ISSN 2784 - 0204 ISSN – L 2784 – 0204

REVISTA

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN I, NR.2 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU Mai 2021

Mihai Eminescu

TUDOR ARGHEZI

Eminescu e sfântul prea curat al versului românesc. Din tumultul dramatic al vieții lui s-a ales un crucificat. Pentru pietatea noastră depășită, dimensiunile lui trec peste noi, sus, și peste văzduhuri. Fiind foarte român, Eminescu e universal. Asta o știe oricine citește. Cu părere de rău că lacătul limbilor nu poate să fie descuiat cu cheile străine… Eminescu este în el numai în românește. Poezia nu poate să fie tălmăcită, ea poate fi numai apropiată. Poezia aparține limbii mai bine decât proza. Sufletul secret al limbii, jocul de irizări din interiorul ei face vocabulele neputincioase, muntele începe de jur împrejur și nu are poteci. Unde nu te poți urca, te uiți și te mulțumești cu câteva imagini vaporoase.

Cuprins:

Tanța Tănăsescu: *Interviu cu Academicianul Gheorghe Păun*, pg.3

Tanța Tănăsescu, *Doru Dinu Glăvan - la ceas aniversar*, pg.1

Ion Andreiță: *Cărămizi cu greutatea în aur,* pg.13

Geo Ciolcan: *România de lângă Dunăre. Turcul care a salvat de la explozie podul lui Anghel Saligny,* pg.15

Capodopere din manuscrisele eminesciene, pg.19

Nicolae Rotaru: *13 poeme din Cartea de Onoare*, pg.20

Corina Vlad Diaconescu: *Vara din amintiri*, pg.21

Dan Toma Dulciu: *Eminescu in cheie criptografică*, pg.23

Dan Toma Dulciu: *Identificarea locuințelor de la Viena ale "Luceafărului"*, pg.35

Ioan Iacob: *Allan Edgar Poe și Mihai Eminescu - rădăcini europene*, pg.38

Dan Toma Dulciu: *Interviu cu Laura Tătulescu*, pg.39

Tanța Tănăsescu: *Măria sa Țăranul, Palatul său – Muzeul Satului!*, pg.44

Daniel Ernestina: *Incredibila aventură a Babei Smaranda*, pg.49

Dan Toma Dulciu: *Noam Chomsky – Dizidentul de serviciu*, pg.53

Marius Robu: *Mărturisire; Poezii,* pg.55

Tanța Tănăsescu: *Corbii de Piatră - Kogaionul din Miazăzi?*, pg.58

Nicolae Tănăsescu: *Ostilitatea lui Stalin față de fostul jurnalist și lider social-democrat Ștefan Voitec*, pg.60

La p.3

DIALOGURI ESENȚIALE CU ACADEMICIANUL GHEORGHE PĂUN

Academician Gheorghe Păun la Discursul de Recepție în Academia Română, aici împreună cu Solomon Marcus

DORU DINU GLĂVAN – la ceas aniversar

TANȚA TĂNĂSESCU

Un om care scrie istorie merită respectul tuturor semenilor săi. Dar cum oare am putea să evocăm în câteva rânduri simple eforturile celui care deschide o nouă epocă în istoria modernă a presei românești, redând jurnalistului demnitatea, locul și importanța lui în societate? Cum altfel decât dăruindu-i un gând de tandră recunoștință, însoțit de urările noastre la ceas aniversar. Născut în zodia marilor făptuitori de așezăminte făcute să dureze, Doru Dinu Glăvan, Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, își merită locul de cinste în galeria ctitorilor și corifeilor de presă.

(continuare în pg 10)

SCRISOAREA LUI MIHAI EMINESCU ADRESATĂ REDACTORULUI ZIARULUI „CURIERUL INTERESELOR GENERALE” (B.A.R. Ms. 2255, f. 299)

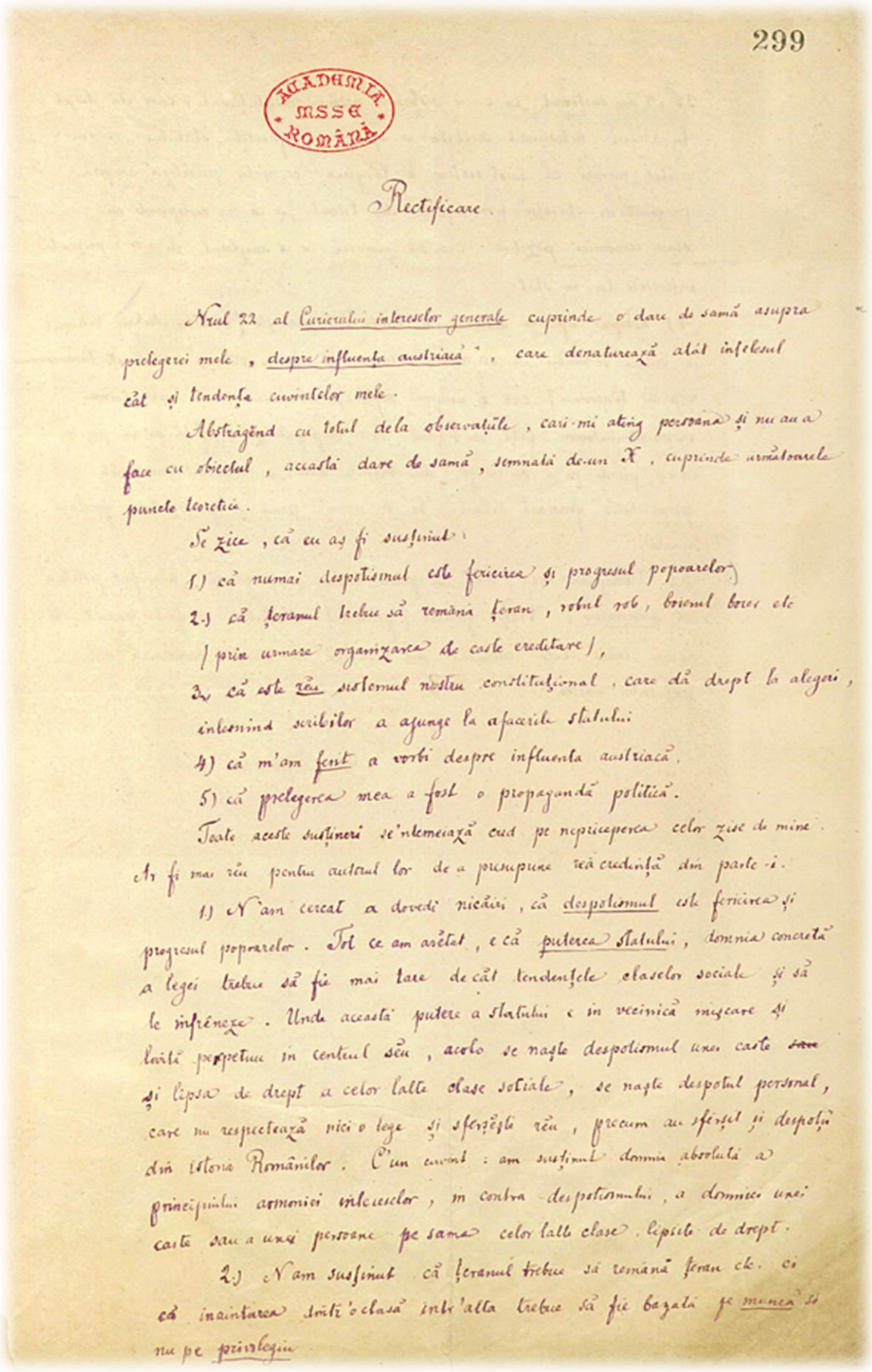
299

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Rectificare.

Nrul 22 al Curierului intereselor generale cuprinde o dare de samă asupra prelegerei mele „despre influenta austriacă“, care denaturează atât înțelesul cât și tendența cuvintelor mele.

Abstrăgând cu totul dela observațiile, cari-mi ating persona și nu au a face cu obiectul, această dare de samă, semnată de-un X, cuprinde următoarele punele teoretice.

Se zice, că eu aș fi susținut:

1.) că numai despotismul este fericirea și progresul popoarelor;

2.) că țeranul trebue să remână țeran, robul rob, boerul boer etc. (prin urmare organizarea de caste creditare),

3.) că este rău sistemul nostru constituțional, care dă drept la alegeri, întemeind scriitorilor a ajunge la afacerile Statului;

4) că m'am fost a vorbi despre influenta austriacă.

5) că prelegerea mea a fost o propagandă politică.

Toate aceste susțineri se'ntemeiază cum pe neprieperea celor zise de mine. Ar fi mai rău pentru autorul lor de a presupune reă credință din parte-mi.

1) N'am cercat a dovedi nicăiri, că despotismul este fericirea și progresul poporelor. Tot ce am arătat, e că puterea Statului, domnia concretă a legei trebue să fie mai tare decât tendențele claselor sociale și să le înfreneze. Unde această putere a Statului e în veecinică mișcare și lasă perpetuu în centrul său, acolo se naște despotismul unei caste sau și lipsa de drept a celor lalte clase sociale, se naște despotul personal, care nu respectează nici o lege și sfărâmă rău, precum au sfărâmat și despoții din istoria Românilor. C'un cuvînt: am susținut domnia absolută a principiului armoniei ințelesurilor, în contra despotismului, a domniei unei caste sau a unei persoane pe sama celor lalte clase, lipsite de drept.

2.) N'am susținut că țeranul trebue să remână țeran ca. ci că înaintarea dintr'o clasă într'alta trebue să fie bazată pe muncă și nu pe privilegiu.

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN – L 2784 – 0204

Director: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: tanta_tanasescu@yahoo.com

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

DIALOGURI ESENȚIALE CU ACADEMICIANUL GHEORGHE PĂUN

Academician Gheorghe Păun rostind Discursul de Recepție la Academia Română

Academicianul Gheorghe Păun, născut la 6 decembrie 1950 în Cicănești, județul Argeș, este un om de știință român, membru titular al Academiei Române și membru al Academiei Europei, doctor Honoris Causa al unor universități din Pitești, Timișoara, Oradea, Iași, Opava (Cehia), membru al Uniunii Scriitorilor și membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, redactor-șef al revistei lunare de cultură *Curtea de la Argeș*.

Absolvent al Liceului „Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeș, și-a continuat studiile la Facultatea de Matematică a Universităţii din Bucureşti (1969-1974), unde a obținut ulterior doctoratul în matematică, în anul 1977, cu lucrarea „Simularea unor procese economice cu ajutorul teoriei limbajelor formale", având drept coordonator pe celebrul matematician român Solomon Marcus, care i-a fost mentor.

Din cariera științifică de excepție, de peste 40 de ani, care s-a manifestat în domeniile matematicii, informaticii teoretice, bioinformaticii, lingvisticii, amintim aici doar câteva direcţii de cercetare, pe cele mai importante: teoria limbajelor formale şi teoria automatelor, sisteme de gramatici, calculabilitate pe bază de ADN, calcul cu membrane (este inițiatorul domeniului), limbaje şi gramatici pattern, combinatorică pe cuvinte, cercetări operaționale (decizii multicriteriale, agregarea indicatorilor), semiotică, inteligență artificială, lingvistică computațională.

Tanța Tănăsescu: Stimate Domnule Academician, sunteți o personalitate științifică de anvergură copleșitoare. Mărturisesc că mă încearcă o mare emoție solicitându-vă favoarea acordării acestui interviu. Deschiderea Dumneavoastră spre dialog și comunicare, precum și francheţea răspunsurilor la interviuri au fost încurajatoare în tentativa mea. Nu știu al câtelea dintre interviuri este acesta, dar cunosc că numărul lor este mare și nu spun aceasta întâmplător, ci pentru că alte personalități științifice sunt reținute sau, iertați-mi expresia, „zgârcite" în a le acorda. Greșesc când afirm că însăși structura Dumneavoastră de personalitate favorizează permanenta deschidere către cunoaștere și comunicare?

Acad. Gheorghe Păun: Mi-e greu să fac afirmaţii despre mine însumi, chiar dacă, de la o „anumită" vârstă, este de presupus că devenim mai reflexivi, că ne cunoaştem pe noi înşine tot mai bine şi că, mai important, nu mai simţim nevoia să ne „şlefuim" imaginea.... În privinţa deschiderii spre comunicare, sigur este o combinaţie între *înnăscut* şi *dobândit*, ca în multe alte privinţe. Ne naştem cu multe competenţe-potenţialităţi, dar acestea sunt sau nu actualizate în funcţie de educaţie, evoluţie, împrejurări. Oricum, fac aici mărturisire că în copilărie, până prin liceu, eram – sau păream a fi, mă purtam astfel – un timid, un introvertit, un tăcut, cel puţin în relaţiile cu persoanele mai în vârstă. Pe măsură ce am ajuns şi eu „în vârstă", am recuperat… Am ascultat când eram mic, vorbesc când sunt adult – altfel decât ne sfătuiesc înţelepţii… Dar, cu vremea, îmi dau acum seama, am descoperit/conştientizat că interacţiunea cu semenii, comunicarea în primul rând (sunt multe situaţii în care şi vorbele sunt fapte), fac parte din definiţia omului ca om, ca fiinţă socială, că sunt o bucurie şi o nevoie pur umană. Maslow nu are nevoia de comunicare în lista/piramida sa, dar Marcus, profesorul amintit în introducere, căruia multe îi datorez, vorbeşte în multe locuri despre nevoia de mirare, de curiozitate, ca şi despre perechea identitate-alteritate, interacţiune, joc etc. (A se vedea, de exemplu, Solomon Marcus, *Zece nevoi umane*, Editura Spandugino, Bucureşti, 2015) Am redescoperit acest lucru, îl aveam probabil genetic în mine, în toate componentele, inclusiv cea ludică.

TT: Cum au debutat cercetările Dumneavoastră atât de complexe și inovative și care dintre acestea v-au adus cele mai mari împliniri și satisfacții?

Gh.P.: La modul concret-documentat, prima mea lucrare a fost publicată în 1974, în revista *Studii şi cercetări matematice*, articolul fiind primit la redacţie la 21 decembrie 1973 – este menţionat acest lucru pe *extrasul* primit de la revistă (se mai numea şi *reprint*), aşa cum se obişnuia pe atunci, când se scria la maşina mecanică, iar internetul nu exista decât prin *science fiction,* revistele apăreau pe hârtie. Eram în anul V, de „specializare", un fel de an de masterat. Degustasem deja celebra monografie *Formal Languages*, a lui Arto Salomaa, a apărut chiar în 1973, la Academic Press, dar aveam o copie a manuscrisului, obţinut prin intermediul profesorului Marcus. Şi, aveam doar două cursuri, cu contagiosul Marcus şi cu elegant-rigurosul Dragoş Vaida, o „capcană" perfectă pentru un student dornic să înveţe şi să cerceteze (părăsisem deja visul din liceu şi studenţie de a ajunge profesor la Curtea de Argeş), am rămas definitiv confiscat de teoria limbajelor formale, de stilul Salomaa-Marcus-Vaida.

Altfel, pot spune că am „cercetat" dintotdeauna: la mijlocul anilor '50, un „pui de ţăran" nu are de unde procura jucării, părinţii nu au bani pentru aşa ceva, trebuie să şi le producă singur… Ceea ce am şi făcut, pot să zic, cu mare succes. Principalul „mijloc de producţie" era un briceag – şi, desigur, imaginaţia care trebuia să suplinească multe… Mai am şi acum, în „colecţia personală" (uşor secretă…) jucării manufacturate atunci… Nu insist, mă apucă nostalgia. Detaliul este însă important, poate voi reveni la el: copiii au potenţialităţi practic nelimitate, depinde cum şi le cultivă, încă de mici, încurajaţi sau nu de familie, de împrejurări, de noroc. Am fost favorizat din toate aceste puncte de vedere.

Satisfacţii? Activitatea de cercetare devine la un moment dat un mod de a fi, de a-ţi petrece zilele, ba chiar orele, recompensa stă în însuşi „jocul cercetării", în *thrill*-ul care însoţeşte căutarea şi, mai ales, intuirea-găsirea, iar în matematică (şi informatica teoretică), demonstrarea. Abia ulterior vin, dacă vin, comunicarea, validarea, recunoaşterea, recompensele. Începutul se face în *lumea de curăţii şi semne* (Ion Barbu/Dan Barbilian), finalul are de a face cu… sociologia ştiinţei, la limită, cu politica (internaţională: „trenduri", finanţări, interese, influenţe…). Subiect pentru o carte, mă opresc.

Pentru că întrebarea are „culoare locală", adaug fără emfază că nu am a mă plânge, am argumente „neutre" care să-mi dea dreptul să spun că „am avut succes" în carieră, iar împlinirile-satisfacţiile-recunoaşterile au fost „corespunzătoare".

TT: Cea mai importantă contribuție științifică a Dumneavoastră este inițierea calculului cu membrane, de inspirație biochimică (numit și „calcul celular"), care a atras atenția a numeroși cercetători, atât din țară, dar și din mediul internațional. Ce importanță are din punct de vedere științific și practic?

Gh.P.: Da, privind în urmă, s-a întâmplat ceva foarte interesant. Constat că, practic, întreaga mea carieră este dedicată *membrane computing* (termenul englezesc este, parcă, mai puţin pretenţios şi mai general: calculabilitate, nu calcul propriu-zis): primele două decenii mi-am pregătit instrumentele (câte cinci ani, aproximativ, dedicaţi unor domenii ajutătoare: limbaje, gramatici şi automate, aplicaţii ale acestora în afara lingvisticii – influenţa profesorului Marcus este foarte importantă până aici, sisteme de gramatici, calculabilitate cu ADN – m-am „emancipat" prin ultimele două domenii), iar următoarele două decenii au însemnat practic numai calculabilitate membranară/celulară. Modelul pleacă de la arhitectura şi funcţionarea unei celule biologice, una generică, cu membrane în membrane, chimicale care plutesc în soluţie apoasă în compartimentele delimitate de membrane („reactoare" localizate, protejate), evoluând conform unor reacţii biochimice sau conform altor procese celulare identificate de biologi (de exemplu, trecerea selectivă dintr-un compartiment în altul, prin canale proteice, aşa-numitele procese de simport şi antiport, diviziunea celulară, fagocitoză şi multe, multe altele). Se pleacă de la realitatea din biologie (aşa cum apare ea în cărţi, pentru că în laborator nu am lucrat niciodată, am intrat doar de curiozitate), dar se abstractizează din plin. Celula e o „fabrică" extrem de complexă, chiar dacă este de dimensiuni microscopice, iar dacă ne apropiem prea mult de detalii, nu se mai poate face matematică pe seama ei… Nici prea departe nu putem sta, pentru că atunci modelul îşi pierde adecvarea.

De remarcat este că modelele de calcul obţinute astfel, distribuite şi paralele în versiunea de bază (sunt numite acum *sisteme P*, le voi numi la fel, iniţiala îmi este de multă vreme total neutră), pot fi considerate o extindere naturală a modelelor existente deja în informatica teoretică, gramaticile şi automatele în primul rând, ceea ce are, pe de o parte, urmarea că multe dintre instrumentele dezvoltate până acum în teoria limbajelor formale şi teoria calculabilităţii în general,

sunt chemate să investigheze noul model, pe de altă parte, consecinţă şi a primei observaţii, foarte mulţi cercetători în informatica teoretică s-au simţit atraşi de noul domeniu. Sunt foarte tentante şi dezvoltările teoretice, şi aplicaţiile. La nivel teoretic, posibilităţile de a defini variante de sisteme P sunt extrem de bogate, cu sugestii din biologie, din informatica teoretică, dinspre aplicaţii. De la o celulă s-a trecut la comunităţi de celule, s-a avut în vedere şi celula nervoasă, neuronul, cu o comportare total diferită de celula obişnuită. Apoi, rezultatele teoretice sunt foarte promiţătoare: putere de calcul universală (la nivelul maşinii Turing, modelul clasic de „calculator", definiţia standard a noţiunii de algoritm), eficienţă peste maşina Turing, datorită paralelismului. Nu intru în detalii tehnice, noţiunile ar trebui definite cât de cât riguros.

Şi mai importante sunt aplicaţiile, mai ales după ce teoria este bine conturată. Discuţia este lungă. În general, când vorbim despre aplicaţiile, mai ales inginereşti, ale matematicii, oamenii se gândesc la ecuaţii diferenţiale, care au o tradiţie glorioasă – nu numai în inginerie, ci şi în fizică, meteorologie, construcţii, economie şi multe altele. Nu neapărat şi în biologie, unde realitatea avută în vedere nu este neapărat de tip continuu, nu se descrie prin numere reale, ci are de a face cu numere întregi, ca în chimie. Reacţiile operează asupra unor *multiseturi* de obiecte, mulţimi cu multiplicităţi asociate elementelor. Exact ca un sistem P! Apoi, pentru ca un model să fie folosit de un biolog şi folositor acestuia, el trebuie să fie inteligibil (ceea ce nu se poate spune despre un sistem de ecuaţii diferenţiale), uşor de programat, uşor de extins, să fie adecvat realităţii studiate, să poată prinde aspectele neliniare/emergente ale evoluţiei unui sistem dat. Toate acestea sunt specifice modelelor oferite de calculabilitatea celulară. Nimic mai firesc, deci, să fie atrăgătoare pentru biolog, sau pentru aplicaţii în domenii conexe biologiei, cum ar fi biomedicina şi ecologia. Surpriza (pentru mine) a venit dinspre aplicaţiile în domenii depărtate de biologie – dar în care găsim în mod natural membrane-compartimente, „reacţii biochimice", moduri de evoluţie care se pot interpreta drept procese biologice. La ora aceasta, după mai bine de două decenii de investigaţii, există mai multe volume cu aplicaţii ale sistemelor P în optimizare, controlul roboţilor, lingvistică, economie şi altele. Cu adevărat reconfortant, încurajator pentru evoluţia pe termen scurt şi mediu al domeniului.

Iar domeniul încă mai creşte. Bibliografia este imensă, cu peste 130 de teze de doctorat, câteva zeci de monografii şi volume colective, zeci de numere speciale de reviste, deja mii de articole. Încă din anul 2000 a demarat o conferinţă anuală de profil (prima, a zecea şi a douăzecea ediţie au avut loc la Curtea de Argeş, celelalte au mers prin ţările Europei), de vreun deceniu se organizează o conferinţă similară şi în Asia. Acum cinci ani a fost înfiinţată Societatea Internaţională de Calcul cu Membrane (IMCS – International Membrane Computing Society), care de trei ani editează şi o revistă dedicată, *Journal of Membrane Computing*, sub egida cunoscutei Edituri Springer. Calculabilitatea membranară a fost consemnată explicit, în 2020, şi în clasificarea pe care American Mathematical Society o face periodic domeniilor matematicii, ceea ce este un semn pregnant de maturitate a domeniului. Din păcate, pandemia ne-a „împins" spre online, dar sper să revenim cândva, nu prea târziu, la conferinţe normale, ochi-în-ochi, eficiente şi utile. O conferinţă online este un *erzaţ,* o formalitate, un mod de a bifa un eveniment, cine pledează pentru aşa ceva nu poate fi decât un birocrat care nu a participat niciodată la o conferinţă adevărată…

TT: Sunteți apreciat drept unul din marii matematicieni ai lumii. Când ați avut revelația că matematica va deveni una din dominantele preocupărilor Dumneavoastră ulterioare?

Gh.P.: Formularea este exagerată, chiar nefericită, pentru că în matematică, în ştiinţă, în general, nu se fac clasamente ca în sport. Există ierarhizări, după numărul de citări, de exemplu, după impact, dar acestea sunt volatile, temporare, chiar dacă sunt foarte „la modă": celebrul, adulatul şi deopotrivă criticatul ISI (Institute for Scientific Information, din Philadelphia, SUA) dă „puncte" articolelor, revistelor, cercetătorilor, dă chiar titluri de genul „highly cited scientist", un fel de „medalii olimpice", dar… „sporturi ştiinţifice" sunt multe, „olimpiade" se organizează la fiecare patru ani…

Partea a doua a întrebării îmi este mult mai comodă: din copilărie, părinţii m-au convins că „sunt bun la matematică", drept care matematica mi s-a părut cea mai simplă materie şcolară… Dar nu matematician visam să mă fac, ci profesor de matematică – la Curtea de Argeş, spuneam şi mai devreme. Era maximul ce putea visa un copil din Cicăneşti, ţăran din tată în fiu – până la mine, pentru că fiii mei au întrerupt tradiţia… Dar, „n-a fost să fie", vorba filosofului. Spre mai bine sau spre mai rău, imposibil de spus, pentru că sunt tot mai convins că educaţia este principala „boală" a civilizaţiei curente şi principala posibilitate de „vindecare", tot mai gravă boala şi mereu ratată vindecarea (pentru a nu fi înţeles greşit: nu e vorba despre şcoală, ci de educaţia în sens larg – deturnată în ultima vreme spre bani, putere, distracţie, cu tot ce înseamnă acestea, despiritualizare, mediocrizare, sabotarea tradiţiei, a memoriei şi câte alte simptome similare).

TT: Făcând o asemenea alegere, matematica, v-ați asumat calea Golgotei fiindcă slujirea științei, inainte de toate, înseamnă sacrificii, și deopotrivă enorme și unice satisfacții. Ce resorturi intime v-au determinat să alegeți și să perseverați în această direcție?

Gh.P. : O să vi se pară poate ciudat că, din Curtea de Argeş fiind, de sub streaşina mănăstirii care, pentru a sta în picioare, a cerut închiderea în zid a dragostei ziditorului, sunt împotriva ideii de sacrificiu. Totul în viaţă, profesia fiind inclusă, înseamnă alegere. Nu le poţi face pe toate. Iar pentru a face ceva bine, trebuie să i te dedici, cu atât mai mult cu cât vrei să ai rezultate mai bune. A face ceva de mântuială, programatic astfel, e un păcat. Ba chiar o prostie (din punctul de vedere al plasării în societate). Şi, mai e ceva: spiritul ludic despre care vorbeam mai devreme. O activitate care-ţi place, ţi se potriveşte, o faci cu bucurie şi îţi provoacă bucurie. Nu o mai faci nici pentru salariu, nici pentru nu ştiu ce fel de „aplauze". Priviţi-i pe matematicieni – şi pe oricare alţi cercetători – şi veţi avea ilustrarea celor dinainte. Mai toţi (rămân probabil pe dinafară o parte dintre cei implicaţi în aplicaţii, cu termene, obiective fixate de altcineva) vor insista pe *starea de libertate* care-i stăpâneşte. Iarăşi o să pară paradoxal, dar este exact ca în cazul unui joc, oricare ar fi el, cu precădere al unuia complex: după ce se acceptă regulile jocului, lumea este pusă între paranteze, în cadrul regulamentului ai totală libertate.

Matematica este un asemenea joc complex, cadru al unei libertăţi *sui-generis*.

În cazul meu, nici nu s-a pus vreodată problema „non-perseverării”, a schimbării profesiei. Pot spune că am avut noroc, soarta a decis în locul meu. Parcă totul era aranjat să conveargă spre *membrane computing* – ba chiar mi-aş fi putut încheia cariera cu stadiul anterior, *DNA computing,* care şi el folosea şi încununa într-un anume fel cercetările anterioare, de limbaje, gramatici, automate (de altfel, am fost ales membru al Academiei Române în 1997, înainte de a porni „aventura celulară”, chiar în anul în care definitivam, împreună cu Arto Salomaa, finlandezul, cel numit şi mai devreme, şi cu Grzegorz Rozenberg, din Olanda, cartea *DNA Computing. New Computing Paradigms*, publicată de Springer-Verlag în două ediţii, tradusă în japoneză, chineză şi rusă – ar fi fost o bună încheiere de carieră…).

TT: Timp de 40 de ani v-ați construit o carieră științifică de excepție în domeniile matematicii, informaticii teoretice, bioinformaticii și lingvisticii. Începuturile cercetărilor Dumneavoastră s-au centrat pe matematică apoi pe informatică și ulterior le-ați extins treptat și în alte domenii. Care dintre acestea v-au adus cele mai mari împliniri și satisfacții?

Gh.P.: Dacă iubeşti ceea ce faci, în matematică ai satisfacţii şi când intuieşti o noţiune „cu miez”, şi când găseşti o notaţie „fertilă”, cu atât mai mult când conturezi un model despre care simţi că spune ceva, că-ţi „dă de lucru”, sau când demonstrezi o teoremă. Vin apoi bucuriile receptării acestora toate de către colegii de comunitate, care continuă, folosesc, modifică, aplică – sentimentul că nu „joci de unul singur” un joc steril. Intervine aici comunicarea despre care vorbeaţi mai la început, intervin şi „trendurile”, cuplarea la necesităţile altor domenii, uneori e nevoie şi de ceva „marketing”. Să-i zicem „implicare organizatorică”, imaginaţie, activitate editorială, ca să nu se înţeleagă greşit.

Referindu-mă mai direct la întrebare, este evident că satisfacţiile au crescut cumva proporţional cu creşterea anvergurii domeniilor studiate. La începuturi, am jucat pe „terenul” altora, este o mare diferenţă în a-i vedea pe alţii jucând pe „terenul” propus de tine… *Homo sum, humani nihil a me…* trecută cu vederea să-mi fie, aşadar, aparenta vanitate…

TT: Mărturisesc că sunt copleșită de impresionantele Dumneavoastră descoperiri și realizări de mare importanță în atât de variate domenii de vârf ale științei. Există oare cumva o „rețetă” a succesului sau este vorba de o chemare profundă, care a apărut de timpuriu și v-a călăuzit în alegerile ulterioare?

Gh.P.: În primul rând, sunt oarecum jenat, ba chiar protestez împotriva evaluărilor din prima propoziţie. Nu am făcut nimic anormal, nimic în afara fişei postului. Am mai spus asta şi altădată: suntem plătiţi pentru ce scrie în fişa postului, asta se aşteaptă să facem, hai s-o facem în stilul vorbei americăneşti, „my best”, cu totală onestitate şi totală dăruire/participare. Cred că trăim într-o perversă alienare, întâlnită în toată lumea, dar parcă mai acută la noi, venind din egalitarismul şi protecţionismul socialist, întărite acestea de „descurcărismul” istoric românesc, inevitabil în condiţiile geografice în care ne-am dus veacurile, perpetuate şi duse spre extrem de mediocrizarea politizată şi digitalizată a „tranziţiei perpetue”, a globalismului şi oengismului, peste toate punând capac pandemia. Îmi pare rău că răspund banal-terestru la o întrebare care merită un răspuns mai „înalt”. Pe de altă parte, răspunsul meu conţine şi sugestii privind „reţeta” despre care vorbiţi, la nivel societal în primul rând, dar cu particularizări la nivel de persoane: trebuie umblat la cultura muncii, la cultura succesului. Ajungem astfel la criterii, la obişnuinţe, la modele. Din păcate, societatea occidentală pare din ce în ce mai derutată şi derutantă din aceste puncte de vedere. Să-i punem în contrast modul extrem de riguros şi profesionist în care, din Antichitate până acum, sunt ocupate posturile publice în China, concursurile şi examenele, atât de importante şi de complexe/grele în China, în timp ce vestul a început să considere rigoarea şi precizia ca fiind elitiste, deci rasiste – sunt manifestări de genul acesta şi cu privire la matematică! Te apucă râsul-plânsul, dar lucrurile nu par a-şi fi epuizat încă… urmuzianismul…

„Reţeta” mea? Bucuria de a face, dedicarea totală către ceea ce fac într-un moment sau altul – în acest moment, răspunsurilor la întrebările dumneavoastră… Fără niciun alint, fără nicio exagerare (chiar dacă, îmi dau seama cu fiecare rând, va ieşi un interviu mai lung decât era, probabil, de aşteptat).

TT: Matematica este, din câte îmi dau seama, domeniul predilect de studiu al Dumneavoastră. Ați perseverat, devenind un ilustru cercetător cu realizări impresionante, ce au o largă recunoaștere și utilizare internațională. Științele matematice, pentru mulți oameni, au fost și sunt un domeniu inaccesibil. Cum ar fi posibil ca matematica să fie mai accesibilă acestora?

Gh.P.: Pentru prima parte, a se revedea prima parte a răspunsului anterior.

Pentru partea a doua, două aspecte. Fraza „Științele matematice, pentru mulți oameni, au fost și sunt un domeniu inaccesibil” este „toxică”, chiar dacă bine intenţionată, pentru că afirmă, fără a pune la îndoială, luând ca axiomă o realitate discutabilă. Ea induce cititorului tocmai ideea pe care întrebarea din final încearcă să o contracareze. Pe de altă parte, meta-soluţia este tocmai aceasta: să nu mai vorbim despre dificultatea/inaccesibilitatea matematicii. La fel de „grele” sunt toate „ştiinţele exacte”, fizica şi chimia în primul rând. Iar soluţia practică este „democratizarea” matematicii – era o vreme când făcea asta „matematica distractivă”, de la Martin Gardner la Florica T. Câmpan, pentru cine îşi mai aminteşte, dar acum sunt „la putere” ecranul, jocurile video, mişcarea, culoarea, zgomotul, „adrenalina” – zero matematică! A doua componentă esenţială: profesorul de matematică de la clasele mici. Un copil speriat devine un adult speriat. „Ce nu învaţă Ionică, nu mai învaţă Ion!” – e traducerea unei vorbe americăneşti, cu Johny şi John ca nume proprii.

TT: Cu atât mai mult în această perioadă de degringoladă a învățământului românesc, ce ar trebui întreprins ca științele exacte să-și redobândească rolul și importanța lor în sistemul educațional?

Gh.P.: Întreg învăţământul românesc are nevoie de (1) stabilitate, (2) depolitizare/ reprofesionalizare, (3) revenire la tradiţie. Mă bucur mult că-mi daţi acest prilej, mă descarc, sper/încerc, fără a aluneca în diatribă, chiar dacă multe vorbe grele îmi stau pe limbă. Reforma reformei reformelor, de trei decenii la fel, o harababură fără capăt. Cu „reformă" însemnând schimbarea de dragul schimbării, inversarea a ceea ce a schimbat ministrul dinainte. Nu de dragul *mai binelui,* ci *pentru contra*. Manuale alternative cu motivare financiară, cu colective supradimensionate de autori, mare parte dintre ei doar promotori comerciali. Lista de materii opţionale pe cale să devină mai lungă decât obiectele de bază, impunând comasarea acestora (precum cea propusă de curând, a istoriei cu geografia!) sau reducerea numărului de ore, pentru a face loc „educaţiilor" care nu educă cetăţeni, români, oameni pur şi simplu, ci orice altceva – educaţie critică, financiară, antreprenorială, sexuală, incluzivă… Toate bazaconiile astea, începând cu şcoala primară. La liceu le-aş mai găsi un rost. Toate bazaconiile astea susţinute agresiv de ONG-uri dubioase, având deasupra meta-ONG-uri internaţionale, adesea finanţate de acestea sau din alte surse obscure. Toate bazaconiile astea putând fi acoperite la ora de dirigenţie, aşa cum, pentru unele, se făcea pe vremuri. Şi, mai sunt! Evaluarea profesorilor de către elevi, cu recompensarea profesorilor în funcţie de evaluarea primită de la elevi… O perversiune menită din start să submineze învăţământul, performanţa, autoritatea, menită să mediocrizeze. *Cui prodest?* Nimănui pe termen lung („sinuciderea ritualică a Europei" – expresia circulă pe continent), pe termen scurt, iluzoriu-năuc, celor care au nevoie de cetăţeni care să producă, să consume, să asculte, să tacă şi să voteze, nimic în plus! Oameni noi! Toată „lumea civilizată" (nu am ghilimele suficient de mari pentru a-mi exprima şi grafic dezaprobarea, aproape panica) încearcă din răsputeri să mediocrizeze şcoala, cu precădere învăţământul elementar şi mediu. Mă opresc, subiectul mă preocupă prea mult şi prea îndeaproape: am nepoţi, mereu mă întreb, nu numai retoric, „ce lume le las eu moştenire?"…

TT: L-ați avut ca mentor pe ilustrul matematician Solomon Marcus. Cum îl păstrați în amintire?

Gh.P.: Unul dintre puţinii oameni geniali pe care i-am întâlnit, cu care am colaborat. Inter/multi/transdisciplinar prin excelenţă, prototip aş zice. Mereu implicat, curios, lucrând, comunicând. Contagios şi altruist. Educaţie de tip interbelic. Preocupat, apropo, până în ultimele luni de viaţă de problemele/deficienţele învăţământului românesc. Cu el, se încheie o epocă. Nu are un înlocuitor, este o iluzie că poate fi măcar imitat.

TT: Ați afirmat în unele interviuri că cercetarea în domeniile matematicii și informaticii, și subliniez *cercetarea*, a fost constanta demersurilor Dumneavoastră științifice, deși lucrând în mediul universitar aveați posibilitatea să vă faceți cunoscute excepționalele Dumneavoastră descoperiri și realizări științifice tineretului studios din România. Încercați acum un sentiment de neîmplinire că nu ați expus știința Dumneavoastră direct studenților în amfiteatre? Dacă nu forțez nota, ce v-a reținut să faceți acest pas?

Gh.P.: Am avut contacte numeroase cu studenţii interesaţi de cercetare, masteranzi sau doctoranzi, în România şi prin lume, din Spania în Japonia, din Malaiezia în Finlanda, din China în Canada. Ştiu ce înseamnă licărul din ochii tinerilor, proverbiala sclipire din momentul primirii unei informaţii ca o iluminare, o revelaţie, dar nu regret că nu am fost profesor. Nici nu ştiu dacă aş fi făcut faţă. Profesorii sunt nişte eroi, mai ales în ultimele decenii, când li se pretind şi rezultate ştiinţifice, normate aproape contabiliceşte, a mai venit şi „corectitudinea politică" peste universităţi. Numai ideea de orar şi-mi dă frisoane… Cercetătorul lucrează 24 de ore din 24, a spus-o şi Moisil, dar este liber toată vremea asta – liber de constrângeri exterioare, altfel nu există „şef" mai exigent decât noi înşine… Dar, nu din asemenea consideraţii nu am trecut în învăţământ. Pur şi simplu, nici nu a apărut ocazia şi nici nu a fost nevoie, am fost tot timpul ocupat cu „potrivirea de simboluri pe hârtie", mi-am putut câştiga existenţa în felul acesta. Iar „potrivelile" mele au avut succes (şi aplicaţii), le-au predat alţii studenţilor lor. Aşadar, indirect, am fost în contact cu şcoala.

TT: Go este un joc chinezesc vechi de patru milenii. În secolele VII-VIII a ajuns în Japonia odată cu limba și obiceiurile din China. Japonezii l-au dezvoltat și l-au numit iGo. Jocul de Go are valențe educative fenomenale, fiind util și pentru că dezvoltă ambele emisfere ale creierului. Sunteți părintele Go-ului românesc, Dumneavoastră scriind prima carte despre acest joc, *Inițiere în Go*, în 1985. Ce puteti spune succint despre acest joc celor care nu il cunosc?

Gh.P.: Un joc extraordinar, cel mai vechi joc de inteligenţă care îşi păstrează interesul şi prospeţimea, cu un regulament foarte simplu şi intuitiv, dar cu o strategie adâncă, practic nelimitată, o provocare până mai ieri pentru calculatoare, pentru inteligenţa artificială, un univers extrem de general, care se poate pune în corespondenţă cu polemologia, cu concurenţa economică, un joc cu valoare educativă, ba chiar şi medicală, aţi amintit ceva şi dumneavoastră în acest sens, din păcate, ajuns în Europa târziu, spre finalul secolului XIX, când „piaţa" era ocupată deja de şah. Mai abstract şi mai puţin dinamic, văzut de pe margine, decât şahul, dar mult mai subtil. Important: nu e „pe uciselea", ca la şah, ci pe construitelea, diferenţă fundamentală. Competitiv-concurenţial, dar ştiind că adversarul rămâne pe tablă, totul e să fac eu cu un punct mai mult decât el. Iar aici am atins un detaliu teribil de important: până acum, lumea a jucat şah, marile puteri tradiţionale, Moscova şi Washingtonul, ca să fiu explicit, par a nu trece de paradigma şah; China, în schimb, „joacă GO pe harta lumii", iar dacă „şahiştii" menţionaţi nu vor da foc hărţii, China o va ocupa, mai devreme sau mai târziu, ca la GO… Un mare progres geo-politic mondial va fi trecerea de la paradigma şah la paradigma GO!

TT: Cum se explică explozia formidabilă a jocurilor bazate pe pariuri, hazard, strategie sau haos, pur si simplu?

Gh.P.: Digitalizarea, ecranele, inteligenţa artificială, mediocrizarea, graba-nerăbdarea. Peste toate, profitul. Oamenilor le place tot mai mult să acţioneze şi tot mai puţin să gândească, iar companiile care fac bani din asta profită.

TT: Care sunt riscurile pentru umanitate să abandoneze „umanitatea" biologică în favoarea inteligenței artificiale?

Gh.P.: Se vorbeşte tot mai mult despre post-modernitate, post-adevăr, post-umanism. Am intrat, se consideră, de vreun deceniu în cea de A Patra Revoluţie Tehnico-Ştiinţifică. Greu de prezis, greu de supraestimat „progresele". Pun ghilimele, pentru că nu cred necondiţionat în progres, în „evoluţie". O dilemă despre care am mai scris: nu ştiu dacă omenirea îmbătrâneşte, şi îmbătrâneşte prost-riscant, sau a ajuns la pubertate, are prea multe instrumente la îndemână şi e pe cale să dea cu oiştea-n gard. În ambele variante, e de rău. Atenţie, nu e vorba despre teama de calculatoare, de cipuri, de roboţi, ci de ubicuitatea tuturor acestora, de faptul că le vom delega tot mai multe sarcini şi decizii, că la un moment dat le vom învăţa să înveţe, să se perfecţioneze, să se reproducă. Nu mi-e teamă de algoritmii pe care-i scriu oamenii, ci de cei pe care-i scriu algoritmii de produs algoritmi… Revin la GO. Acum câţiva ani s-a întâmplat ceva ce nu credeam că se va întâmpla încă bune decenii de acum înainte: un program (mă rog, un program complex, rulând „în nori", pe mii de calculatoare la început) a învăţat GO plecând de la partide jucate de oameni şi i-a învins, pe rând, pe campionul Europei, apoi pe cel al Coreei de Sud, unul dintre jucătorii cei mai tari din lume. Se numea AlphaGO programul şi era realizat de o echipă de la Google. A fost ulterior realizat AlphaGOzero, care a învăţat GO singur, plecând de la regulament şi jucând „stânga cu dreapta". După câteva zile, îl învingea pe campionul Chinei, după o lună l-a învins pe AlphaGO cu 100 la 0! Iar un articol din celebra revistă *Nature* titra ceva de genul „omul învaţă GO de la calculator" – calculatorul redescoperise strategia de deschidere şi de final de partidă, dar la jumătatea partidei făcea mutări „ciudate" pentru om, dar mereu câştigătoare. Vorbeam mai sus despre GO şi polemologie… Dacă cumva, ca în filme SF, abordarea de la GO se poate extinde la „regulamentul" folosirii armelor şi ocupării de teritorii pe hartă, nu pe tabla de joc? Calculatorul va face „mutări" pe care omul nu le va putea înţelege, deci nici contracara – dar vor fi mutări „câştigătoare"… E, desigur, o speculaţie, realitatea este mult mai complexă decât un joc logic – dar, insist, progresele nu pot fi supraestimate şi nu *trebuie* subestimate…

Riscuri, aşadar? Varianta optimistă: să ne adaptăm noi maşinilor, să convieţuim, hibridaţi probabil; pe termen lung, toleraţi, dar fără multă putere de decizie. Varianta pesimistă: se pare că civilizaţiile mai şi dispar, se autodistrug sau le distruge un cataclism venit din afară, sunt bănuieli că nu suntem primii pe „planeta albastră ca o portocală" (Paul Eluard)…

TT: Existența Dumneavoastră de până acum, și sper să nu greșesc, s-a desfășurat prioritar în Cetatea Științei. Cum ați reușit să păstrați echilibrul între pasiunea Dumneavoastră și viața de familie?

Gh.P.: Mulţumesc mult de întrebare. Un „detaliu" foarte important: performanţa, de la sport la matematică, presupune, totuşi, un cost, nu din partea „performerului", ci a familiei. Poate fi numit şi sacrificiu. Depărtare, lipsă, dor… Norocul meu a fost ca soţia, consăteană de pe Argeşul de Sus, să fie leoaică la zodie, profesoară de chimie, cu şansa să aibă şcoala aproape de locuinţă, drept care a putut „ţine sub control" cei doi feciori, în anii lungi în care eu am peregrinat „pe la curţile matematice ale lumii" (autocitat), când băieţii erau la şcoală, apoi la liceu, deci într-o perioadă crucială pentru creşterea lor. Au ajuns „domni cu multă carte", ca să citez un cântec şi ca să fiu evaziv, cu doctorate prin Canada şi SUA, dar reveniţi în ţară, unde o duc bine şi frumos, ei, nurorile, şi ele cu doctorate în Canada şi SUA, şi nepoţii. Opt români reveniţi acasă şi ducând-o bine – deci se poate!

TT: Ce reprezintă familia pentru Dumneavoastră și cât de mult ați simțit și primit sprijinul ei?

Gh.P.: Sunt de modă veche, banal-inflexibil: argeşean-român-european, familist, creştin ortodox, unionist. Trei lucruri intangibile: România, neamul, familia. Lucruri simple, dar nenegociabile. Pentru unele detalii, răspunsul anterior. Pentru altele, revista lunară de cultură *Curtea de la Argeş*, pe care o scot de aproape unsprezece ani.

TT: Timp de peste două decenii ați străbătut lumea și ați luat cunoștință nu numai cu marile cuceriri ale științei, ci și cu marile culturi ale umanității. Unde se situează știința și cultura românească în raport cu străinătatea și ce ar trebui întreprins ca să nu ajungem în situația ca valorile culturale naționale să nu devină uitare?

Gh.P.: Iarăşi subiect pentru multe pagini… Ştiinţa şi cultura românească nu sunt nici mai grozave şi nici mai slabe ca ale altor ţări şi popoare, cu nuanţe, desigur. Cultura noastră tradiţională e una dintre cele mai bogate din Europa, aici putem să ne mândrim fără rezerve. Cultura şi ştiinţa modernă au dat lumii nume notorii, se ştiu prea bine. Cultura de azi şi ştiinţa curentă sunt decente, dar au aceleaşi probleme ca întreaga societate. Politizarea, subfinanţarea, lipsa de viziune. Prostia uneori. Aud de câteva zile, „pe surse", că se va desfiinţa ICR-ul, Institutul Cultural Român. Nu discut lucrurile neinspirate pe care le-a făcut sub diferiţi şefi, a-l desfiinţa e însă total anti-românesc, anti-naţional. Spania are institute Cervantes în lume, Germania institute Goethe, China institute Confucius… Noi desfiinţăm, probabil din motive meschine, de moment, pentru a economisi ceva bani, un „vector" al cunoaşterii României în lume. În general, noi „economisim" de la cultură, cercetare, educaţie, cărora, prin Constituţie ar trebui să le alocăm fonduri şi să le acordăm prioritate, dar, pentru că nu au „putere de impact" politic (voturi, putere sindicală, stradală chiar), poate şi din alte raţiuni, le sabotăm, sabotându-ne viitorul. Iar totul începe cu educaţia, cu şcoala, se continuă cu muzeele, bibliotecile, teatrele, cu mass-media în care nu manelele sunt problema, ci promiscuitatea morală, obsesia gătitului („pe toate canalele, se toacă ceapă", comenta cineva), scandalul, „distracţia", mediocritatea, zgomotul. Cultura nu face „rating". Mă tem că lucrurile sunt mai grave şi mai adânci, pentru că sunt mai generale (multe dintre emisiunile TV sugerate mai sus sunt preluate-cumpărate după posturi TV din vest):

nivelarea culturală (în jos, că dacă ar fi în sus ar fi altceva!) înseamnă nivelare identitară, obiectiv al globalizării, al desuveranizării, utile corporatocraţiei. (Demonstraţie: urmăriţi ecourile interviului de faţă, faceţi o listă cu cei care au alergie la cuvintele anterioare, comparaţi lista cu evoluţia lor tipică în mass-media sau pe internet, căutaţi-i printre numele de mercenari al globalizării care apar în cărţi care se ocupă de ONG-uri şi manipulare, au apărut destule până acum, apoi exclamaţi: „S-au demascat, s-au demascat!”. Paranteza aceasta e menită să le mai taie din aplomb, dar unii sunt băieţi instruiţi, vor găsi căi să pară că au ocolit capcana…)

TT: Trăim vremuri fără precedent, aș spune pline de pericole. Considerați că istoria umanității se află într-un moment de cumpănă?

Gh.P.: Da, este un moment de cumpănă, sau, cel puţin, unul de inflexiune. Se suprapun mai multe lucruri. Secolul al XIX-lea a fost al naţiunilor, secolul XX al globalizării, care este inevitabilă la nivel tehnic, economic, al comunicării, dar care şi-a atins limitele culturale. Secolul al XXI-lea va fi din nou al naţiunilor – iar asta naşte conflicte cu „globalizatorii”. Lumea a intrat pe mâna corporaţiilor, al banului, profitului, intereselor materiale tot mai agresive. Toată istoria omenirii este un dicţionar de invazii, migraţii, bătălii, războaie. Pentru resurse, pentru forţă de muncă, pentru pieţe de desfacere în ultima vreme. Despiritualizarea venită dinspre Iluminism şi chiar mai de departe a lăsat lumea fără Dumnezeu, la propriu şi la figurat, fără a pune ceva în loc. Extremismele au bulversat şi mai mult lumea, capitalismul „pur” şi-a dovedit limitele. La fel democraţia – a se vedea diagnosticele genialului Alexis de Tocqueville şi ale multor altora. Gustave Le Bon ne-a spus de pe la 1895 cum pot deveni masele gloate, Spengler a vorbit despre apusul civilizaţiei europene pe la începutul secolului XX, Simone Weil a pledat pentru abolirea tuturor partidelor politice prin anii 1940. Acum, toate acestea sunt potenţate, făcute posibile, urgentate, de digitalizare, internet, ecranele care ne înconjoară, conectivitate (părţi ale celei de A Patra Revoluţii Tehnico-Ştiinţifice despre care vorbeam), de tot mai acaparantele bule, camere-ecou ale unor idei prefabricate, interesate. Manipularea a ajuns la niveluri şi subtilităţi înfricoşătoare. Pandemia, cât naturală, cât speculată (politic, geo-politic, financiar, „pedagogic”) nu contează, a bulversat planeta. Care planetă, dacă vom continua s-o „exploatăm” inconştient-consumerist ca până acum, se va epuiza, ne va pedepsi. De undeva, parcă dintr-un neant obscur, vin şi aberaţiile corectitudinii politice, ale rasismului anti-rasist. Plus migraţiile (Africa e sub presiune, săracă-sărăcită, cu demografie explozivă şi cu nostalgia metropolelor europene, pline de obeliscuri şi monumente „achiziţionate” cu nonşalanţă în vremea colonială), plus lumea arabă, plus creşterea din toate punctele de vedere a Chinei – singura civilizaţie egală cu ea însăşi de şase mii de ani şi mai bine. Toate acestea, cu nuanţele de rigoare, compun un tablou „fierbinte” al lumii, imprevizibil pe termen mediu şi lung, pesimist pe termen scurt. Nu este numai o intuiţie, o părere personală, este rezultatul multor lecturi.

Iar România este, pe de o parte, într-o situaţie mai bună, fiind mai tradiţionalistă, mai „verde”, mai rurală, încă-şi mai aminteşte de tradiţii, mai are biserici în fiecare cătun, pe de altă parte, este mai vulnerabilă, pentru că nu s-a dezmeticit bine după deceniile de autarhie, nu are *oameni de stat*, ci doar politicieni, „este prea frumoasă şi prea bogată pentru a putea fi păstrată fără luptă” (citat, nu ştiu din cine, merită luată drept o vorbă folclorică), mai are în jur şi trei imperii pofticioase, resurecte. Sunt tare pesimist la nivelul lumii (occidentale), ceva mai optimist în ceea ce priveşte România.

TT: Locuiți la Curtea de Argeș, despre care afirmați că este unul din locurile „cele mai româneşti din România” . Ce-l definește ca să fie „acasă” pentru Dumneavoastră?

Gh.P.: Sentimentul de „acasă” este greu de definit, el se simte, se trăieşte. Dealul, muntele, pădurea…, limba, cerul, apa… Sentimentul că *ştii* locul, că-i aparţii. Îmi amintesc de momente când, prin lume fiind, în locuri *frumoase,* bine întreţinute, aveam o *arsură,* simţeam o lipsă, era vorba despre ceva simplu, dar intim-fundamental, care mă făcea să mă simt străin, transplantat, răsădit. Uneori, aveam mici revelaţii. Lipseau… gardurile de uluci, strâmbele şi umanele, urcând pe dealuri, printre grădini. Europa nu are garduri. Fie ziduri, fie nimic. Alteori, duceam lipsa turlelor de biserici, scunde şi modeste, dar vii, cu toacă şi clopot în vârf. Totdeauna, îmi lipsea limba română. Suntem limba ce-o vorbim, au spus-o lingviştii şi filosofii, au spus-o poeţii. Vai de sufletul peregrinului, vai de sufletul exilatului, la românii *desţăraţi* mă refer, cine pretinde că nu-i este *dor* e fie un mincinos, fie un robot fără suflet, coborât pe podeaua piramidei nevoilor umane, cea a lui Maslow cel invocat şi în răspunsul la prima întrebare. Da, în lume pâinea e mai ieftină şi mai arătoasă, dar nu are niciun gust dacă nu înfigi, odată pe an, o lumânare aprinsă în ea şi o duci la biserică, în amintirea părinţilor şi bunicilor şi unchilor care au înroşit ţărâna graniţelor Ţării cu sângele lor.

TT: Vă rog să vă imaginați că sunteți în situația să susțineți o prelegere tineretului studios din România. Care ar fi îndemnurile și mesajele Dumneavoastră?

Gh.P.: Să ia în serios interviul de faţă, extrăgând din el toate îndemnurile implicite. Onestitate şi dăruire în profesie. *Do your best*, în orice situaţie. (Tinerii sunt atraşi de englezisme, fac şi eu uz…) Bucuria de a face. Statornicie, românism, familism. Omenie (un termen greu de sensuri) şi altruism. Dând, vei primi, are grijă Cel de Pretutindeni de asta. Minte deschisă spre tot şi toate, curiozitate şi mirare, cum ar zice Marcus, dar cu filtre în toate direcţiile. E multă minciună pe lume. Nimeni nu-ţi dă de dragul de a da (cu excepţiile de rigoare), mai toţi umblă după profit. *There is no free lunch…* Viaţa este frumoasă şi simplă, noi, oamenii o urâţim şi o complicăm. Şi e finită, ca să nu zic direct că e chiar scurtă. Nu trebuie să ne gândim la asta, are grijă „ceasul cu care ni se măsoară destrămarea” (reformulare, din Blaga), noi să privim lucrurile senin-zalmoxian. Şi, în contrast, dar deloc în contradicţie cu vorba dinainte, să avem mereu proiecte. Peste toate, să ne reamintim vorbele Apostolului – căci dacă dragoste nu e, nimic nu e…

Îndatorare, Doamnă TT, că mi-aţi provocat această spovedanie. Din interviuri aflu atât de multe despre mine însumi…

Academician Gheorghe Păun la o prezentare de carte

Stimate Domnule Academician Gheorghe Păun, vă mulțumim călduros pentru regalul de spiritualitate și românism pe care ni-l oferiți, care ne îmbogățește orizontul cunoașterii și pentru care vă suntem recunoscători.

Tanța Tănăsescu
9 mai 2021

DORU DINU GLĂVAN – la ceas aniversar

(continuare de la pg 1)

Portretul său poate fi zugrăvit în câteva cuvinte: un suflet de aur, generos și altruist, luptător pe fronturile marilor idealuri ale presei angajante, călit în bătălii îndelungate, înfruntând victorios nemeritate adversități. Blajin și înțelegător cu oamenii dedicați aceleiași cauze nobile a adevărului și dreptății, necruțător cu cei ce vor să distrugă înfăptuirile dobândite cu enorme eforturi, acesta oferă breslei jurnaliștilor un exemplu de angajament și dăruire, de inteligență și tact, de fermitate și afecțiune în fruntea celor pe care îi îndrumă cu înțelepciune. Ne întrebăm: de unde atâta energie, de unde atâta pasiune și de unde atâtea idei creative și planuri de viitor?

La mulți si creativi ani cu sănătate deplină, dragă Domnule Doru Dinu Glăvan!

Să ne amintim mai jos de câteva din momentele petrecute împreună, în care ați scris file din istoria jurnalismului românesc contemporan:

100 de ani
Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România
1919-2019
Muzeul Simu și Pinacoteca București

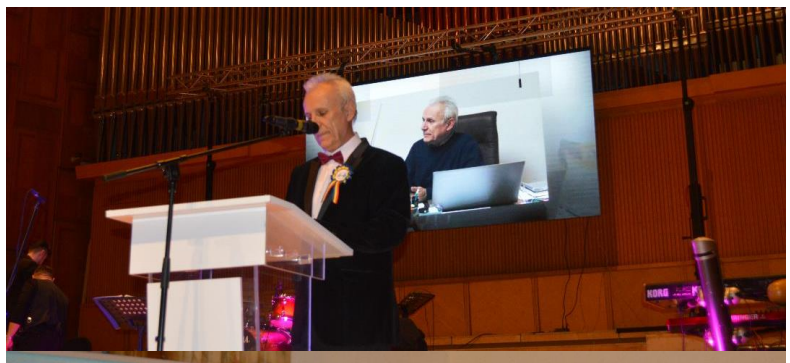

100 de ani
Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România
1919-2019

100 de ani
Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

ION ANDREIȚĂ

„PĂLMAȘ CU CONDEIUL”

Ion Andreiță se definește ca fiind “*pălmaș cu condeiul*”, „*român care iubește România și pe români*”. S-a născut la 11 iunie 1939 într-un sat de câmpie – comuna Perieți din județul Olt – care și-a pus pecetea asupra felului său de a fi pentru toată viața. Iată povestea satului său spusă de el însuși într-un interviu acordat lui Florentin Popescu pentru „Bucureștiul literar și artistic” : „Comuna mea natală, Perieți, vine din vechime. Atestată documentar din anul 1477, ea are un trecut mult mai îndepărtat; cu câteva veacuri înainte de această dată. În secolele IX-X, era situată la circa doi kilometri spre răsărit, într-o vale numită și astăzi Valea Caselor sau Valea cu Casele. Numele „Perieți” s-a impus ceva mai târziu, printr-o întâmplare deopotrivă legendă și adevăr. (Cine poate susține că legendele n-au fost la început adevăruri?). Se zice că pe aici, până încolo, în Câmpia Boianului, hălăduia ceata haiducului Ețu care, când era urmărit, se retrăgea pe aceste locuri, ascunzându-se într-o pădure în care erau foarte mulți peri sălbatici, deveniți pentru multă vreme reper și parolă. Vești de mersul poterei aflau de la țăranii din Valea cu Casele. Numai că, în timp, unii haiduci atrași de codanele din Valea cu Casele și le-au adus, neveste, în tabără. Au apărut și copiii. La părăsirea definitivă a taberei, cei cu neveste și copii nu i-au mai urmat pe haiduci. Au rămas aici, la „Perii lui Ețu”. Și astfel, treptat, de la Perii lui Ețu, Periețu, Perieți – așezarea (în care au migrat și cei din Valea cu Casele) s-a tot mărit, devenind comuna cu identitate în regulă: Perieți, răcorită de apa râușorului Iminog (nume cu origine misterioasă; cine o descoperă are de la mine o ladă de bere la Boema 33). Se pune/îmi pun întrebarea: dând din durdă, haiducii aceia ai lui Ețu, n-or fi dat și din frunză, ori din fluier, cântece și povești despre viața și isprăvile lor? Iată un posibil răspuns la „moștenirea genetică”. Și încă ceva: eu sunt fiu de țărani (cu un sac de oseminte ale strămoșilor mei în spinare). Iar țăranii ăștia fac parte, vorba Poetului, dintr-o lume ce gândea în basme și vorbea în poezii. De aceea, în bună parte din ceea ce am scris m-am apropiat, m-am aplecat cu multă pasiune și înțelegere, adesea cu durere, față de consătenii mei, țăranii, ca fiu al lor, căruia nu-i este indiferent ce se întâmplă cu părinții lui.”

După absolvirea Facultății de Filologie din București a fost repartizat să lucreze ca redactor la ziarul „Scânteia tineretului”, o bună școală de presă, unde i s-a format și șlefuit condeiul de jurnalist. A abordat toate formele publicisticii – de la știre la articol, interviu, anchetă, reportaj, eseu, tabletă ș.a.. Multe din aceste scrieri, uneori revăzute și adăugite, au făcut obiectul unor volume de publicistică. După 20 de ani de pălmaș cu condeiul la „Scânteia tineretului”, au urmat alți 20 de ani la ziarul „România liberă”.

A locuit 8 ani la Paris și la Roma însoțindu-și soția, Lia-Maria Andreiță, la post, aceasta fiind diplomat în Ministerul Afacerilor de Externe. A fost perioada în care publica câte un articol pe săptămână, pe teme culturale și tot săptămânal avea o transmisie la Radio România Actualități, emisiunea „Matinal”, a lui Florin Helmis. Această perioadă s-a concretizat și în două cărți de reportaj – „Scrisori pariziene” și „Scrisori italiene” – și un volum de poezii, „Diminețile albe” / „Les matins blancs” (bilingv, româno-francez) care a cucerit „*Grand Prix*”-ul la Concursul „*EUROPOESIE-2001”*.

În China a fost în urmă cu peste 30 de ani, într-o călătorie de documentare jurnalistică, trimis de „România liberă”, soldată cu publicarea volumului „Misterul Fluviului Galben”. După trei decenii, a revenit în China împreună cu soția sa, Lia-Maria Andreiță (artist plastic și scriitoare) la invitația Institutului Cultural Român din Beijing. Această nouă călătorie s-a soldat cu publicarea volumului „Iubiri lângă Marele Zid”, scris și semnat de amândoi.

Desen făcut de Marin Sorescu lui Ion Andreiță la Paris

În lumea culturală și jurnalistică de astăzi este considerat pe drept unul dintre cei mai mari, mai prolifici și mai inspirați jurnaliști.

ION ANDREIȚĂ

CĂRĂMIZI CU GREUTATEA ÎN AUR

În fastuosul Hol din noul edificiu al Bibliotecii Academiei Române din Capitală ființa, cu ceva timp în urmă, o Expoziție de panouri fotografice intitulată „Biserici demolate”, acoperind „Un deceniu întunecat (1977-1987)”.

Din panourile fotografice îți sfârtecă privirea ziduri sparte de mână barbară, interioare cu pereții văduviți de icoane și culoare, acoperișuri șubrezite cu turlele smulse din rădăcini; paragină, multă paragină, dezastru. Sunt imagini surprinse în diferite faze de demolare, de la cele 20 (douăzeci!) de biserici ortodoxe puse la pământ de degetul arătător al lui Nicolae Ceaușescu. S-a început cu Biserica Enei (aflată pe locul actualului Bloc Dunărea, în apropierea Pieței Universității) construită de către Jupâneasa Iana, în anul 1611, dărâmată în aprilie 1977. Au urmat, neiertător: Biserica Bunavestire, din cartierul Mărgeanului, 1981; Biserica Izvorul Tămăduirii, 1982; Biserica din Palatul Cotroceni, ridicată în anul 1681 de către domnitorul Șerban Cantacuzino, demolată în anul 1984 (și, din fericire, rezidită și resfințită în octombrie 2009). Doi ani, 1986-1987, s-a luptat cu diavolul alături la distrugerea Bisericii și Mânăstirii Văcărești, așezământ în stare să dea seamă de o bună parte din istoria noastră națională; înființată de domnitorul Nicolae Mavrocordat, în anul 1722, în curat stil brâncovenesc, ea a devenit pușcărie după înăbușirea Revoluției de la 1848; aici fiind închiși, în timp, oameni celebri: Liviu Rebreanu, Ioan Slavici, Tudor Arghezi, Corneliu Zelea Codreanu. Au urmat, punându-și frunțile sub ghilotină, alte și alte biserici: Sfânta Vineri, Gheghiceanu, Spirea Veche, Albă-Postăvari, Spiridon Vechi, Olteni, Doamna Oltea, Sfânta Treime. Alte șapte biserici (nu toate din București) au fost translate, ascunse după niște blocuri, să nu întunece privirea conducătorului: Biserica Olari, din Calea Moșilor, mutată la 80 de metri distanță; Biserica și Clopotnița Mihai Vodă de pe Dealul Spirii – la 289 de metri (Clopotnița); Biserica Sfântul Ilie, din Calea Rahovei – la 49 de metri; Palatul Sinodal și Mânăstirea Antim; Biserica Sfântul Ioan Nou, din Piața Unirii; Biserica Sfântul Gheorghe-Capră, din Șoseaua Pantelimon; Biserica Sfântul Ștefan-Cuibul cu Barză; Ansamblul statuar de la Biserica Domnița Bălașa. În țară: Biserica Mânăstirii Râmeț; Biserica Petru Iacob din Reșița. Acest act temerar, de salvare prin translare, aparține inginerului Eugeniul Iordăchescu și echipei sale.

Citez din Cuvântul academicianului Răzvan Theodorescu, rostit la vernisaj: „Deschizând această expoziție, sunt extrem de subiectiv, pentru că a vrut pronia să fiu singurul supraviețuitor al echipei de intelectuali care acum 35-40 de ani a încercat să oprească tăvălugul buldozerelor, dar n-am reușit. Am fost învinși. Măcar am încercat, împreună cu toți colegii mei, ale căror nume se păstrează în documente”. Domnia sa amintește, în continuare, numele câtorva; dar nu instist. Aș vrea să amintesc însă un nume care nu s-a păstrat în niciun document; poate doar în memoria acestui articol – care, desigur, se va pierde și el în timp.

x

Se numește Gheorghe Ostăcioaia, iar contribuția lui este pe cât de importantă, pe atât de semnificativă; gestul în sine este valoros, dublat, apoi, ca urmare a riscului asumat; are o valoare moral-emoțională demnă de o pilduitoare lecție de istorie. El aduce, la judecata timpului, câteva *cărămizi cu greutatea în aur*. Cine este acest om și ce-a făcut el?

Gheorghe Ostăcioaia s-a născut cu mai mult timp în urmă, în Litenii Sucevei, într-o familie sărmană de țărani, în care se mai aflau încă șase guri de copil de hrănit. I-a plăcut cartea– și cu greu a izbutit să termine liceul: doi ani la Seminarul de la Mânăstirea Neamț; un an la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți (acolo unde învățase și Eminescu); trei ani la un liceu particular din Buzău (contra slugăreală în casa directorului); în sfârșit, ultimul an la Liceul „Petru și Pavel” din Ploiești. Este încorporat – și urmează o școală militară la Făgăraș. Botezul focului: la Oarba de Mureș. Scapă din război doar cu un glonț rătăcit în tocul cizmei. Demobilizat – și împroprietărit cu un hectar de pământ în Liteni – ia calea Bucureștiului, după agoniseală. Se căsătorește cu o fată din Breaza-Lisa-Făgăraș, un coleg de școală militară fiindu-i naș. Cu ajutorul lui cunoaște câțiva *partizani* din Munții Făgărașului – între care temutul Ion Gavrilă Ogoranu; gest pentru care este arestat în anul 1957 și condamnat la muncă silnică pe viață. Este eliberat în urma amnistiei din 1964.

...Îl întrebam – acum vreo 25 de ani – în modesta lui garsonieră de lângă Întreprinderea de cosmetice Miraj, din București – ce l-a determinată să intre în legătură cu acei patrioți refugiați în munți, știind pericolul la care se expunea. Răspuns simplu: „Tocmai patriotismul. Voiam să aflu cum gândesc acei oameni. Apăruse pe-atunci, și era trâmbițat tot mai insistent, patriotismul socialist, care însemna mai ales internaționalism proletar. Eu nu mă puteam împăca cu gândul acesta. Eu știam patriotismul românesc – învățat acasă, la școală și la biserică. Asta-i: voiam să văd ce patriotism apără acei oameni din munți”.

Și-a văzut. Era patriotismul pentru care regimul comunist (al patriotismului socialist!) pregătise temnițe și tribunale militare cu sentințe dure. Lui i-a fost hărăzită cea mai grea sentință, după cea capitală: muncă silnică pe viață.

Îl întreb pe Gheorghe Ostăcioaia unde și-a petrecut cei mai mulți ani de detenție – și cum. „Am trecut prin Gherla și Jilava, dar grosul timpului l-am stat la Aiud. Îmi amintesc de o întâmplare. Cu noi în celulă era și un țigan cărămidar, arestat pentru că ascunsese în coliba lui pe Ion Gavrilă, conducătorul partizanilor din Făgăraș. La un moment dat, un profesor universitar – Vulcănescu se numea, din București – îl pune să povestească despre cum se face cărămida, liniștindu-ne pe ceilalți: Domnilor, să-l ascultăm pe domnul Trandafir (așa în chema pe țigan) că putem afla ceva bun și despre meseria lui. Două zile ne-a vorbit țiganul, fericit, și, într-adevăr, am aflat lucruri interesante despre această meserie. În ce mă privește, în pușcăria de la Aiud am învățat sudura, care mi-a prins bine, apoi, în viață. În pușcărie, însă, oamenii deștepți, floarea culturii române, țineau adevărate prelegeri despre știință, literatură, limbi străine. Învățai multe lucruri, dar mai ales să fii om”.

Un moment greu de trecut, în pușcărie, este singurătatea. Zice Ostăcioaia: „Nici tuberculoza, de care m-am îmbolnăvit de trei ori acolo, n-a fost mai grea ca singurătatea celulară. Mult timp am fost ținut singur într-o celulă. Îți vine să-ți iei câmpii. Nu mai știi cât e ceasul, ce zi e – străbați o opacitate ca un deșert care nu se mai termină. Ca să nu-ți ieși din minți rememorezi, pe îndelete, fiecare clipă de viață – și tot n-ai terminat de străbătut deșertul. Norocul meu a fost un șoricel, care venea în fiecare zi în celula mea. Ca să nu mă părăsească, îi făcusem tain câteva firimituri din cele 80 de grame de pâine ale mele. Stam de vorbă de dimineața până seara. Îi povesteam de toate – și cred că înțelegea, doar că nu-mi putea răspunde”.

În 1964, Gheorghe Ostăcioaia a revenit în lume; după ce nevasta fusese „sfătuită” să divorțeze, iar maică-sa îi făcuse toate ale mortului.

Meseria de sudor învățată la Aiud l-a ajutat să se angajeze la o întreprindere de prefabricate (ICMP) de pe Șoseaua Giurgiului – de unde, după ani de muncă ireproșabilă, a ieșit la pensie.

x

Acum – sfințită de o astfel de viață – să ascultăm povestea faimoaselor cărămizi, în relatarea nu-mai-puțin-faimosului colecționar: „Poate că unde eram un om fără casă, mă îndurera demolarea atâtor case din București, în preajma cărora îmi petreceam o bună parte din timpul meu liber, alături de necăjiții aruncați în stradă. După 1977, văzând că buldozerul atacă tot mai multe monumente scumpe neamului nostru, m-am hotărât să iau în păstrare câte o cărămidă din temelia acestora. Uneori a fost mai ușor, alteori foarte greu – să-mi duc hotărârea până la capăt. Lângă Biserica Sfânta Vineri am făcut de pază o zi și-o noapte, alături de o mulțime de oameni, cu lumânări aprinse în mână. Ziua s-au cărat odoarele, cu camioane acoperite cu prelată. Noaptea – au fost prăbușite turlele, cu odgoane de fier, trase de șenilete. Dimineața, în zori, când milițienii picoteau de somn, m-am strecurat cu băgare de seamă și-am săltat o cărămidă din temelie. La Văcărești a fost și mai greu. Locul era înconjurat, de la câteva sute de metri distanță, de milițieni cu câini. Atunci m-am dus la slujbă, m-am îmbrăcat cu salopeta, am stropit-o cu niște var – și, cu o găleată în mână, m-am amestecat printre constructori, reușind să ies cu cărămida ascunsă în fundul căldării, peste care turnasem niște nisip”...

Fiecare cărămidă, cu istoria ei: una... două... opt. Le privesc cu emoție. Gheorghe Ostăcioaia le scutură de praf, le mângâie ca pe niște ființe – strângându-le la piept ori așezându-le în chip de zid. Pe lângă cele desprinse din temelia bisericilor – Sf. Vineri, Mihai Vodă, Văcărești, Sf. Spiridon – celelalte sunt luate din temelia altor importante edificii: Spitalul Brâncovenesc, Hala Unirii, Opereta, Institutul Medico-Legal. Cărămizi din vechi temelii, cărămizi de întemeiere.

...L-am întrebat pe bătrânul Ostăcioaia cu ce gând, în ce scop a adunat aceste cărămizi. „Să-mi țină de singurătate – mi-a zis. După ce ființa iubită a fost silită să mă părăsească, nu m-am mai căsătorit.

Cărămizile îmi țin de sigurătate în „celula” garsonierei mele – de zile și nopți la rând, ani în șir. M-am gândit să las cu limbă de moarte să-mi fie puse alături, în mormânt. Să-mi odihnesc, lângă ele, oasele obosite. Deoarece și eu și ele suntem aceleași victime ale comunismului. Acum, după Revoluție, am auzit că se intenționează reconstruirea unora din vechile lăcașuri. În acest caz, ofer cu bucurie cărămizile mele, să fie puse în temelia acestor re-zidiri. În caz că nu-i nevoie, rămân la gândul meu dintâi: le iau cu mine în viața cealaltă”.

x

...Am tras *atunci*, după Revoluția din Decembrie 1989, un succint semnal de atenție (în ziarul „România liberă”). Singurul ecou l-am avut de la *partizanul* Ion Gavrilă Ogoranu, care reușise să se ascundă, deși fusese condamnat la moarte. Am primit de la el o scrisoare în care îmi cerea detalii despre Gheorghe Oastăcioaia, pe care îl crezuse mort (după arestare și tortură). Le-am înlesnit schimbul de adrese (poate voi reveni asupra acestui episod) dar altceva n-am mai putut afla (în special despre soarta cărămizilor) – eu trebuind să plec din țară pentru patru ani.

La întoarcere, am sunat la ușa garsonierei lui Ostăcioaia, dar nu mai locuia nimeni acolo.

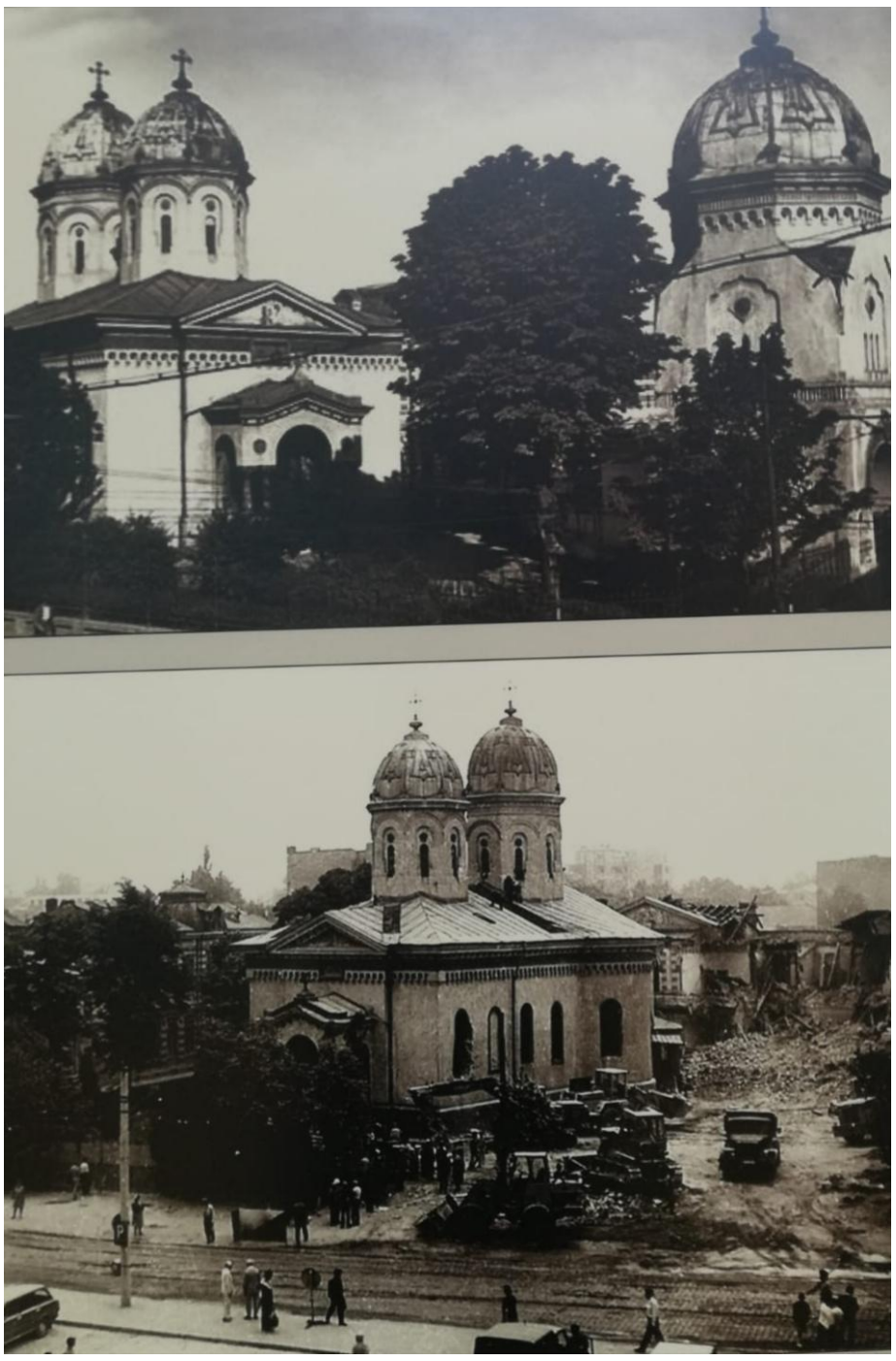

Câteva fotografii de la Expoziție de panouri fotografice intitulată „Biserici demolate”, acoperind „Un deceniu întunecat (1977-1987)”:

REPORTAJE

GEO CIOLCAN

ROMÂNIA DE LÂNGĂ DUNĂRE

TURCUL CARE A SALVAT DE LA EXPLOZIE PODUL LUI ANGHEL SALIGNY

1. Reîntoarcerea la Istorie

Plecând de la școala din comuna I.C.Brătianu, urmărit de imaginea inedită a organizării învățământului în acest cuib de lumină sufletească pentru copiii din acest colț de Țară binecuvântat de Dumnezeu și înnobilat de oamenii locului, nu după mulți kilometri (după comuna Garvăn și înainte de Văcăreni) drumul îți testează oportunitatea, întrebându-te, parcă : ce preferi – ramura din partea dreaptă (Măcin – Greci – Cerna – Mircea Vodă – General Proporgescu – Horia – Izvoarele – Nalbant – Cataloi – Tulcea) sau ramura de pe partea stângă (Văcăreni – Rachelu – Isaccea – Somova – Mineri – Tulcea). Aceste două bretele importante, care se întâlnesc în capitala de județ, închid între ele un pământ cu o istorie unică în România și cu o rezonanță milenară captivantă – Parcul Național Munții Măcinului – vatra de constituire și de rezistență a Dobrogei. Deși nu sânt decât trei căi de legătură între cele două artere de circulație, bogăția pe care o relevă izvoarele istoriografice și arheologice – unde, aproape la fiecare kilometru pătrat se ivesc noi mărturii ale unui trecut tumultos și eroic – nu îți dă ghes să pleci prea repede de pe aceste locuri de legendă.

Într-un astfel de loc de legendă am poposit, optând pentru drumul din partea dreaptă, oprindu-ne la Măcin.

De ce la Măcin ?

Răspunsul este determinat de studierea în prealabil a hărții, pe care, în dreptul localității Măcin apare un semn grafic distinct, anume, o semilună lângă o stea, ceea ce, la rubrica de legendă a hărții respective, acest indicator semnifică faptul că în acea localitate există o moschee, deci acolo trăiește și o comunitate de etnie musulmană. Dacă la Brăila am găsit o moschee transformată în biserică ortodoxă – realitate povestită înainte – ideea de a cunoaște un oraș care este reprezentat și printr-o moschee, ca lăcaș de cult al locuitorilor turci din localitate, a prins contur, cedând (deocamdată) altor atracții din arealul dobrogean pe care păsisem odată cu aventura trăită pe bacul cu care am traversat Dunărea de la Galați la I.C.Brătianu.

Despre Măcin – denumire derivată de la Vicina (Ditzina), vechi oraș la Dunărea de Jos, neidentificat, cu un semnificativ rol politic, militar, administrativ, social și economic în Dobrogea în timpul stăpânirii bizantine și până la cucerirea de către otomani, loc de unde a plecat primul mitropolit al Țării Românești, Iachint de Vicina (1359), variantă susținută și de istoricul Nicolae Iorga. Sfântul ierarh Iachint apare pentru prima oară în Istoria Bisericii Române de la nord de Dunăre în anul 1348, pe când era mitropolit al Vicinei, mitropolie înființată probabil în secolul al XI-lea, situată în Dobrogea, lângă Isaccea. Întrucât această provincie aparținea Țării Românești, domnitorul de atunci, Nicolae Alexandru Basarab, a avut posibilitatea de a-l strămuta pe mitropolit la Argeș, devenind primul mitropolit al Ungrovlahiei. Dar această denumire de mitropolit al românilor din sudul teritoriilor țării noastre trebuia recunoscută și de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol. Astfel, după mai multe scrisori ale domnitorului către Patriarhie, în mai 1359, Iachint al Vicinei este recunoscut ca mitropolit al Țării Românești. Rădăcinile istorice ale acestei așezări ne poartă adânc în Istorie ajungând până la Cetatea Geto-Dacică Arrubium, cu nume celtic (secolele 3 – 1 î.d.H). A fost castru roman, cetate bizantină, apoi turcească, astăzi îl cunoaștem ca Măcin – denumire pe care a adoptat-o în Evul Mediu.

M-am luat cu istoria Măcinului și era să uit motivația principală a alegerii acestui oraș ca subiect de reportaj – moscheea de pe hartă și cel care o păstorește, adică imamul (sau Hogea, cum îi mai spun localnicii, echivalentul preotului la români). Așa că, împins de curiozitatea gazetărească, am plecat în căutarea ... imamului din Măcin.

Cum intuiți că s-a desfășurat această acțiune ? A fost ușor ? A fost greu ? Deși nimic nu pare greu atunci când ești dominat de o idee benefică, efortul fiind răsplătit cu brio, las la îndemâna cititorilor să aprecieze inițiativa acestei inedite cunoașteri.

Într-o zi de toamnă timpurie, într-un oraș străin, căutând un imam. Prima și cea mai simplă indicație : ”*Căutați-l la moschee, s-ar putea să fie acolo* !” Nu, nu era la geamie. Nu avea program de slujbă. După o plimbare prin centrul orașului, abandonând versiunea ”căutării acului în carul cu fân” – doar imamul trebuie să fie o personalitate cunoscută printre enoriași (chiar și pentru ortodocși), am deschis ușa Primăriei. Cum programul se cam terminase, am găsit, totuși, două doamne care răsfoiau niște dosare într-un birou, lucrând, probabil, la vreo statistică a plății impozitului de către măcineni. Mirate de întrebare și-au pus imaginația de femeie la bătaie și, până la urmă mi-au dat o hîrtiuță cu adresa domnului imam. După câteva povârnișuri printre niște blocuri vechi, de pe timpul socialismului, ajungem și sunăm, în sfârșit, la o ușă de apartament. Sunăm în zadar, nu primim nici o reacție, ușa rămânând mută și surdă la ingerința soneriei stridente. Facem cale întoarsă pe scări, dezvoltând în gând alt plan. Deodată apare salvarea în chip de doamnă gospodină venind cu sacoșa de la cumpărături, întâlnită la ușa de la intrarea în bloc. După ce o salutăm, privindu-ne mutrele cam ploate din cauza vremelnicului insucces și aflând despre intereresul unor bucureșteni pentru imamul din Măcin, doamna cu sacoșa ne ajută să aflăm numărul de telefon al domnului Talip (habar n-aveam că-l cheamă astfel!)

-Sărut mâna, doamnă, mulțumim pentru acest ajutor în a da de urma imamului dumneavoastră!

-N-aveți pentru ce, bine că l-ați găsit, dar, să știți că nu este imamul nostru, noi avem preot ortodox. Însă domnul Talip este cunoscut și îndrăgit atât de mulsulmanii dânsului, cât și de creștinii din Măcin. Dânsul e turc, dar e la fel ca un român de-al nostru ...

Interesantă și incitantă prezentare !

2. Imamul în haine de lucru

Iată-ne față în față.

Îi întind mâna și mă recomand. La rândul său îmi întinde cu vigoare o mână arsă de soarele torid al Dobrogei, recomandându-se cu un șirag de nume și prenume, care m-au făcut să regret că nu pusesem încă reportofonul în funcțiune.

-Talip Talip, fiul lui Mehmed Talip, nepotul lui Achif Talip şi strănepotul lui Talip Talip. Bine aţi venit pe meleagurile dobrogene şi , în special, la Măcin !

După ce se scuză (deși nu era nevoie) pentru faptul că a fost găsit după mai multe căutări – se afla prins într-o serie de probleme administrative locale, de aceea nu era îmbrăcat ca un imam, ci în haine de lucru, cu cămașă în carouri, cu mânecă scurtă și c-o șepcuță albă pe cap – admite provocarea pe care i-o lansez și începe povestea lui, a familiei lui, întinse pe câteva generații, de fapt povestea unei etnii trăitoare pe pământ dobrogean, trecută, în secole, prin nebănuite metamorfoze și tragedii.

Ascutând-o, am lăsat de o parte istoria antică a Măcinului, cu sămânța ei geto-dacică sădită în Arrubium, cunoscută din Tratatele de Istorie, și am fructificat rezultatul acestei întâlniri consemnat într-o istorie a clipei gazetărești, ca pe o filă de altfel de istorie – aceea a curajului, a patriotismului nesecat, a legăturii interumane dintre numeroasele rase și etnii ce-au populat (și populează, încă) pământul dintre Dunăre și Mare – bătrâna noastră Dobroge.

Povestea imamului Talip, din Măcin, poate fi măsurată doar prin adjectivele colosal, magnific, formidabil, sau – ca să fiu maliţios – prin alt adjectiv - incredibil !

-Străbunicii și bunicii mei au trăit în România ca în patria lor. Străbunicul Talip Talip, ale cărui nume și prenume le port, a fost singurul care nu s-a născut pe pământ dobrogean. Era venit însă cu mult înainte de anul 1877. Stabilit în satul Măgura, a muncit și a făcut avere – zeci de hectare de pământ, zeci de vite, cantităţi apreciabile de aur – situaţie materială care îi conferea un statut social special, dar, care, mai târziu, avea să ne aducă numai nenorociri şi suferinţe la câteva generaţii din neamul nostru.

Istoria comunităţii turceşti din Dobrogea luând o altă turnură după 1878, cu mai puţin de trei decenii până în Primul Război Mondial, din Măgura au plecat toţi musulmanii, strămbunicul Talip fiind singurul încăpăţânat care nu a vrut să părăsească România, deşi deţinea averi însemnate şi în Bulgaria, iar în Turcia era aşteptat de rude. Pur şi simplu se îndrăgostise de aceste meleaguri şi îi iubea pe conaţionalii români ajutându-i cu bani pentru construcţia de case sau pentru a-şi trimite copiii pe la şcoli, la oraş. Era un om bun şi un filantrop care nu cerea nimic în schimb, doar dragostea şi liniştea consătenilor.

Talip Talip povestește cursiv dezgropând amintiri din vremi vetuste, încercând să rescrie biografia unui neam de musulmani care a convieţuit într-o mare de creștini ortodocși. În timp ce ascult saga familiei Talip nu pot pune stavilă unui șir de nedumeriri născute din profunzimea unei judecăți de valoare a unei teme istorice care a preocupat lumea românească secole la rând – dominația Imperiului Otoman, cu rezultatele consemnate contabilicește de documentele la zi. Ce undă de patriotism față de neamul românesc să se fi iscat în inima neamului turcesc a lui Talip Talip ? După un secol, un secol și jumătate, mai poate reda, acum, acest imam cu fața lui de tip asiatic și cu privirea aruncată departe, în hăul Istoriei, momente demne de crezare ?

Deși, acum, când scriu aceste rânduri, întrebările de atunci mi se par subversive, poate chiar puțin forțate, le-am așternut pe hârtia de ziar pentru a contura cât mai pregnant confirmarea spuselor interlocutorului meu despre gestul patriotic săvârșit de strămbunicul său, primul Talip Talip din arborele genealogic al familiei.

De acum încolo viața bate filmul, orice peliculă cinematografică având în centrul său un scenariu bazat pe fapta eroică a strămbunicului Talip Talip ar fi câștigat un mare premiu de specialitate.

-Primul Război Mondial, după ce Războaiele Balcanice înfuriaseră Bulgaria pentru pierderea celor două judeţe, (Durostor şi Caliacra), ne-a adus din nou în conflict cu statul vecin, de peste Dunăre, acesta făcând parte din tabăra Germaniei şi Turciei. Bunicul Achif a trăit acele vremuri şi mi-a povestit tot, după ce făcuse şi cercetări în arhivele de la Constanţa, pentru a lega toate informaţiile într-o descriere coerentă a unei întâmplări nemaiîntâlnite pe la noi. După cum v-am spus şi mai înainte strămbunicul Talip Talip avea averi şi la Sofia. Într-una din zilele în care se afla acolo cu afaceri a fost contactat de Serviciile Secrete Bulgare, care l-au racolat (a se citi – forţat) în vederea unui act de sabotaj menit să producă neajunsuri imense României. Cunoscându-l ca pe un turc cu influenţă morală asupra dobrogenilor din zonă, bulgarii – printr-un joc de şantaj ordinar – i-au incredinţat sarcina ca, în fruntea unui comando bulgăresc, să dinamiteze Podul de Fier de la Cernavodă ! ”Si dacă nu pot face asta?”, a încercat strămbunicul Talip să creeze un suspans şi un răgaz. „Vei rămâne fără nimic din toate bunurile pe care le ai aici, şi chiar fără viaţă”, a venit răspunsul năucitor din partea iniţiatorilor bulgari ai acestui îndrăzneţ act de sabotaj, încă înainte de a ajunge conflictul războiului în zonă ...

Domnul Talip Talip simte nevoia unei pauze. Nu atât de respirație, cât de reculegere, lăsând un timp de reflecție și de ordonare a evenimentului ce urma a fi relatat. Din crisparea frunții sale și din adâncirea cutelor faciale mi-am dat seama că urma să aflu ceva nemaiauzit. De aceea am tăcut și eu, respectându-i povestitorului dreptul la reîmprospătarea amintirilor.

3. Alegere greșită de trădător

Calculul bulgarilor la alegerea trădătorului a constituit o mare eroare săvârșită de Serviciile secrete respective. Probabil că, atunci, la început de veac XX, știința studierii unui astfel de caz, cu tot ce implica urmările unui act major de sabotaj, implicit reacțiile celui racolat să fie vârful de lance al execuției, nu dispunea de parametrii tuturor segmentelor intrate în joc. În acest context fac referire la studiul problemei din punct de vedere psihologic, acolo unde cred că au păcătuit specialiștii militari bulgari. Să mă explic (după datele furnizate de imamul Talip Talip).

Așa cum ați putut constata, din episodul anterior, strămbunicul imamului de astăzi – omul de afaceri Talip Talip – era cunoscut în Dobrogea nu numai ca un om cu o avere considerabilă, dar și ca un filantrop dezinteresat, care, chiar în acea perioadă, primea mulțumiri din partea zecilor de români sprijiniți (financiar și material). Această latură de sorginte umană nu a fost inclusă în studiul bulgarilor, sau dacă au avut-o în vedere, a fost situată pe un plan inferior celorlalte criterii de alegere.

Să recapitulăm :

a)Moșierul Talip Talip nu putea fi cumpărat cu bani (este evident) ;

b)Nu putea fi invocată nicio aprehensiune față de populația de etnie română, aceasta primindu-l în sânul ei fără nicio reticență;

c)Din punct de vedere material, deși deținea proprietăți și în Bulgaria, legătura lui de bază era în România, în Dobrogea – ca dovadă, întregul arbore genealogic, începând cu el și până la urmașii din zilele noastre a prins rădăcini în pământ dobrogean;

d)Din punct de vedere social, moral și etnic, strămbunicul Talip Talip nu și-a exprimat niciodată măcar o umbră de ură față de conaționalii de etnie română, dimpotrivă (exemplele le-ați cunoscut mai devreme).

Deși s-ar putea creiona și alte contramotivații, în pledoaria pentru alegerea greșită a lui Talip Talip în punerea la cale a aruncării podului de la Cernavodă în aer, mă opresc aici și dau din nou cuvântul imanului din Măcin, pentru a desluși țele acestui act criminal.

-M-am gândit şi eu pe ce criterii a fost ales strămbunicul meu în fruntea acestui comando. Cred că bulgarii au mizat pe autoritatea pe care o căpătase strămbunicul de-a lungul timpului, în mai toată Dobrogea, sperând ca această calitate să fie deturnată acelei idei sinistre. După ce bulgarii l-au ”pregătit” teoretic, abia înainte de intrarea Romîmiei în război i-au adus la cunoştinţă misiunea, adică să primească echipa de militari bulgari instruită pentru dinamitarea Podului, s-o găzduiască în secret şi apoi, împreună cu materialul exploziv s-o îndrume la Podul de la Cernavodă. De aici încolo partea din misiune a strămbunicului lua sfârşit, restul rămânând în sarcina echipei bulgare.

După cum vom vedea în continuare, alegerea trădătorului a fost făcută greșit, turcul Talip nemurdărindu-și conștiința cu o astfel de crimă împotriva poporului care l-a adoptat în sânul lui fără nici o urmă de descriminare.

4. Turcul ”frate” cu Regele României

Mai rămăseseră 7 zile până la data planificată pentru aruncarea Podului în aer. Pentru moșierul Talip Talip hotărârea era deja stratificată în măruintaiele inimii : va acționa chiar în prima zi a săptămânii. Ticlui pe loc o scrisoare în limba arabă, apoi chemă doi oameni de încredere, le-a dat doi cai buni, cu următoarea misiune : *„Urmați calea Măgura-Negru Vodă-Amzacea, unde înlocuiți caii cu o pereche odihnită,*

- Topraisar-Cumpăna-Constanța. Acolo dați plicul la Comandament. Nu deschideți plicul și nu-l dați decât persoanei căreia este adresat! Drum bun și ... noroc!"

Într-adevăr, era nevoie de noroc. Astfel, în acel februarie 1916, când albul imaculat al zăpezii sclipea mai tare sub copitele cailor din ograda lui Talip Talip, care galopau spre o posibilă salvare a Podului de la Cernavodă, o cât de mică fisură în planul bătrânului turc ar fi dat totul peste cap colorând drumul desfundat cu roșul ființei umane.

-Totul a ieșit ca la carte. Documentul a fost tradus imediat în limba română și Armata a inițiat grabnic prinderea făptuitorilor chiar la podul cu pricina, în timpul pregătirilor pentru distrugerea acestei bijuterii din beton și oțel. Dar, ce este interesant aici, și inedit, aș spune eu, este că operația de anihilare a actului de sabotaj a fost realizată chiar de Regimentul Regelui Ferdinand, comandat de el în persoană. De la acest fapt pleacă următoarea întâmplare, pe care mi-a povestit-o bunicul Achif, el fiind de față la acest eveniment. Ce s-a întâmplat? După dejucarea planului sinistru și salvarea Podului de la Cernavodă, Regele Ferdinand a venit cu toată suita sa în satul Măgura, la străbunicul meu. Plin de voie bună și prezentându-se ca un om de rând, Regele, în curtea casei i-a pus străbunicului pe piept "Ordinul Mihai Viteazul", adresându-i următoarele cuvinte : "Dragul meu, pentru fapta eroică a dumitale, Coroana Regală a hotărât să te împroprietărească cu 100 de hectare de teren, în locul pe care îl vei alege. De acum înainte, tu vei fi fratele meu". După o clipă de înmărmurire, străbunicul a reacționat cum a știut el mai bine în acel moment unic : "Să trăiți, Măria Ta, mă scuzați că intervin. Vă mulțumesc pentru mărinimia voastră, dar eu nu vreau pământ, pentru că nu pentru recompensă am făcut ceea ce am făcut, ci pentru Țara mea, România. Totuși, ca să nu vă supăr, dacă vreți, îmi dați pe jumătate, doar 50 de hectare. Dar eu îndrăznesc să vă rog altceva, un lucru în legătură cu satul noastru". "Spune, nu te sfii, cere-mi orice" îi răspunse Ferdinand, puțin mirat. "Majestate, drumul de la noi la Negru Vodă se prezintă într-o stare jalnică. În special iarna, nu putem ajunge la timp cu bolnavii la spital, mor oamenii cu zile. De aceea vă rugăm să avem și noi un druum pietruit, care ne-ar scăpa de belele. Și vă mai rog un lucru – dacă puteți treceți satul Măgura la statut de comună, astfel vom avea și noi dispensar, post de jandarmi și alte lucruri bune pentru săteni. Pentru ei vă rog eu să inteveniți, pentru români. Eu, singurul turc din Măgura, ce să-mi mai doresc ?" Pe loc Regele Ferdinand i-a promis că va îndeplini toate cerințele turcului Talip Talip. "*Cum să nu pot ? Dumneata Talip, ai salvat România de la o mare catastrofă!"*

Dacă vreți să știți, promisiunea regelui n-a rămas doar în zâmbete și în strângeri galeșe de mână (așa cum se întâmplă astrăzi cu cei de la cârma Țării). Drumul până la Negru Vodă a fost modernizat – localnicii numindu-l "Drumul lui Ferdinand", chiar în acel an Măgura a fost înălțată la rang se comună, cu toate drepturile ce-i revin unei astfel de localități : școală, poștă, dispensar – o astfel de civilizație la început de secol XX într-un sat dobrogean de la sud de Dunăre...

5. Pedeapsa – ars de viu în cuptor

Fapta se consumase. De parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, pe Talip Talip nu l-a deranjat nimeni. Decorarea lui de către Regele Ferdinand nu fusese popularizată tocmai pentru motivul de a nu atrage atenția. În plus, Armata Română s-a oferit să-i acorde protecție, ceea ce constituia un motiv de încredere pentru turcul Talip. Câteva luni a stat liniștit în Dobrogea, încercând să dezlege inacțiunea bulgarilor. Între timp primea vești de la rudele din Sofia, care-i aduceau la cunoștință represaliile Statului bulgar împotriva unor locuitori de naționalitate română, sfătuindu-l să stea departe de acest focar de răzbunare.

-Străbunicul meu a judecat greșit tăcerea instituțiilor bulgare de forță, înțelegând prin această liniște că nu fusese descoperit ca acela care i-a "turnat" pe bulgari. Străbunicul meu nu mai avea răbdare. Deși fusese chemat în Turcia, să stea ascuns la neamuri, până va trece războiul, a refuzat. Așa se face că, la numai 3 luni de la eveniment, Talip Talip are curajul să meargă la Sofia! Astăzi, când cunosc deznodământul, îmi este aproape imposibil să dezleg misterul : ce-a fost – curaj? Incredere oarbă în secretomania acțiunii lui ? Sau poate fi și acceptarea de bună voie a sorții, știind ce-l așteaptă?

Acum, la 104 ani de la tragedie, supozițiile care ne năpădesc mintea, proiectând în timp posibile scenarii, țin doar de literatură, de aceea nu avansăm nici o ipoteză, lăsând la latitudinea cititorului să interpreteze "aria"! Cert este faptul că, organele de specialitate din țara vecină i-au urmărit atent fiecare mișcare a acestui turc destoinic. L-au arestat încă de la intrarea în Capitala bulgară și a început supliciul. Legat de mâini și de piciare – fără a se schița măcar vreun proces – au jucat hora pe el, și, cât mai pâlpâia un fir de viață în trup, l-au aruncat într-un cuptor cu jar încins, torturându-l cu atâta cruzime încât cei aflați întâmpălător la fața locului leșinau la vederea trupului carbonizat și la mirosul specific arderii unei mari cantități de carne !

-Doamne, ce spectacol oribil ! Familia din România cum a aflat de moartea tragică a străbunicului dumneavoastră?

-Bulgarii au avut grijă să facă poze și să le publice în gazetele lor, cu mențiunea despre nu știu ce trădare a neamului. Care neam? Ce, el era bulgar? Rudele din Sofia ne-au trimis vestea însoțită de această oribilă fotografie, după care n-am mai știut nimic despre ele. Bunicul și tata au fost dărâmați sufletește, mult timp rămânând fără glas. La răspândirea veștii despre dispariția cruntă a străbunicului, românii din Măgura, dar și din multe localități din Dobrogea, au plâns și au ținut doliu timp de 3 zile și 3 nopți ca după un mare fiu al satului românesc ...

6. Decăderea și înălțarea familiei Talip

De acum înainte povestea omului din fața mea se înscrie în contemporaneitate, înțelegând prin aceasta drama țăranului român de după 1959. În acest context, familiei Talip i- s-a luat toată averea, fiind mutați cu domiciliul forțat în alt sat, tatăl imanului fiind închis la Râmnici Sărat.

În acest cadru impropriu pentru dezvoltarea unui copil, care trăia drama nemeritată a familiei și a neamului său, fiind "pedepsit" pentru că era fiu de moșier, Talip Talip se înscrie la Seminarul Musulman de la Medgidia, absolvind în 1969, ca ultimă promoție înainte de închiderea acelei instituții de învățământ. De la această bornă de hotar de acum mai bine de jumătate de secol, se deapănă noua poveste de viață și de încercări a domnului Talip. Să-l ascultăm.

-La repartizare m-au aruncat în partea extremă a Dobrogei, aici, la Măcin, crezând că voi da bir cu fugiții. Ce-am găsit aici aproape că nici nu vreau să-mi mai amintesc. De vreo 40 de ani imamul era girat de cineva de la Brăila sau de la Galați. Am privit cu ochi mari în jurul meu. Moscheea era aproape dărămată, fără ferestre și cu acoperișul spart, de aproape părea o casă de cerșetori. Am fost imediat înconjurat de cetățenii din Măcin – turci și români deopotrivă – care m-au sprijinit să redau cultului mulsulman această bijuterie de moscee-monument istoric – ultima moschee din lemn din România.

Rememorând istoria imamului Talip Talip și a familiei sale, este greu să găsești o definiție a atașamentului acestor musulmani față de poporul în mijlocul căruia au trăit.Îndurarea unor restricții inumane, cât și primirea de pedepse de ordin politic, în anii 50, trimiterea în pragul sărăciei a unei familii cu un statut bine definit în Dobrogea, de mai multe generații – și alte întâmplări trăite, așa cum le-ați aflat din reportaj, nu le-a clintit deagostea și atașamentul pentru Dobrogea noastră și oamenii ei.

Pentru a înțelege sufletul acestui iman, găsind astfel o explicație la nedumerirea de mai sus, să-i ascultăm vorbele blânde fără nici o ură asupra unui trecut dureros.

-Lumea s-a schimbat. Când am venit eu, în 1969, în Măcin, trăiau 350 de familii musulmane. Astăzi mai sunt 150. Dintr-o populație de 12.000 de locuitori, azi în Măcin mai sunt vreo 6-7000. Teoretic, avem ceva textile, firma unor italieni. Nu știu ce ne va aduce viitorul. Revoluția a fost înțeleasă greșit, pentru unii a devenit o democrație a prostiei umane. Construcțiile pe care le vedeți sunt de pe timpul lui Ceaușescu. Desigur, eu nu pot uita cum comunismul ne-a afectat pe noi, dar, totuși, Nicolae Ceaușescu a făcut ceva pentru Țară...

Dincolo de subiectivitatea care se poate strecura uneori în povestea vieții noastre, povestea imanului Talip Talip din Măcin rămâne înscrisă pe una din cele mai fierbinți pagini din Istoria României de lângă Dunăre !

Geo Ciolcan lângă Monumentul Eroilor din fața primăriei din Măcin

Moschee din Măcin, hamamul (hogea)

Geo Ciolcan la Gala Premiilor UZPR 2018

[VREME TRECE, VREME VINE…]
„Spernere mundum, spernere te ipsum, sperne te sperni”.

Vreme trece, vreme vine
Celor vechi urmează nouă
Una e în amândouă
Tot ce vezi pricepe bine
Prea puţine-s de v’o samă
Val e tot ce ca el trece
La schimbări rămâi-mi rece
Şi de ele nu ai teamă.
Multe-ţi trec pe dinainte
În icoane, vorbe multe
Cine-ar sta să le asculte
Şi poveri să-şi puie-n minte
Când pe-o clipă toţi se ceartă
Regăseşte-te pe tine
De o pot lasă-i s-o-mpartă
Vreme trece, vreme vine.
Nici părerea ta s-anine
De o parte sau de altă
Las să scoată ei din baltă
Faţa lunii cei senine
Căci în toţi de o potrivă
E o patimă sau două
Înţelesu-n toate aste
Celor vechi urmează nouă.
Unul une, altul alte
Făr’ de preţ sunt cele zise
Tălmăcite, spuse, scrise
Stând deoparte vezi încalte
Egoişti sunt toţi în toate
Lucru vechi în formă nouă
Vezi curat dacă se poate
Una este-n amândouă.
Unu-mbrac-a lui pornire
În cuvinte lustruite
Unul în adânc simţite
Altu-n râs, altu-n mâhnire
De s-ar şti pe sine înşii
Mai la toţi li-ar fi ruşine
Să se certe între dânşii
Tu ce vezi pricepe bine.
Ca un cântec de Sirenă
Glasul celor trecătoare
Unul naşte, altul moare
Şi se schimb’ actori-n scenă
Dacă-i vezi cu-aceleaşi rele
În zadar la ei te cheamă
Şi nimic la toate cele
Nu spera şi nu ai teamă.
Doi se bat pentr-o coroană
Doi se ceartă pentr-o nucă
L-amândoi e o nălucă
Când o prind o văd că-i vană
Cel nemulţămit cu una
Este astfel şi cu zece
Vremea duce tot ce-adună
Val e tot ce cu el trece.
De te-ating [tu] dă-te-n laturi
De hulesc, tu taci din gură
Tu să-ţi aibi a ta măsură
Şi să-ţi ştii a tale sfaturi
Treacă-n lume cine-o trece
Zică toţi ce-ar vrè să zică
Tu să nu admiri nimică
Să rămâi la toate rece.
Nu da mult nici chiar pe tine
Nu privi mult în oglinde
S-ar pute că te-ai surprinde
Mult mai rău de cum îţi vine
Drumul vieţii pân’ la vamă
Pe furiş de poţi măsoară
Căci din tot ce te-nconjoară
Prea puţine-s de v’o samă.
[Mss.2258,173–173 v. | cca 1874 |

CAPODOPERE
DIN MANUSCRISELE EMINESCIENE

[NU… NU SUNTEŢI CA IARBA…]

Nu… nu sunteţi ca iarba, ca unda, fuga spumei
Căci fiecare-i faur la mântuirea lumii
Căci moarte nu există, şi ce numeşti tu moarte
E-o viaţă altfel scrisă în sfânta firei carte —
Amiază, sară, noaptea urmează dimineţii
Şi multe feţe are adânca tain-a vieţii
Şi ce numeşti tu moarte, al vieţii e visternic
Auzi păşirea-i lină, auzi mersu-i puternic
Acum picură-n boabe de rouă, acum arde
În sori zvârliţi în spaţii, în stele miliarde
Au crezi tu că vr’o dată [e] noapte Niciodată
O parte a lume-acestii e doar întunecată
Şi-n orice clipă-ntrebi tu şi ziua e prezentă
Şi sara, şi amiază, momentă cu momentă,
Din raza cea mai slabă de-apus sau răsărit
Pân’ l-arderea cumplită a stelei în zenit
Cu toate sunt prezente şi numai ochiul tău
Aşteaptă ca să-i fie puse în văzul său:
Nu lumea ta e lumea vieţii, ci-a gândirei.
Cu arcul tău de stele o univers cobori
Cu tainic-armonie din sfere şi din sori
Cobori în ploi de raze cu constelatul dom
Pătrunde pentru-o clipă suflarea unui om
Şi împle cu-armonia ce fiinţa ta respiră
Cântarea-nduioşată din doritoarea-i liră.
[Mss 2255, 6 | cca 1874 (?), Berlin

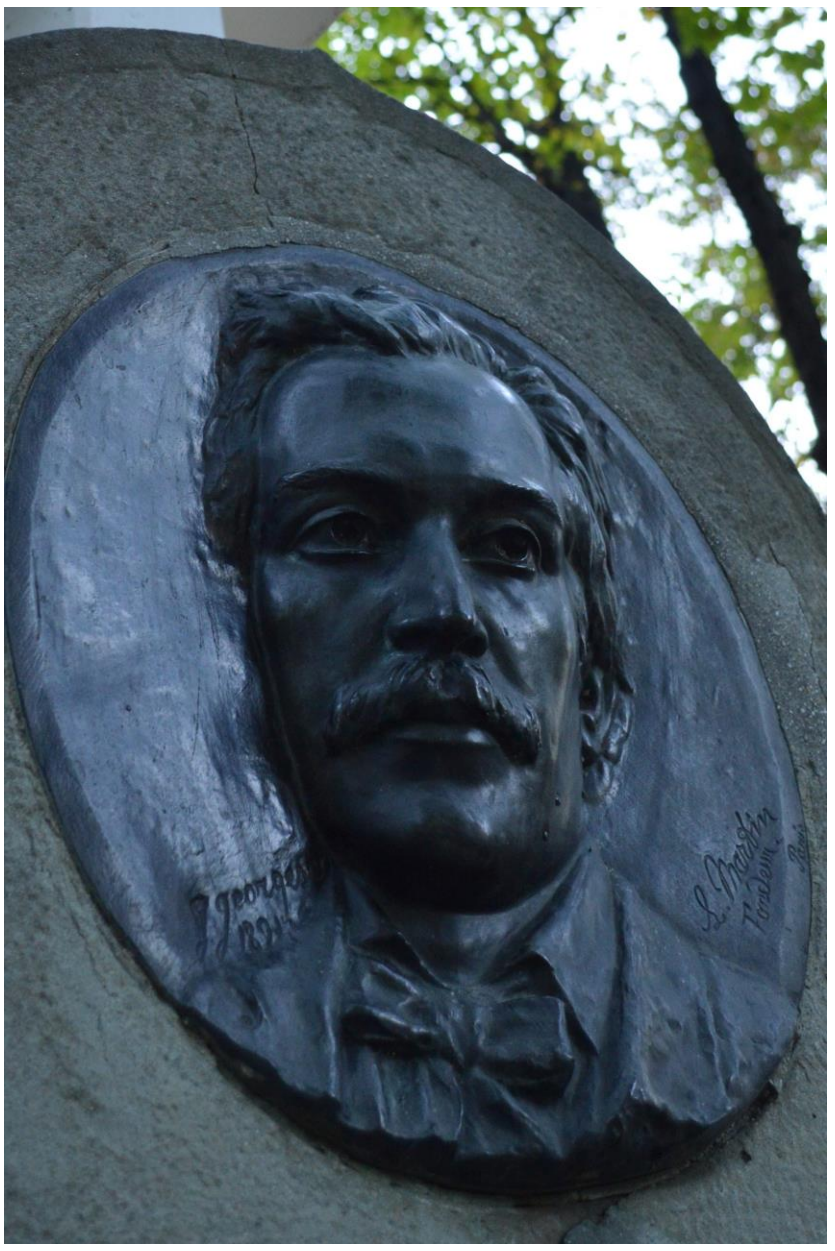

NICOLAE ROTARU

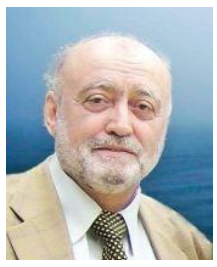

13 POEME din CARTEA DE ONOARE

(volum aflat în lucru)

ÎNTREBĂRI SPRE CER

De ce, Doamne, mi-ai sortit infernul,
Când eu raiul l-am cântat ca bard?
Nu puteai să-mi laşi aici eternul,
Când în ţară noastră e ca-n iad?
01.03.2021

EVOLUŢIE COVIDIANĂ

Îmi privesc pieptul astmatic
bombându-şi Vezuviul
care stă să erupă şi să-mproaşte
lava morţii peste Pompeiul
care mi se pare că sunt,
de nu cumva am fost deja.
02.04.2021

SINGURĂTATE

Nu mă sperie nimic,
încap în propria singurătate
ca sub un pled,
plec cu ea la drum
de parc-aş purta o şubă,
în propria singurătate
s-a cuibărit şi tăcerea mea,
se-nţeleg bine ca două
surori gemene,
de la un timp eu sunt cel
căruia a început să i se pară
că tace prea mult şi
singurătatea de sub ţoale
e din ce în ce mai rece...
03.03.2021

ÎNCĂLZIRE GLOBALĂ

S-a răzgândit Cel de Sus,
N-a mai făcut risipă de alb,
o fi şi-n ceruri penurie,
ne-a speriat c-un roi de fluturaşi,
apoi c-un răsfăţ de câteva grade
sub zeroul termometrelor
şi gata, se aplică restricţii
şi de omăt şi de ploi,
aşa cer legile încălzirii globale,
pe care muritorii de noi
am aţâţat-o ş-acum o răbdăm,
dragii mei şi voi, fetelor...
06.03.2021

PÂNDA MORŢII

Nu mai e viaţa vreo scofală,
Toţi suferim în pandemie,
Şi-o indigestie mentală,
Se-alătură ca maladie.

Cei vaccinaţi şi cei cu mască,
Se plimbă ţanţoşi, curajoşi,
Printr-un puhoi de gură-cască,
Bolnavi ce cred că-s sănătoşi.

Moartea, arbitru compromis,
Pândeşte şi, de nu ştiaţi,
Alege, după cum ţi-e scris:
Mascaţi sau nu, chiar vaccinaţi.

Cum am tot spus, e plănuit,
Pe-al nostru şchiop picior de plai,
Chiar de nu ar fi fost Covid,
Tot ne stingeam, ca bieţi cobai.
08.02.2021

LICĂR

Cu tigva învelită-n brumă răvăşită
Străbat distanţe, drumuri de ispită,
Şi-mi mut de colo-colo, lin, dorinţa,
Mişcându-mi cu bastonul neputinţa.
10.03.2021

ÎN TINA RĂVĂŞITĂ

Dau pe gât dintr-o înghiţitură
toată singurătatea afumată
cu mahorcă răsucită-ntr-o margine
de ziar comunist îngălbenită,
se zguduie geamurile de-atâta
tăcere disperată care atacă în valuri
restul de întuneric cuibărit
în paharele goale aflate dinaintea
barzilor boemi ai oraşului
cu periferiile urbanizate forţat,
nu mai e nici ţipenie în tina
răvăşită de sforăitul egal
şi alcoolic al crâşmăriţei adormite
cu jarul trupului rămas nestins,
iar o mâţă îşi aduce ghinionul negru
în faţa unor cheflii grăbiţi
să prindă tramvaiul abia urnit
pe boghiuri de răcoare matinală,
către felia de oraş cu cea mai mare
densitate de bodegi fără restricţii...
11.03.2021

ÎNTR-O TĂCERE

Stau cufundat într-o tăcere
mahmură şi părăsit de plăcere,
gratia ferestrei feliază exact
libertatea nestipulată-n contract,
un gardian cască, crunt supliciu,
umbra-i dispare pe scara de serviciu,
cei din celule fac altă chetă,
plătesc orbul găinii celui din gheretă,
puşcăria avortează-n nopţi de-antracit,
câte un deţinut viu ce va fi ciuruit.
15.03.2021

CTITORIE DE SUFLETE

Cine ştie, poate sunt clădit din sufletele
duşilor mei, zidit din duhurile lor bune,
un panteon în carne şi oase, plin cu suflete
care deşi au plecat, refuză să dispară,
preferă ca o Ana de legendă mănăstirească
să se lase învăluită în mortarul zilelor
care se suprapun ca nişte file într-o carte
şi ca nişte cărţi într-o bibliotecă vie,
însufleţiri de hârtie din care sunt alcătuit
şi mereu accesibil iubitorilor lumină.
16.03.2021

ÎMPREUNĂTATEA

Vino şi tu mai aproape,
umbră ce tot te alungeşti,
ca un gât muncit de aşteptări,
vino, nu te mai strecura
pe sub uşile ochilor închişi,
hai şi-mi încălzeşte puţin
tălpile cuvintelor cu care
încerc să-mi port picioarele
obosite ale acestor strofe
către tribuna-eşafod
unde vor fi ghilotinaţi nemilos
autorii compromişi,
indiferent de starea lor
de a nu mai fi printre noi,
la fel ca sărbătorile abrogate,
ori rânduielile incorecte politic.
Vino, umbră întinată, să-mi fii
mantie de gâde, desemnat complice
la rescrierea istoriei defuncte.
20.03.2021

CIUDĂŢENII

Cel mai greu mi-a fost să mă delimitez
de cei care arătau că tupeul lor n-are limite,
fiindcă erau mai adezivi ca o ninsoare
aşezată cu dibăcie şi experienţă peste
desprimăvărarea lipsită de precauţie,
adezivi, reci, grei şi răufăcători ca neaua
ucigaşă de muguri şi corole timpurii,
dar acum, rămas singur, pot să-mi permit
să sper cât vreau sau să accept statutul
de om de zăpadă al fostelor cireşe de mai.
24.03.2021

MIZĂ ŞI RULETĂ

Pe sub arcul de triumf al zilei
Se strecoară doi boemi poeţi,
Ei cerşesc, în rime, semnul milei,
Pentru a cinsti doi fauni beţi.

Expulzaţi din pletora romană
De zeieşti făpturi cu-apucături,
Fauni fără fani cer de pomană,
Cu uscate şi-arzătoare guri.

Simţind că e vorba de-un gheşeft,
Cedez sticla mea de bere plină,
Amânând de a mai fi poet,
Fără raţia pe astăzi, de lumină.

Faunul (că era unul) plus un fan,
M-a-nvăţat, ca semn de bunătate,
De-i rămân pe veci contemporan,
Ce să fac cu-a mea eternitate.

Aşadar, întreagă şi completă,
O să fie miză atractivă,
C-o să joc cu îngeri la ruletă –
Veşnicia-mi aproximativă...
28.03.2021

BUCHETE

Se-adună în buchet miresme noi,
Corole, muguri şi plăpânde frunze,
Ce, poate, au, ca noi, viaţă de-apoi
Şi-aromele sunt vorbe vii pe buze,
Ce nu se văd, cum nu se văd nici ochii
Sacrificatelor minuni din floră,
Care, în glastre, par ca nişte rochii
Cu voalura-n sus, multicoloră...
31.03.2021

PE MASA DE LUCRU

CORINA VLAD DIACONESCU

VARA DIN AMINTIRI

Am amintiri de tot felul din vacanţele de vară (și n-au fost puține) petrecute la bunicii din partea mamei, pe malul Mureșului, în Rădești, lângă Aiud.

Numele localității vine dela Episcopul greco-catolic Demetriu Radu.

Livia preoteasa, bunicuţa cum îi spuneam noi nepoţii, era din familia episcopului, o personalitate marcantă, născut pe acele meleaguri.

Când eram copilă, seara pe terasă, auzeam discuțiile despre unele întâmplări dramatice petrecute în familie, dar nu pricepeam mare lucru.

Mai târziu am înțeles semnificația celor auzite în copilărie.

Episcopul Demetriu Radu, împreună cu episcopul ortodox de Arad Ioan Papp şi cu marele patriot Gh. Pop de Băseşti au prezidat Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

El a construit și biserica din satul care îi poartă numele, Rădeşti şi unde bunicul meu era preot.

Episcopul Demetriu Radu a murit la 8 decembrie 1920 în atentatul cu bombă din Senatul României. Victime ale acestui atentat au fost, de asemenea, generalul Constantin Coandă, preşedintele Senatului , grav rănit (el este tatăl marelui savant Henri Coandă, creatorul avionului cu reacţie), Dimitrie Greceanu, Ministrul Justiţiei, ucis, şi senatorul Spirea Gheorghiu, ucis.

Atentatul a fost organizat de agenţii Kominternului în România.

Despre Episcopul Demetriu Radu şi despre atentatul de la Senat am discutat uneori cu soţul meu, scriitorul Mihail Diaconescu. El l-a menţionat pe unchiul mamei, Episcopul Demetriu Radu, în romanul *Sacrificiul*.

Tot el m-a îndemnat să fiu conștientă de descendența mea din partea mamei, așa cum m-a ajutat să redescopăr și pe strămoșii mei voievodali din partea tatălui, pe cneazul Vladislav de la Ribița, comună de lângă orașul Brad, din Țara Zarandului.

Soţul meu mi-a semnalat faptul că marele savant istoric Nicolae Iorga a scris foarte frumos despre Demetriu Radu la 17 decembrie 1920, la câteva zile după atentat. Mi-e drag să recitesc această mărturie:

” *Dar Dimitrie Radu , fiu de ţeran român, avea în firea sa ceva care-l îndrepta spre străluciri şi splendori. În orice ţeran al nostru, dacă te uiţi bine, este materialul moştenit de veacuri, pentru un prinţ ca aceia pe care i-a avut Roma noastră strămoşească. La el săracă şi îngustă e haina pe care i-au dat-o vremuri vitrege, în locul togei pe care o purtau aceia dintre cari şi cel din urmă era un împărat al neamurilor ...(...).*

Icoana lui se desemnează astfel netedă în dezvoltarea neamului nostru din acele părţi, şi ea se înălţa însă prin sacrificiul vieţii sale făcut, pentru a lua parte, în circumstanţe tulburi, la o activitate politică, în care numai ce e bine venea de la dânsul.” (Cf. N. Iorga, *Oameni cari au fost*, Vol. III, Bucureşti, 2012, pag. 86).

Atmosfera din casa preotului Ioan Tocaciu, bunicul meu, era sobră: tablouri de familie pe pereți, mobilă masivă, respectarea strictă a programului, rugăciunile dinaintea meselor , ținută vestimentară în afara curții.

Noi copiii, căci eram de obicei trei sau patru nepoți, ne străduiam să ne conformăm, dar tare am fi vrut să ieșim desculți pe ulița plină de praf, cu o felie de pâine cu unsoare în mână, așa ca toți ceilalți de vârsta noastră. Cu greu ni se permitea să ne jucăm în curtea vecinilor cu alți copii.

Suportam timp de trei luni și obligația ca seara, uneori, să ştergem şi să lustruim fiecare roşie, gogoşar sau vânătă ce urmau să fie vândute la piaţă la Aiud, Turda sau Cluj. Fratele mamei, unchiu Bubu, era un agricultor model pentru toată zona aceea. El cultiva legume şi flori dar nu le trimitea oricum la piață. Ele trebuiau lustruite și dichisite iar unchiul , la sosirea noastră, vară de vară, începea prin a face cu noi ședințe de perfecționare în privința asta.

În serile fără lustruitul legumelor, vărul meu, Cristian, venit de la București, sensibil și talentat, ne cânta la vioara veche a bunicilor, construită în Italia, pe la 1700.

Piesa cea mai frumoasă, care a rămas preferata mea până astăzi, era *Concertul pentru vioară şi orchestră în re major* de Beethoven. Şi acum când îl ascult la radio, mă emoţionez şi îmi dau lacrimile amintindu-mi acele momente petrecute în vacanţele de la Rădești.

Sora lui, Sanda, era foarte talentată la desen și umplea caiete întregi cu schițe de rochii colorate, la care mă uitam cu admirație.

Eu eram cea mai mică și nu știam să fac mare lucru.

Toți încercam să fim ascultători ca să primim , din când în când dulciuri.

Mama şi surorile ei de la Cluj şi Turda, trimiteau pachete cu prăjituri, zahăr cubic şi cu alte bunătăţi. Noi copiii, n-aveam voie să ne apropiem de bufetul din ultima cameră, din care răzbătea un miros minunat de vanilie şi de scorţişoară. Primeam doar cu porţia căte ceva bun şi dulce.

Casa bunicilor avea o grădină care se întindea până la Mureș.

Răsplata pentru cuminţenie, pe care o aşteptam zi de zi, de dimineața, când ne uitam pe cer să vedem dacă e soare şi băteam în neştire în geamul barometrului de pe perete, să vedem ce vreme se anunţă, era baia în Mureş.

După masa de prânz, sătui cu supă de fasole verde (cum numai bunicuţa ştia să prepare), cu tocăniță de porumbei din crescătoria unchiului, cu mămăliguță și porumb fiert, încât, așa cum se spunea pe acolo că *puteai să zdrobeşti purecul pe burtă*, coboram pe scările săpate în malul înalt şi intram direct în apă.

Era atât de limpede, încât se zăreau scoicile şi pietrele lucioase din Mureş. Am fi stat ziua toată la bălăceală. Când era foarte cald apa mirosea a pește dar aducea și un iz de la cânepa ce era pusă în apă, puțin mai sus de noi.

Am apucat şi jocul tinerilor de duminică.

Lumea se aduna în centrul satului unde era un fel de estradă acoperită. Noi copiii ne uitam gură-casă la orchestra formată dintr-o vioară sau două, o *gordună* (contrabas) şi o *dubă.* Jucau fete şi băieți, doi câte doi.

Sunt multe amintiri. Totul îmi este imprimat în memorie precum imaginile pe o peliculă de film.

Revăd cu claritate apariţia trimisului de la sfatul popular, care făcea diferite anunţuri pentru locuitori. Îi aud parcă și vocea.

Se oprea la răscrucea de lângă noi, începea să bată *duba* până se aduna lumea şi apoi striga sacadat, cât îl ţineau puterile:

*- Să dă de ştire... că joi... pe data de... la orele 4 după*amiază... *toţi bărbaţii în putere... să să prezinte... cu roabe şi lopeţi... pentru... a săpa şanţul... etc. etc...*

Toate s-au dus, bunicii mei şi unchii şi mătuşile mele... Amintirile însă au rămas.

Povestesc şi acum uneori, una din ultimele întâmplări petrecute acolo şi fac haz mult de ea acum.

Eram deja studentă la Bucureşti şi am venit iar în vacanţa de vară la bunici.

Pe vremea aceea se purta mini-jupe. Abia sosită la Rădeşti, bunicuţa m-a trimis la magazinul din apropiere. Am plecat, dichisită şi simţindu-mă foarte importantă, căci acum nu mai veneam de la Brad ci chiar din capitală...Vorba aceea, eram studentă, îmbrăcată la modă...mă simţeam bine în pielea mea... Retrăiesc şi acum scena, parcă a fost ieri.

Intru în magazin şi după obiceiul locului, nană Sană, sau nană Martă, nu mai ştiu care din ele era pe acolo, mă întreabă conform obiceului din sat:

- „D-api domnişoară dragă, cum te cheamă?

- Corina.

- Da, de-a cui eşti?

- *Sunt nepoata părintelui Tocaciu.*

- *Ie... Da' de-a cui a lu' părintele?*(În familia preotului erau șapte copii, cinci fete şi doi băieţi.)

- *A lu' domnişoara Neli,* zic eu.

- *Ioi... a lu' domnişoara Neli! No fainã mamă ai. Api tăte fetele lu' părintele o fost una şi una...Da' domnişoara Neli o fost cea mai fainã... Da' căţi ani ai?*

- *Am împlinit douăzeci... "* zic eu , din ce în ce mai sigură pe mine...

Şi acum, finalul. Zice nană Sană sau nană Martă:

- *„ Ioi... domnişoară dragă, fainã şi grasă eşti... ca o viţăluşă..."*

N-am mai stat să cumpăr ce trebuia...Auzi tu, *ca o viţeluşă*...

Acasă, toţi au încercat să mă împace şi să mă lămurească spunându-mi că, de fapt, la magazin, eu am primit un adevărat compliment în stilul locului. Comparația cu vițelușa trebuia să mă facă fericită... Mi-a trecut supărarea, până la urmă. Am iertat-o pe nană Sană, sau nană Martă, care din ele o fi fost.

Una din bucuriile vacanţelor petrecute la Rădeşti era „*excursia*" pe care o făceam la via noastră, înainte de marele cules al strugurilor.

Cu rucsacul în spate, noi copiii şi cu unchiul Bubu, porneam dis de dimineaţă. Ieşeam din sat , traversam văi şi dealuri golaşe pe care creştea doar o plantă delicată, mlădioasă, cu un puf alb, căreia îi spuneam *colilie*. Nu am mai văzut-o niciodată, nicăieri.

Mersul pe jos dura câteva ore. Ca să ne îndemne, unchiul, care fusese militar, ne învăţase un cântec de marş, în limba franceză. Copii neştiutori, sau cel puţin aşa eram eu, repetam automat cuvintele învăţate, fără să înţelegem mare lucru.

Anii au trecut, am devenit profesoară de limba franceză. Într-o zi mi-am amintit cuvintele din marşul nostru de la vie. Zâmbind, am înţeles, după mulţi ani, ceea ce cântam noi foarte stâlcit și am reușit să traduc în limba corectă:

Un jeune soldat de Kentuky
Blouson de ski, culotte kaki
Allons-nous en, avec lui.

Nu era nici o legătură cu Rădești dar noi ne simțeam bine și Kentuky era singurul cuvânt rostit corect.

Odată ajunşi la vie, ne aşezam sub o viță, mâncam struguri la discreţie, dar întotdeauna cu un *dărab* de pâine şi brânză sărată într-o mână. Apoi, pe furiş, mestecam un fel de clei aromat ce curgea de pe trunchiurile unor piersici bătrâni.

Seara, târziu, când reveneam acasă, coboram cu toţii la Mureş, să ne răcorim.

Era o senzaţie extraordinară, unică, impresionantă, să te afli în mijlocul apei liniştite, în întunericul nopţii, să auzi doar clipocitul valurilor şi să vezi strălucirea peştişorilor ce săreau în lumina razelor de lună.

Ce bine e să ai bunici cu o casă la ţară, să poţi merge la ei în vacanţă!

CORINA VLAD DIACONESCU
Fragment din *Comoara amintirilor*
(Volum în pregătire)

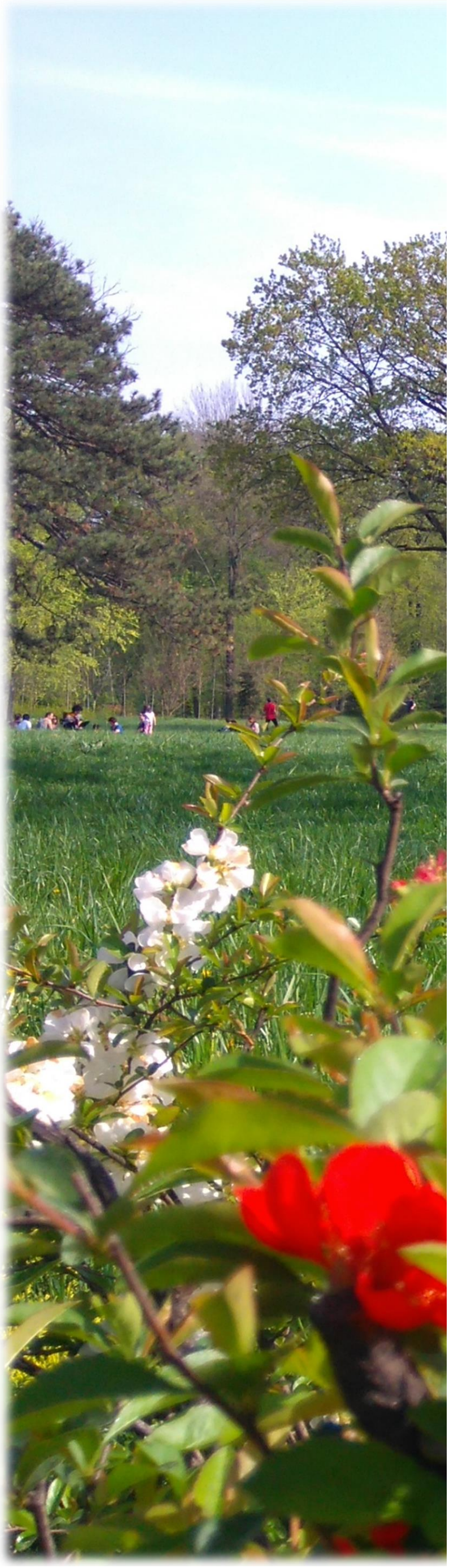

Eminescu în cheie criptografică

Deprinderi și exerciții cu cifrul *Ordinului Rosacrucian*

Ipoteza țeserii unei urzeli obscure împotriva lui Eminescu, sub forma unei cabale masonice, având ca rezultat eliminarea sa din viața publică, supoziție susținută în ultima vreme de tot mai mulți eminescologi, se întemeiază pe o adnotare ingenioasă a limbajelor oculte practicate în presa vremii de către vrăjmașii Poetului.

Iată, de exemplu, un mesaj cifrat, prezent în „*Revista Familia*” (1) din anul 1886:

+u:§ 8uIIeIIi ?e:a+? i: ∧é!a:+i 8ea□iá :*oII*ê:§ a;u:+u:§ 8uIIeIIi ?e:u a u :u *e+u:§ 8uIIeIIi ?e :u +e +;u:a+ §=e ∧ 8e 8uIIeIIi a*aIIe 4a? a+?u:+e : ;i e;§u∧ *eu:i*e:i :i*e:i :u ∧e +?ie8e?â§ +â:§u∧ 8u*:eŞeu ?aIIo∧ +?IIo□

Apreciem că Mihai Eminescu, la rândul său, era inițiat în tainele scrierii criptate, făcuse primii pași în cunoașterea însemnărilor cifrate practicate de confreriile de obârșie tainică. Nu trebuie ignorată alejanța sa la câteva atrupamente ce-și propuneau a fi ermetice și discrete în raport cu autoritățile („*Românismul”*, *„Orientul*”, „*Junimea”*, „*România”, „Societatea Literară şi Ştiinţifică*”, reunite în „ *România Jună*”, ori *„Societatea „Carpaţii”, „ Matei Basarab”,* în ultimii ani din viața sa).

Folosirea de pseudonime, pentru ascunderea identității unui autor, a fost o cale urmată frecventă în presă, însuși Mihai Eminescu apelând la aceasta, semnând: Varro (*Federaţiunea*), Y (*Convorbiri Literare*), *E.M*. (*România Liberă*), E (*Fântâna Blanduziei), Fantasio, Harţag* (*Timpul*).

În perioada studiilor la Berlin, Eminescu îndeplinise rolul de amploiat al misiunii diplomatice a țării noastre din capitala Germaniei, unde cifra şi descifra documente confidențiale, o muncă anostă, dar care îi permitea să cunoască multe taine. Astfel, el a intrat, volens-nolens, pe tărâmul criptografiei operative unde, fără îndoială, a înțeles și a aplicat o parte dintre procedeele de scriere secretă sau codificată.

Dacă se analizează cu atenție forma manuscrisului eminescian cunoscut sub denumirea *„Dicţionar de Rime*” vom observa o similitudine frapantă între modul în care este structurat acesta şi un *Dicţionar Cifrat* (partea clară) !

Printre mii de foi de manuscrise eminesciene, găsim o filă rătăcită, aparent insignifiantă (2), pe nedrept eludată de către exegeții tezaurului lăsat de *Luceafăr.* Deși documentele păstrate la *Biblioteca Academie* au stat la dispoziția minților scrutătoare, care au scotocit metodic în meandrele laboratorului de creație eminesciană, cu o acribie benedictină, mai bine de un veac, a existat o temperanță nefirească în abordarea acestui subiect cu aspect bizar: *Eminescu și scrierea cifrată*. Într-adevăr, în manuscrisele eminesciene aflăm exerciții de scriere cu litere aparținând unor alfabete rare, de fapt sisteme de cifru de tip *substituție simplă monoalfabetică*, ceea ce ne determină să complinim acest subiect cu câteva observații de natură a atrage atenția asupra necesității cunoașterii profunde a unor laturi mai puțin cercetate a universului cognitiv eminescian: criptografia de izvor masonic.

Dar ce împreunare ar putea fi între Poet și domeniul masonic ? Niciuna și totuși multe. Fără nici un fel de dubiu, la Viena, la Berlin acesta cunoscuse literatura ocultă a timpului: *Vedele, Bhagavad Gita, Kabala Denudata, Sefer Yetzirah, Pytagora, Cartea egipteană a morţilor* și multe altele. Filade învechite, crestomații ascunse printre rafturi de anticariat, cumpărate cu mari sacrificii, în care chiar un ceas de aur era oferit în cauționament, iată izvorul livresc al acestor cunoștințe ezoterice.

În pofida faptului istoric, irevocabil dovedit, conform căruia unii exponenți de frunte ai clasei politice românești din acea vreme (deopotrivă conservatori sau liberali), precum și persoane din mediile frecventate de Mihai Eminescu (jurnaliști, membri ai *Junimii*, oameni de cultură) cochetau cu ideile masoneriei, poetul nu a fost mason, nu a făcut parte din nici o organizație tipic ocultă sau inițiatică.

În ceea ce îl privește pe Eminescu, nu putem ignora ipoteza cunoașterii fie din surse livrești, ori din discuțiile purtate cu membrii *Junimii* (masoni la rândul lor) a ideilor, activității și țelurilor masoneriei, a instrumentelor utilizate de aceasta.

Încă de la Viena, în vâltoarea unei studenții tumultoase, în cadrul disputelor aprinse din cadrul *Societății „România Jună”* s-a dezbătut rolului masoneriei în viața publică, mai ales acuzația că Titu Maiorescu ar fi *mason* și *cosmopolit*. Iată ce susținea atunci poetul:

„S-a zis că e francmason (T. Maiorescu, n.n.) *si prin asta cosmopolit. De este, noi nu stim, dar posito (presupunând, n.n.) că este: nu este adevărat că masonismul esclude naţionalismul. Unii din cei mai influenţi membri ai partidei rosii care trece de eminamente naţionalistă au fost și sunt francmasoni. În Ungaria de es. vom găsi un mare naţionalist în marele maiestru al francmasonilor D. Pulszky.”* (3)

Ulterior, în postura de jurnalist, Eminescu își radicalizează atitudinea, acuzând *Partidul Roşilor* (Partidul Liberal) ca fiind alcătuit din *atei și masoni* care, deși afirmă idei naționaliste, sunt vonovați de multe alte păcate: „*Oamenii politici ai roşilor nu au nici o pricepere pentru cestiuni naționale, n-au avut-o înlăuntru, n-o au în afară: Fraza au repetat-o pururea: vorba naționalitate au fost înscris-o pe drapelul lor; esența însă n-au înțeles-o nicicând. De vorbă s-au servit gonind popularitate, popularitate, dar în faptă s-au dovedit a fi intelectual străini, a nu pricepe nimic din tot ce constituie viața proprie a unei naționalități. Disprețuind biserica noastră națională si înjosind-o, **atei si francmasoni cum sunt toți**, ei ne-au lipsit de arma cea mai puternică în lupta națională; disprețuind limba prin împestrițări si prin frazeologie străină, au lovit un al doilea element de unitate; disprețuind datinile drepte și vechi și introducând la noi moravurile statelor în decadență, ei au modificat toată viata noastră publică și privată în așa grad încât românul ajunge a se simți străin în țara sa proprie.”* (4)

Totuși, în perioada ultimă a vieții, acesta își nuanțează poziția vis à vis de masonerie, sperând ca o viitoare *Societate Matei Basarab* să reprezinte o „*organizare între români asemenea Soc. Francmasonilor și a iezuiților, ca a bisericii catolice*”, care să cultive sufletul românesc, întrajutorarea, îndreptarea și încurajarea membrilor săi (5).

Aceste organizații de tip inițiatic utilizau metode de ocultare a semnelor de recunoaștere, de cifrare a mesajelor lor prin metode de cifrare devoalate doar membrilor lor.

Mihai Eminescu, în setea sa nemărginită de cunoaștere, a intrat în universul tenebros al trecutului acestor confrerii inițiatice, încă de timpuriu, la Viena.

Ca student al uneia dintre cele mai vechi universități din lume, a aflat desigur biografia întemeietorului acestei citadele a învățăturii, care, de altfel, îi și poartă numele: „*Alma Mater Rudolphina”*.

Vizitând necropola aflată în *Catedrala Sf. Ștefan*, poetul încercase să deslușească textul cu litere misterioase, aflat pe cenotaful lui Rudolf IV (1339-1365), întemeietorul *Universității din Viena*.

„ALPHABETUM KALDEORUM”

Conform unor legende care circulau în Evul Mediu, *chaldeenii,* adică vechii locuitori din Mesopotamia (Babilon), erau posesorii unor cunoștințe avansate (misterioase, de ordin magic sau ezoteric), astfel încât acest alfabet le-a fost atribuit.

În realitate, așa numitul „*alfabet chaldeean*” este inventat de către Rudolph IV, el însuși considerându-se un inițiat. Fiind ctitor al acestei catedrale ducale a dinastiei habsburgice, suveranul a dispus ca numele său să fie prezent și în alte locuri ale măreței construcții ecleziastice, evident cu litere de neînțeles, cu excepția celor inițiați.

Epitaful cifrat („*Hic est sepultus dei gratia dux Rudolfus fundator”*) aflat pe cenotaful lui Rudolf IV, întemeietorul *Universității din Viena*, situat în interiorul *Catedralei Sf. Ștefan* din capitala țării.

Așa cum se știe, Mihai Eminescu va pătrunde însă în universul criptografiei și în calitatea sa de funcționar al misiunii diplomatice a României de la Berlin.

„*De altfel, pentru a-si asigura măcar în parte subsistența, primise o slujbă oarecare la agenția (legația) română din Berlin, unde Rosetti îl plătea cu 10 napoleoni pe lună. În schimb, avea de executat lucrări din acelea care totdeauna i-au repugnat: vize de pașapoarte, lucrări de cancelarie, descifrări si transcrieri de cifruri diplomatice, expedieri de depeșe oficiale. Era ocupat când îi era lumea mai dragă, era obligat să sfârșească hârtii urgente când vroia să lucreze pentru sine și, deși Rosetti era extraordinar de amabil, Eminescu se simțea strâns de spate de conștiinciozitatea sa obișnuită, care nu-i dădea răgaz. Această funcție îi îngăduia cât de cât să nu se mai umilească întruna cerând bani de la bătrânul tot mai necăjit, mai plin de datorii si, ca atare, tot mai recalcitrant (Iorgu se sinucisese, Șerban se întorsese și el la Berlin)”* (6).

„Cifrul Rosacrucian”

Pagina eminesciană pe care o vom analiza face parte din Caietul 2262, f. 68. Fila diferă de restul celorlalte, ca dimensiuni și culoare, făcând probabil parte dintr-un alt set de pagini, dintre care s-a păstrat doar una singură.

Conținutul acesteia este un exercițiu scolastic, o lecție de cifrare/descifrare, posibil un capitol dintr-un curs de criptografie, din care s-a păstrat doar un fragment.

Analizând structura sistemului criptografic folosit aici, constatăm prezența unui cifru de *substituție simplă monoalfabetică*, cu *cheie simetrică*, bazat pe un desen geometric, cu facilități mnemonice de păstrare a cheii de cifrare.

Așa cum dovedesc multe dintre manuscrisele sale, Mihai Eminescu întrebuințează frecvent *substituția simplă monoalfabetică* (fiecare literă a *textului clar* este înlocuită printr-o literă, glifă, semn, aparținând altui alfabet: de obicei, slavon, grec, glagolitic sau devanãgari).

Secvențele de text astfel „*cifrate*” nu ascund însă mari secrete (numele unora dintre „*creditorii*” poetului și sumele datorate etc), alteori sunt cuvinte sau idei cărora doar poetul ar fi putut ști ce semnificație specială aveau.

În ciuda ușurinței cu care se poate folosi, cifrul de acest tip are o *rezistență criptografică* minimă, nefiind recomandat decât în ipoteza cifrării unor informații cu un grad de secret de neluat în seamă. Desigur, există variante mai sofisticate, precum aceea din manuscrisul analizat, dar care doar îngreunează efortul de decriptare, în final fiind la fel de vulnerabil, ca orice cifru de substituție simplă.

Textul clar din manuscrisul evocat mai sus este în limba franceză, fapt care ne ajută să aproximăm datarea documentului. Este redactat, probabil, în perioada când tânărul Mihai Eminescu se îndeletnicea cu munca de cifrator în cadrul agenției țării noastre de la Berlin.

Pe ce ne bazăm această supoziție ? Se știe că materialele criptografice uzitate de diplomația românească sunt de inspirație străină, fiind concepute de experți din Hexagon, în vremea lui Al. I. Cuza. Până la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, în toate misiunile diplomatice ale țării noastre au fost în uz Coduri *cifrante* și *descifrante*, în limba franceză.

Se justifică, astfel, antrenamentul lui Eminescu pe texte în limba franceză, cu sisteme de cifru de tip *substituție simplă monoalfabetică,* cu cheie bazată pe figuri geometrice .

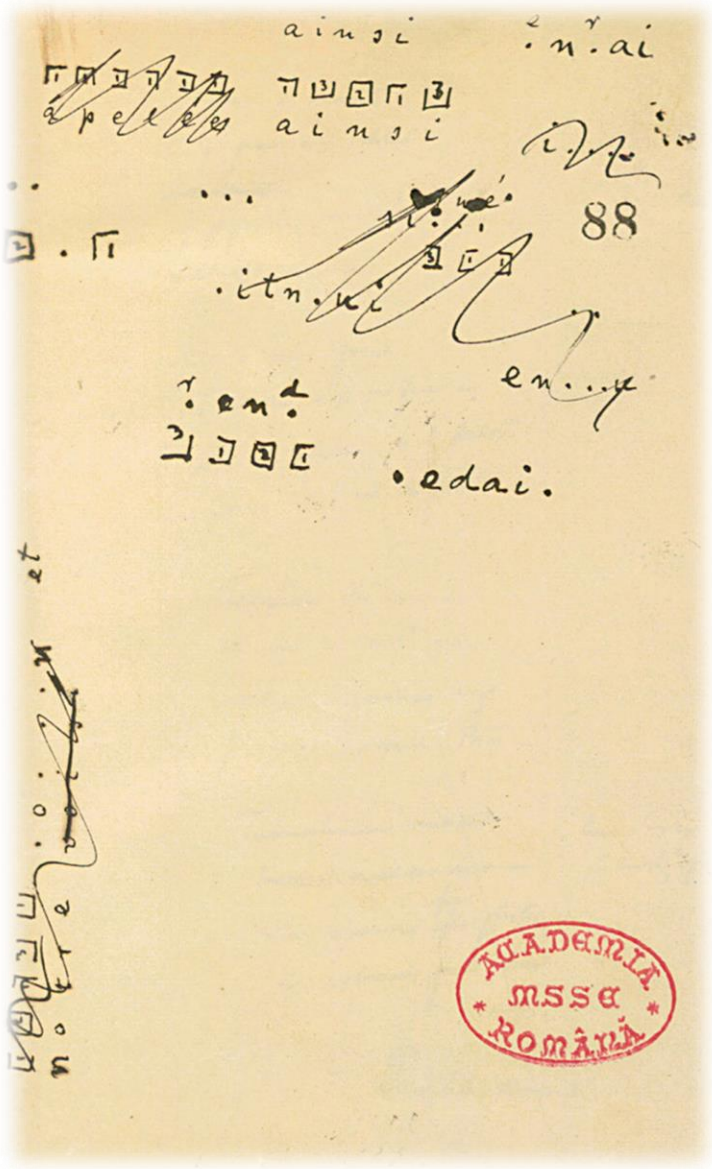

B.A.R. Mss. 2262, f. 88
Pagină cu eșantion criptografic de tipul „*Cifru rosacrucian*”.

Ordinul Rozacrucian (*al crucii cu trandafir*) a fost un ordin al *Cavalerilor Templieri*, precursorii masonilor. Acest ordin a fost cel care a intermediat transformarea *Masoneriei Operative* în *Masonerie Speculativă*. Rozacrucienii plănuiau reforma spirituală a lumii, din punct de vedere politic, religios și științific. Din acest ordin secret au făcut parte atât mari savanți, precum Roger Bacon, Paracelsus, Isac Newton, precum și artiști la fel de renumiți, dintre care Dante Aligheri este cel mai celebru.

Conform scrierilor lui Cornelius Agrippa, prima versiune a *cifrului rosacrucian* a fost folosită în preajma sec. al XVI-lea în rândul membrilor ordinului „*crucii cu trandafiri*”, sistem de cifrare bazat pe alfabetul ebraic. Înlocuirea literelor cu simboluri a fost determinat de cauze religioase, mai degrabă decât de preocuparea de a proteja conținutul mesajelor astfel scrise.

Abia în veacul al XVIII-lea, rozacrucienii si francmasoneria au început să utilizeze cifrul în vederea păstrării confidențialității, în special pentru a ascunde de ochii profanilor secretele rituale sau procesele verbale ale întâlnirilor lor și pentru comunicarea între liderii lojelor masonice. Înainte de sfârșitul secolului al XVIII-lea, sistemul de cifru a depășit mediile masonice si a apărut în anumite manuale de pregătire militară, de pildă pentru trupele ce luptau în armata continentală, în timpul *Războiului de Independență* din Statele Unite.

Un *cifru masonic* are, de obicei, mai multe variante, fiind ușor de ținut minte**.**
Iată mai jos un exemplu de „*cifru masonic”*, format din două grile pătrate și două grile sub forma de **X:**

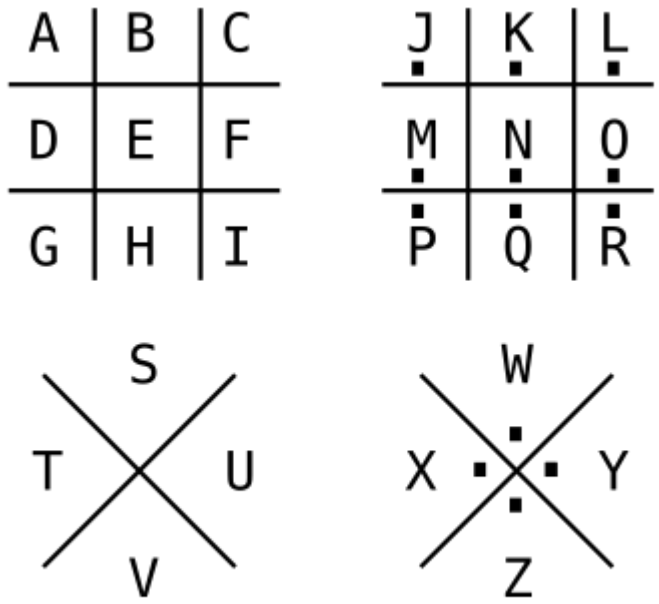

Cheia cifrului masonic, bazat pe figuri geometrice și puncte, este următoarea:

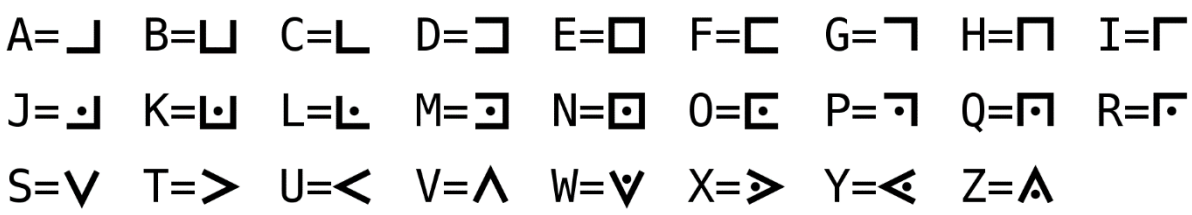

În *Cifrul Rosacrucian,* asemenea *Cifrului masonic*, fiecare literă a alfabetului din textul clar este indicată printr-un *desen geometric* și, eventual, *un punct*. Totuși, în cadrul *Cifrului Rosacrucian* punctul poate fi situat în extremitatea stângă, în extremitatea dreaptă a figurii geometrice sau la mijlocul acesteia, indicând cu precizie poziția literei în fiecare din cele nouă sectoare ale grilei.

abc	def	ghi
jkl	mno	pqr
stu	vwx	yz

Iată cum se cifrează cuvântul **M A S O N**, indicând prin *desene geometrice* și *puncte* precis poziționate fiecare literă din cuvântul de mai sus:

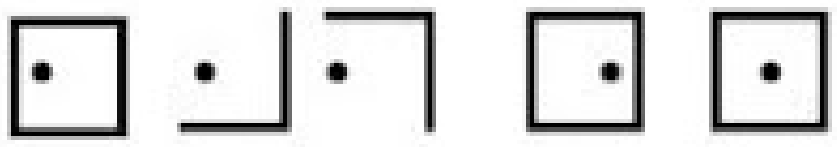

Mihai Eminescu folosește, așa cum am spus mai sus, o variantă mai precisă (evitând apariția unor ambiguități în interpretarea celor trei posibile poziții ale punctului: stânga, mijloc sau dreapta figurii geometrice), cu alte cuvinte se indică poziția punctului în cadrul figurii geometrice prin cifrele 1, 2 și 3. Astfel, 1 corespunde poziției din stânga a punctului, 2 pentru poziția centrală și 3 pentru poziția din dreapta a punctului.

123 123 123

abc	def	ghi
jkl	mno	pqr
stu	vwx	yz

În continuare, prezentăm cazul particular al C*ifrului Rosacrucian,* prezent în Mss. 2262, f. 88.

Pentru fiecare cuvânt ce se intenționează a fi cifrat se folosește o grilă separată, formată din 9 sectoare. În fiecare sector sunt așezate câte 3 litere, într-o ordine dată de o anumită cheie. De exemplu, să luăm cuvântul cheie EMINESCU. (Îl scriem pe prima linie, fără să repetăm de două ori aceeași literă din cheie. Cheia poate fi și o frază sau vers dintr-o poezie, de orice lungime vrem etc). Apoi completăm grila cu restul de litere din alfabet.

Să cifrăm cuvântul DAN. Avem;

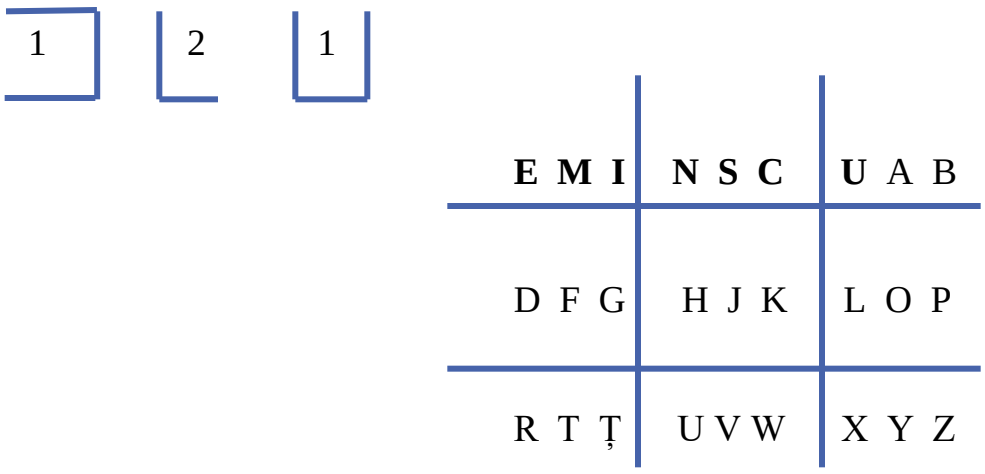

Astfel, în Mss. 2262, f.88, cuvântul „**apelee”** a fost cifrat:

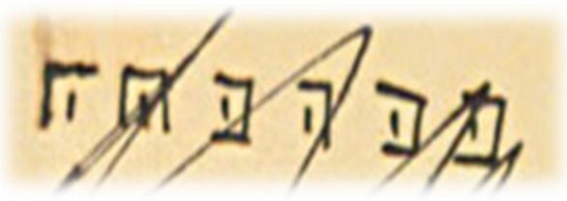

pentru care a fost utilizată grila:

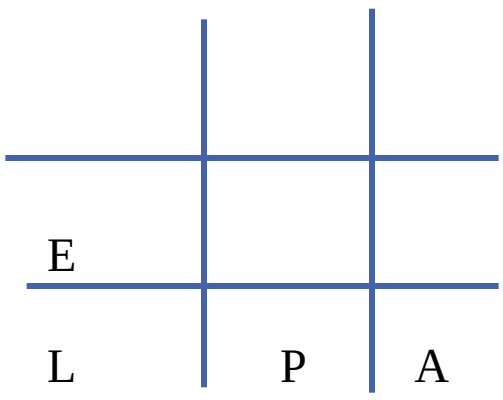

De asemenea, cuvântul „**ainsi”** a fost cifrat de Eminescu astfel**:**

Pentru acest cuvânt s-a folosit grila:

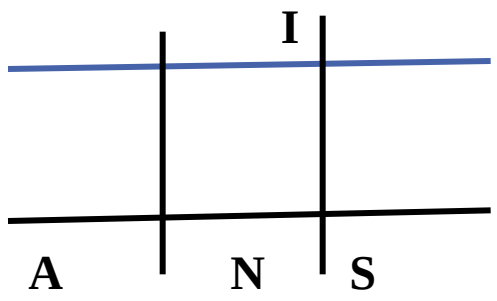

După cum se observă, folosind pentru fiecare cuvânt o altă grilă (cheie) de cifrat, textul devine suficient de rezistent în fața unui atac criptanalitic, dar nu imposibil de decriptat, cu condiția de a avea texte suficient de lungi, iar cheile să nu se schimbe foarte des.

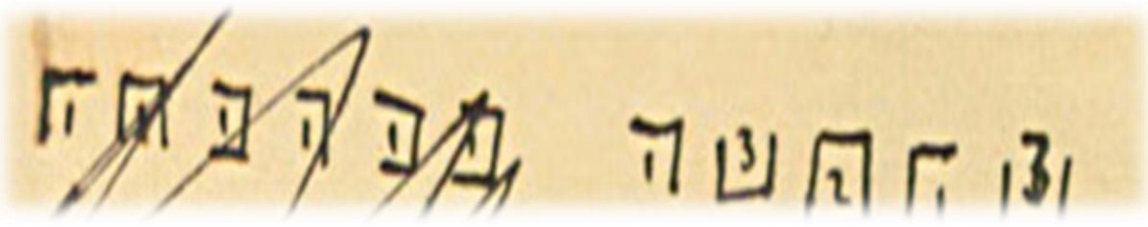

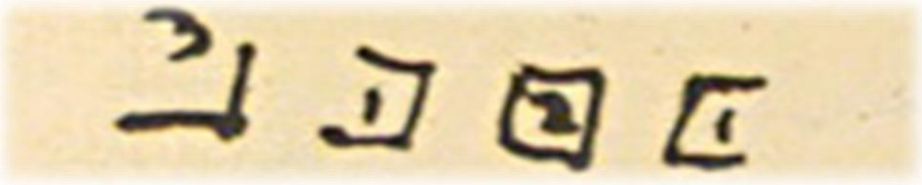

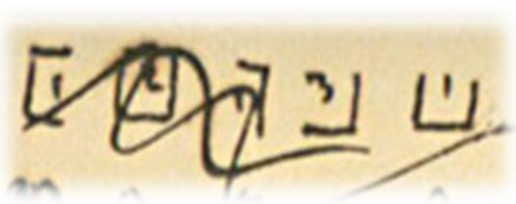

Fragmente din criptograma eminesciană de la fila 88

„Cifrul lui Bacon” sau *„Carmina Ficta”* ?

În anul 1605, Francis Bacon a imaginat un sistem de cifru, care îi poartă numele, și care constă în îmbinarea a două metode de ascundere a mesajului: *steganografică* și *criptografică*. Astfel, cel ce uzează un astfel de cifru scrie un text oarecare, însă anumite cuvinte sau litere vor fi însemnate discret, fie cu puncte, fie subliniate, ori redate cu litere tipografice, diferite de restul celorlalte. Succesiunea acestor *litere steganografice* constituie de fapt criptograma propriu-zisă, disimulată așadar în textul purtător.

În acest context, putem pune întrebarea următoare, oricât de retorică ni s-ar părea. Având demonstrat adevărul, întemeiat pe texte și documente (nu pe speculații), conform căreia Mihai Eminescu utiliza *sisteme de cifru* destul de complexe, cum ar fi *substituția simplă monoalfabetică, cu cheie multiplă,* sau *codul diplomatic,* de ce nu am accepta ipoteza folosirii și a altor sisteme de cifru, prezente în manuscrisele acestuia. Ținând cont de specificul textelor eminesciene, presupunem utilizarea de către acesta a unuia dintre cele mai cunoscute instrumente de ascundere discretă a unei criptograme într-un șir banal de cuvinte, și anume *cifrul lui Bacon,* bazat - așa cum am mai spus - pe metoda disimulării cu discreție a unor litere sau cuvinte (procedeu *steganografic*).

Am arătat, în urmă cu peste un deceniu, faptul că pe coperta *Ediției Princeps* a volumului de poezii editat de T. Maiorescu, carte tipărită la Socec, a fost folosită înadins o *scriere steganografică*, mascând numele Veronicăi Micle (7), deci metoda era cunoscută și folosită în epocă.

Devenim și mai circumspecți cu privire la acest aspect, analizând o scrisoare a lui Eminescu, prin care cerea tipografilor să nu intervină sub nici un fel în textul oferit spre tipar:

Astfel, în numărul din Martie 1878, din „*Convorbiri Literare*”, au apărut patru poezii: „*Povestea Codrului”, „Povestea Teiului”, „Singurătate” şi „Departe sunt de tine”.*

Poetul, grijuliu cu poeziile sale, atrage atenţia asupra necesităţii de a nu se schimba nici o iotă din textul acestor creaţii:

„*Deci trimit această coală de versuri, făcând trei rugăminţi cât se poate de stăruitoare, a căror împlinire voi privi-o totdeauna ca un deosebit semn de prieteşug:*

1. *Să nu se schimbe nici o iotă din ceea ce am scris, căci de îndată ce ies tipărite sub iscălitura mea, răspunderea greşelilor mă priveşte pe mine;*
2. *Să se tipărească tuspatru deodată;*
3. *Să nu aibă în marginea putinţei nici o greşeală de tipar.* (8)*”*

Ascund cumva aceste poezii un mesaj secret - CARMINA FICTA-, pe care o eventuală eroare de tipar sau imixtiune în textul propriu – zis ar distorsiona, accidental, anumite sensuri criptice?

Pentru a verifica dacă poetul a folosit metoda de cifrare inventată de Francis Bacon, am analizat poeziile tipărite în 1883, urmărind existența unor *cuvinte special marcate.*

Așa cum vom arăta mai jos, în anumite poezii există anumite cuvinte redate cu *litere italice,* care - cu siguranță - au o anumită semnificație, dacă le interpretăm drept *semne steganografice*.

Aceste cuvinte ce atrag atenția cu discreție au fost preluate în toate edițiile Maiorescu, respectiv sunt prezente în edițiile de texte politice sau de manuscrise eminesciene, fiind exclus ca tipografii să nu le fi remediat, în ipoteza că ar fi fost simple erori tipografice, intervenite accidental.

Însă faptul că sunt preluate de la o ediție la alta, precum „*litera de evanghelie*”, înseamnă că au un rost al lor.

Să acceptăm, totuși, ca ipoteză, că sunt banale greșeli de culegere, produse de tipografi neatenți și păstrate în edițiile următoare, din cauza rutinei. Avem însă o metodă prin care putem verifica această presupunere: comparăm poeziile tipărite cu textele originale ale manuscriselor eminesciene, aflate la *Biblioteca Academiei Române*. Avem parte de o mare surpriză: tipografii nu au făcut decât să respecte cu sfințenie textul original, unde anumite cuvinte **au fost subliniate** în mod intenționat de către autor (repet: cuvinte aveau o linie dedesubt). Pentru a nu ieși în evidență în mod ostentativ, editorul/tipograful le-a redat totuși cu ajutorul *literelor italice* și nu le-a subliniat, precum în original.

Am folosit același procedeu, comparând textele manuscriselor cu textele tipărite în ziarul „*Timpul”*, constatând o perfectă identitate între textele originale și cele tipărite, în privința **cuvintelor subliniate**, ca în exemplul de mai jos:

„Nu se poate tăgădui că d-l Dimitrie Brătianu ştie să concentreze termenii, să ne dea chintesenţa situaţiunii anormale de astăzi în câteva cuvinte numai. D-sa făcuse un apel către dl. I. Marghiloman — numit senator la Argeş — şi către prinţul Dimitrie Ghica — **numit** la Olt — ca să desiste de la nişte mandate stoarse prin ingerinţe guvernamentale. D. Marghiloman a şi dat urmare acestui apel, adresând alegătorilor colegiului II de Argeş o scrisoare ale cărei cuvinte sunt cântărite c-o fină ironie: Vă mulţumesc pentru onoarea ce mi-aţi făcut numindu-mă reprezentantul d-voastră, reprezentant însă al unui judeţ **pe care nu-l cunosc**, care, probabil, **tot atât de puţin mă cunoaşte**, aş fi espus ori să nu împărtăşesc sentimentele mandanţilor mei, ori să tălmăcesc rău opiniunile lor. Datoria mea este deci să declin mandatul cu care m-aţi onorat ... **deşi nu-l solicitasem** . D. Dimitrie Ghica însă - prinţul - a crezut că poate ignora cu desăvârşire îndemnul pe care i-l făcuse d. Dimitrie Brătianu, a crezut că nu este deloc **sub** demnitatea sa de-a fi **numit** senator de agenţii guvernului. Astfel asupra domniei sale se îndreptează concentric atât îndemnul d-lui Dimitrie Brătianu cât şi ironia scrisorii de mai sus şi ni-l arată într-o curioasă lumină. **Numitul** de la Olt prezidează Senatul şi judecă acum în afacerea sa proprie. Ca să vedem indecenţa cu care prinţul judecă oameni mai **statornici** în principii şi necăpătuiţi prin cumul de funcţii vom 285 cita faptul următor. La adresa prin care biuroul aşa numitului Senat l-a invitat pe d. Dim. Brătianu să ia parte la dezbateri d-sa a răspuns cu următoarea scrisoare.....” (9).

Redăm în continuare facsimile ale documentelor eminesciene, conținând texte de poezii, și modul în care au fost ele redate de către tipografi. Facem precizarea că în corespondența personală trimisă diverselor persoane (familiei, cunoscuților, etc) nu există nici un fel de **cuvinte subliniate**, deci ipoteza că această manieră ar fi un obicei fără relevanță al autorului, un tic de scriere, nu se confirmă**.**

Așa cum eminescologul Nicolae Georgescu sublinia rolul accentului și apostrofului în mai buna înțelegere a poeziilor marelui nostru scriitor, considerăm că această chestiune **a cuvintelor subliniate** ar trebui elucidată, deși ele nu schimbă radical înțelesul textelor tipărite.

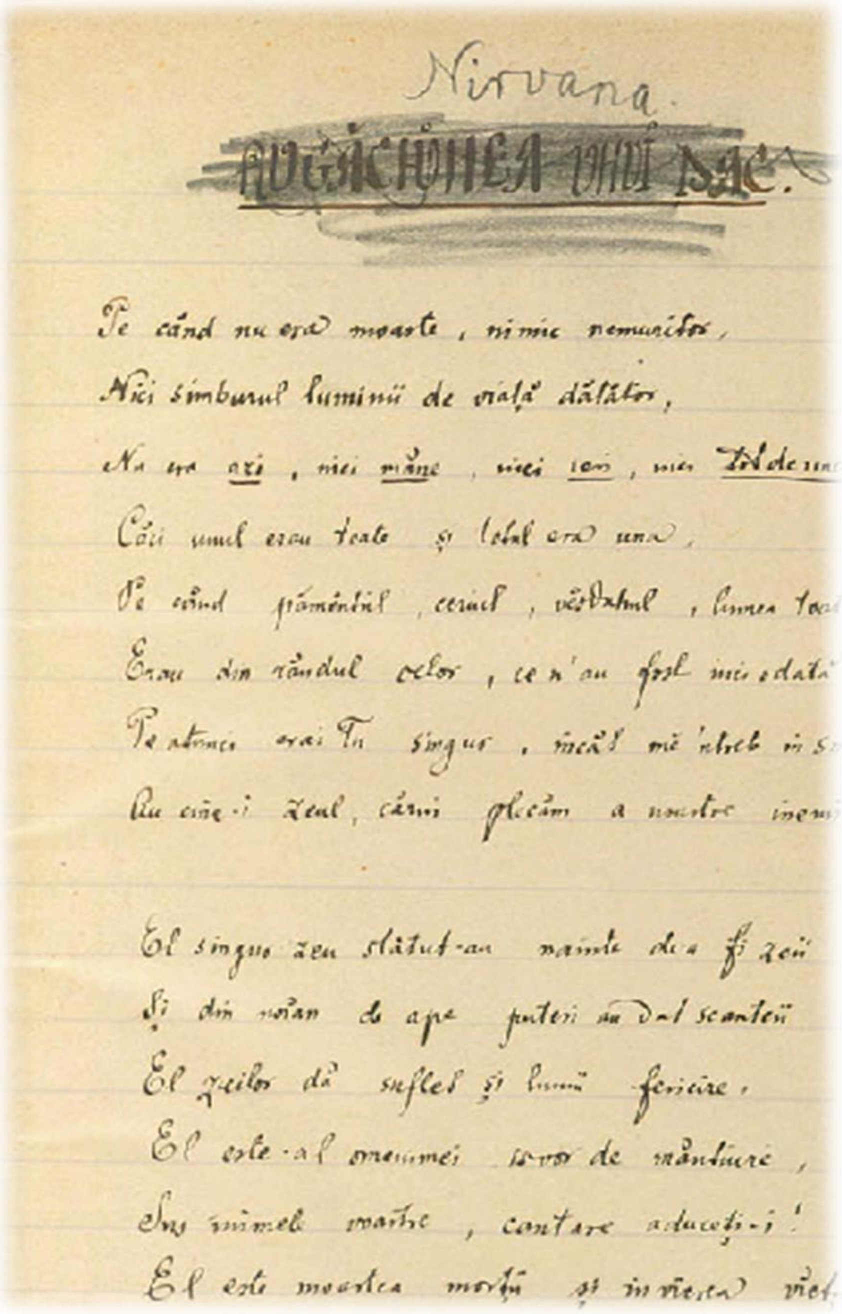

Nirvana

RUGĂCIUNEA UNUI DAC.

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viaţă dătător,
Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna
Căci unul erau toate şi totul era una,
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toa
Erau din rândul celor, ce n'au fost nici odată
Pe atunci erai Tu singur, încât mă 'ntreb în s
Au cine-i zeul, cărui plecăm a noastre inimi

El singur zeu stătut-au nainte de-a fi zei
Şi din noian de ape puteri au dat scânteii
El zeilor dă suflet şi lumii fericire,
El este-al omenimei izvor de mântuire,
Sus inimele voastre, cântare aduceţi-i!
El este moartea morţii şi învierea vieţ

„*Rugăciunea unui dac*”, Mss 2260, f. 229 conținând cuvinte subliniate

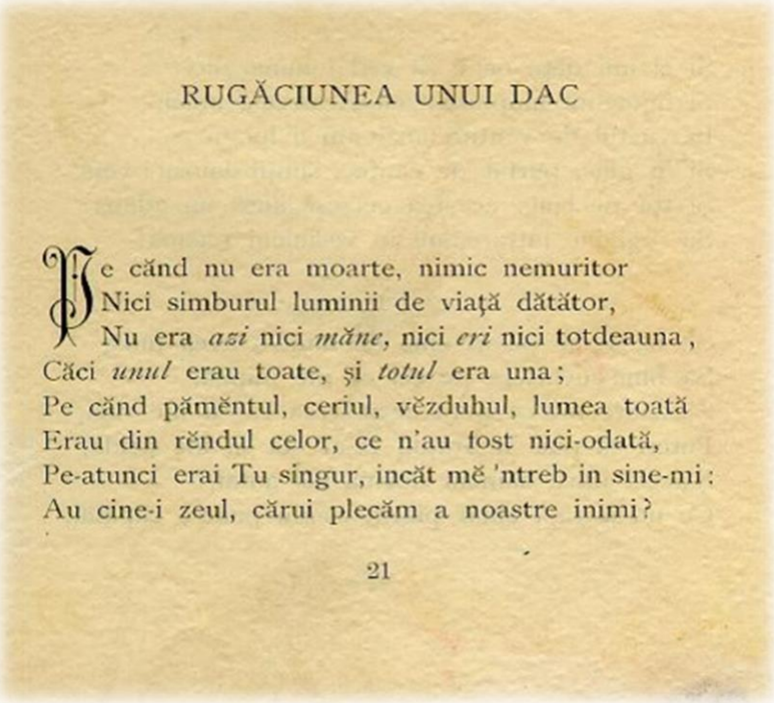

RUGĂCIUNEA UNUI DAC

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor
Nici simburul luminii de viaţă dătător,
Nu era *azi* nici *mâne*, nici *eri* nici totdeauna,
Căci *unul* erau toate, şi *totul* era una;
Pe când pămĕntul, ceriul, vĕzduhul, lumea toată
Erau din rĕndul celor, ce n'au fost nici-odată,
Pe-atunci erai Tu singur, incât mĕ 'ntreb in sine-mi:
Au cine-i zeul, cărui plecăm a noastre inimi?

21

În „*Rugăciunea unui dac”* apar cuvinte care nu au aparent nici o semnificație specială: *azi, mâne, eri, unul, totul*, scrise cu italice (cursive). (10)

Continuăm cu alte exemple de folosire a scrierii cu *litere italice*: „Este *Ea*. Deșarta casă.....” (*Singurătate*, p. 3).

Aici, pronumele personal „ea” este scris cu litera capitală E, cu italice. Aceeași manieră de redare a pronumelui feminin o întâlnim și în poezia „*Lacul”* (p.87): „*Ea* din trestii să resară”, precum și în poemul „*Înger și Demon”* (89-96), unde pronumele El și Ea sunt în scrise cu *italice*, și nu întâmplător:

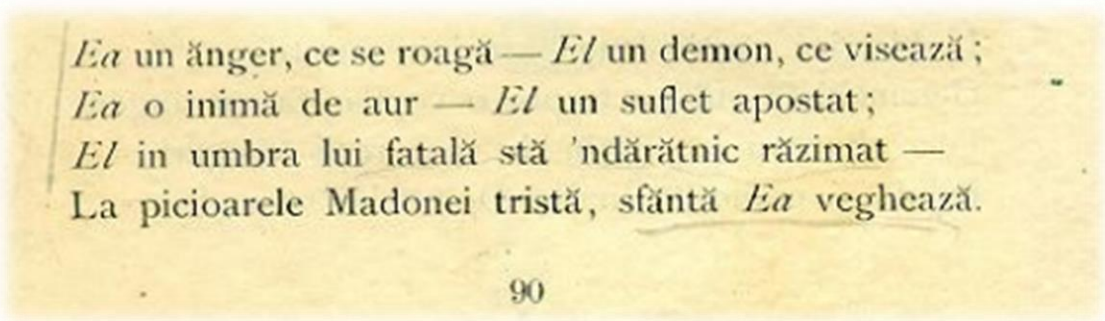

Ea un ânger, ce se roagă — *El* un demon, ce visează ;
Ea o inimă de aur — *El* un suflet apostat ;
El in umbra lui fatală stă 'ndărătnic răzimat —
La picioarele Madonei tristă, sfântă *Ea* veghează.

90

Oare, ce a intenționat Mihai Eminescu să transmită, subliniind expresiile de mai jos ?

Că-opunându-te la ele tu viaţa-ţi risipeşti —
Şi când mori, să vezi că 'n lume vieţuit-ai *in zadar :*
O astfel de moarte-i iadul. Alte lacrimi, alt amar
Mai crud, nici e cu putinţă. *Simţi că nimica nu eşti.*

Scrierea steganografică a unor cuvinte apare și în poezia „*Înger de pază”* (p.103-104) : „Căci tu.... *tu ești el*.”

Un caz aparte îl reprezintă scrierea expresiilor latinești cu *litere italice*. În poemul „*Satira IV”* avem sintagma latină „*Carmen Seculare*” (p. 274), scrisă cu italice. În „*Împărat și proletar*” (p.132), întâlnim „*memento mori”* (expresie latină, cu sensul: „nu uita că vei muri”), dar și sintagma „*Că vis al morții eterne e viața lumi ʿ ntregi*” (p.137), ambele scrise cu *italice*.

Aceeași manieră de a sublinia anumite expresii o întâlnim în „*Satira II”,* unde sintagma „*nervum rerum gerendarum*” (expresie latină, de obicei folosită sub forma *pecunia est nervum rerum gerrendarum*) este scoasă în evidență intenționat de către poet, însă pe bună dreptate ne întrebăm de ce nu s-a subliniat și sintagma latină „*horum-harum*” (cu sensul de „unele și de altele, de tot felul”), aflată cu doar un vers mai sus? De asemenea, în lungul poem „*Satira III*”, un singur cuvânt este redat cu italice: „*presentul*” (p.262), fără a fi însă un adagiu sau expresie în limba latină, așa cum am arătat în exemplele de mai sus.

„*Mortua est”* (p.65-69) conține sintagmele subliniate: „..... , *că toate-s nimică”; „Decât un vis sarbăd, mai bine nimic”,* respectiv „ *La ce ? ...*” Tot cuvinte subliniate sunt și: „*mai”, „sens”.*

Un caz particular îl reprezintă poezia *„Glossă*” (p.143-147), unde forma fixă a poeziei îl obligă pe poet să respecte niște reguli speciale.

Prin definiție, **Glosa** (din limba latină *glossa*) este o creație cu formă rigidă și caracter gnomic (moralizator, cu caracter de maxime, reflecții morale etc), în care fiecare strofă, începând de la cea de-a doua, comentează succesiv câte un vers din prima strofă, versul comentat repetându-se la sfârșitul strofei respective, iar ultima strofă reproduce în ordine inversă versurile primei strofe.

Pentru a sublinia această specificitate, Titu Maiorescu sau tipograful redă prima strofă cu *litere cursive*, în întregime, la fel și ultima, apoi fiecare strofă are ultimul vers scris cu *italice*. De asemenea, ultima strofă este o sumă a ultimelor versuri din fiecare strofă, scrise în ordinea de jos în sus a poeziei.

Mai jos avem un caz particular de folosire a unor nume proprii, subliniate:

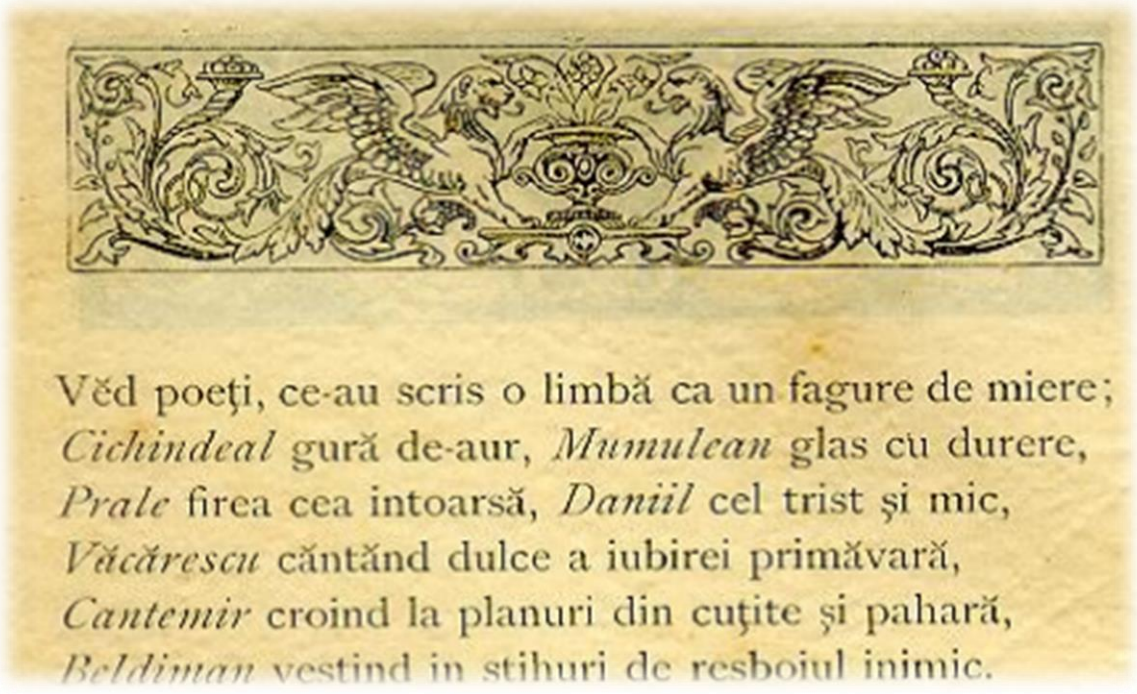

Vĕd poeţi, ce-au scris o limbă ca un fagure de miere;
Cichindeal gură de-aur, *Mumulean* glas cu durere,
Prale firea cea intoarsă, *Daniil* cel trist şi mic,
Văcărescu cănтănd dulce a iubirei primăvară,
Cantemir croind la planuri din cuţite şi pahară,
Beldiman vestind in stihuri de resboiul inimic.

Redarea unor nume de scriitori cu litere italice, în cuprinsul poeziei „*Epigonii*” (p.195-201), are o logică evidentă, desigur, dar alte sintagme, subliniate de poet în manuscrisul original , au o anume semnificație ce trebuie decriptată: „*visul de poet”, „noi nu credem în nimic”, „viitorul”, „noi”, „trecutul”, „oamenii”, „tot”, „lumea-i cum este”.* De observat faptul că pronumele *„noi”* este scris când cu litere italice când cu litere normale, ceea ce trezește suspiciuni cu privire la rolul jucat de aceste metode *steganografice* de a atrage atenția asupra anumitor litere sau cuvinte dintr-un text, care probabil ascund alte semnificații.

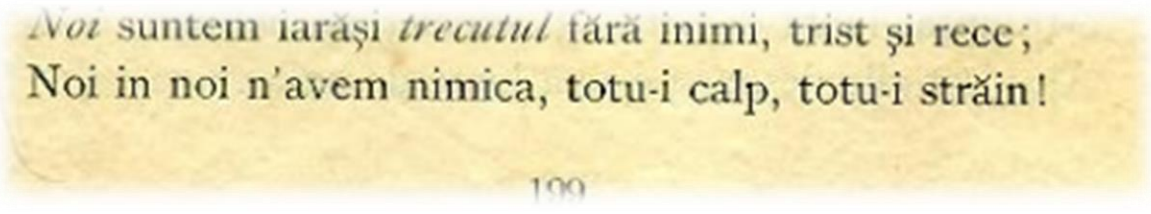

Noi suntem iarăşi *trecutul* fără inimi, trist şi rece;
Noi in noi n'avem nimica, totu-i calp, totu-i străin!

199

Epigonii, poezie care abundă în cuvinte subliniate

Aceaste observații preliminarii ne conduc cu gândul la existența unui mesaj cifrat, redactat cu ajutorul *cifrului lui Bacon*, care utilizează, așa cum am mai arătat, metode *steganografice* adică **sublinierea cu o linie a unor cuvinte**, așa cum procedează Mihai Eminescu, nu numai în ceea ce privește poeziile, dar și în cazul a numeroase alte manuscrise.

Chestiunea pe care o semnalăm, oricât de neînsemnată ar putea părea, se integrează în interesul cert al lui Eminescu faţă de aritmetică, criptografie, fracţii şi calcule algebrice, doar o parte din universul vast al cunoștințelor geniului poporului român.

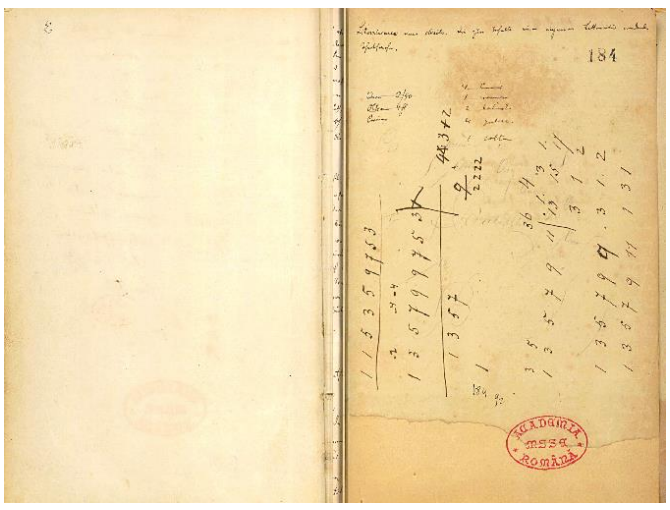

Mss 2285, f.184

Fragment din poemul „Rugăciunea unui Dac" - Biserica "Sf. Gheorghe", București
Foto: Tanța Tănăsescu

Note

1 Revista *„Familia"*, nr. 22 din 1/13 iunie 1886, p. 268
2 Manuscrisul 2262 (217 f., 34x21,5 cm) include creaţiile de tinereţe ale poetului (1866-1874): *Amorul unei marmore, Mortua est, Venere şi Madonă, Gemenii, Atât de fragedă, Făt-Frumos din tei, Dorinţa, Peste vârfuri, Kamadeva, Călin, Strigoii, Doina, O, mamă; basmele Arghir, Fata din grădina de aur, Miron şi frumoasa fără corp; poezii populare.*
3 B.A.R. Ms. 2257, *Din ședințele Societății «ROMÂNIA JUNĂ» Naționalii și Cosmopoliții*.
4 Timpul, *„De câte ori «ROMÂNUL» era în poziție...",* [14 august 1882]
5 *„O organizare între români...", B.A.R. Mss. 2257.*
6 Zoe Dumitrecu Busulenga*, Mihai Eminescu Viața, M-rea Putna, 2015, p. 158*
7 Dan Toma Dulciu, *Misterele gravurilor Ediției Maiorescu Simboluri Criptice*, Editura Universitară, București, 2008, p. 43-50.
8 I.E. Torouţiu, *Studii şi documente literare*, IV, p. 134 –135, după ciorna B.A.R. Mss. 2255, f.312 – 314.
9 Timpul, [„*Nu se poate tăgădui*..."], 18 mai, 1883.
10 După cum se observă, aici editorul (tipograful) și-a permis să nu respecte cuvintele subliniate de către poet, omițând un cuvânt subliniat dar adăugând alte două.

DAN TOMA DULCIU

Identificarea locuințelor de la Viena ale „*Luceafărului*” Precizări și ipoteze

La sfârșitul anului trecut am fost contactat de o persoană din rândul comunității românești de la Viena, care locuiește chiar în imobilul din *Kolergasse* 3, rugându-mă să îi ofer detalii cu privire la locuințele lui Mihai Eminescu, mai ales să îi confirm dacă textul aflat pe placa memorială de acolo corespunde adevărului?

Fără a sta prea mult pe gânduri, i-am răspuns că informația este corectă, fiindcă în urmă cu peste o jumătate de secol municipalitatea vieneză a recunoscut, în baza propriilor evidențe, realitatea acestei susțineri. În consecință, s-a admis textul, marcând faptul că Mihai Eminescu a locuit în acel imobil.

În continuare, i-am precizat persoanei respective detaliul bine cunoscut de către biografii poetului, conform căruia acesta a ocupat camera 19, de la primul etaj.

Kollergasse nr. 3: „ *În această casă a locuit, din aprilie până în octombrie 1871, marele poet român Mihail Eminescu Uniunea Scriitorilor din Republica Populară Română*”
Placa a fost donată și amplasată de către *Österreichisch-Rumänischen Gesellschaft,* împreună cu *Uniunea Scriitorilor,* fiind dezvelită la 12 mai 1951.

În continuarea dialogului, am reamintit că în apropiere se află alte locuințe ce evocă de asemenea prezența poetului, cum ar fi aceea situată în *Dianagasse* nr.8, unde *Societatea „Unirea*” a pus o placă memorială, dedicată de asemenea lui Mihai Eminescu. Atmosfera de cantonament studențesc din modesta mansardă împărțită fraternal cu prietenii săi, Iancu Cocinschi şi Samuil Isopescu, a fost evocată chiar de Poet: „*Între cei patru pereţi gălbui ai unei mansarde scunde şi lungăreţe, osândite în veci de-a sta nemăturată, locuiam cinci inşi în dezordinea cea mai deplină şi mai pacifică. Lângă unica fereastră stătea o masă numai cu două picioare, căci cu partea opusă se răzima de perete*”.

Apoi, am arătat faptul că „*Luceafărul*” a mai locuit, pentru un timp, tot în această parte a orașului, în cartierul preferat de studențimea română din Viena și anume în *Adamsgasse* 5 (colț cu *Dianagasse*), într-o cămăruță de la etajul doi, la o doamnă bătrână, așa cum au confirmat foștii săi colegi V. Gherasim, („*Eminescu la Viena*”, în „*Junimea Literară”*, XII, 1923, Cernăuți, p.374-379) și Dr. S. Isopescu, („*Momente din viața lui Eminescu*,..... în „*Adev. Lit. și Artistic*”, nr.125, 1923, p.5).

În ultima parte a anului 1871, Eminescu figurează în scriptele facultății ca locuind la adresa *Wieden-Schaumbergergasse* nr. 5 (într-un cartier mai îndepărtat). În sfârșit, în primăvara anului 1872, poetul domicilia în *Gärtnergasse* nr. 5, adresă situată același arondisment preferat de studenții români.

Dar, revenind la întrebarea primită, această chestiune m-a pus pe gânduri, promițând că voi relua documentarea privind adresele unde a locuit Eminescu. Astfel că, în aceste zile, am revăzut însemnările făcute pe marginea acestui subiect. Desigur, identificarea locuințelor poetului Mihai Eminescu la Viena, în timpul studenției, se fundamentează pe detaliile extrase din memorialistica târzie a celor care i-au fost colegi de studenție, pe înregistrările existente în evidențele administrative (foaia matricolă universitară, serviciul de evidență a populației), precum și pe tradiția orală, păstrată în memoria membrilor coloniei românești din capitala Austriei.

Placă memorială, aflată în Viena, *Dianagasse* nr.8

Am cercetat, la rândul meu, documentele din arhiva *Universității Viena,* foaia matricolă a studentului Eminescu, și nu numai, fiind însă conștient că aceasta reda o situație temporară, poetul schimbând frecvent reședința temporară, fără să mai comunice aceasta și secretariatului universității.

M-am convins de acest adevăr, în momentul în care am ajuns la fișa lui Lucian Blaga, care figurează cu câteva adrese în evidențele universitare, dar altele, de unde trimitea scrisori părinților, nu sunt consemnate în aceste scripte.

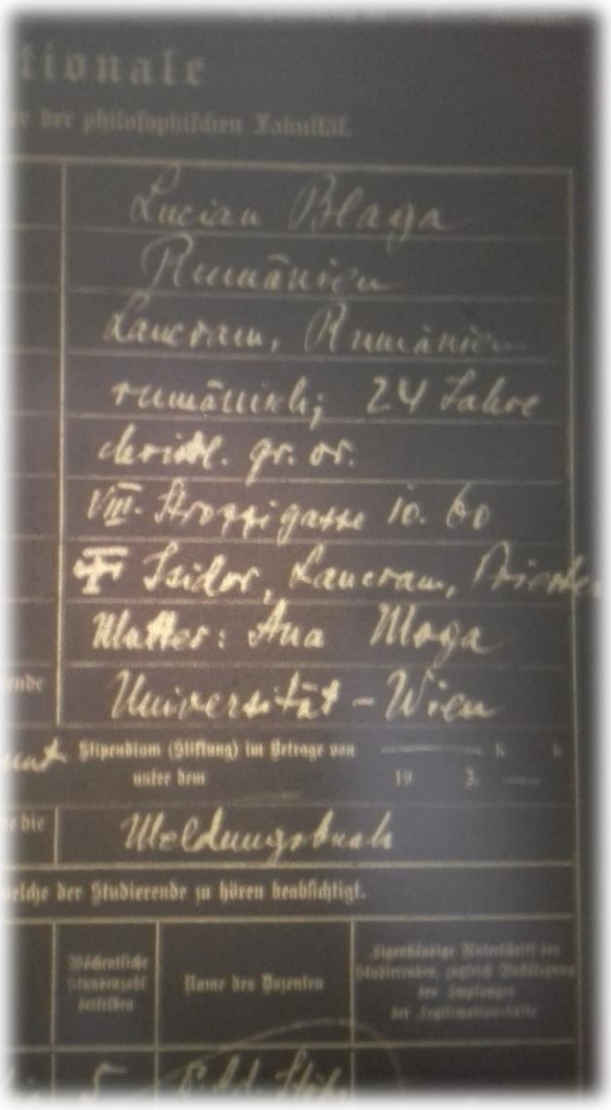

Foaia matricolă a lui Lucian Blaga, de la *Universitatea Viena*
(Foto Dan Toma Dulciu)

Ținând cont de acest impediment, pentru a elucida situația imobilului din *Kollergasse* nr. 3, am decis să conspectez și alte fonduri documentare care mi s-au părut relevante, în primul rând *Arhiva municipală a proprietății imobiliare,* respectiv înregistrările cadastrale (unde sunt trecute, printre alte date de identificare cadastrală, numele proprietarilor, adresa imobilului, numărul de etaje, de apartamente și anul construcției) pentru a stabili dacă locuința în care se presupune că a stat Mihai Eminescu este aceeași cu ceea ce vedem azi, numele străzii a rămas sau nu neschimbat, ori numărul casei este identic cu numărul trecut în registrele polițienești de evidență a populației. În acest fel am încercat să mă asigur că nu există riscul să se repete situația de la Berlin, unde se spune că a fost montată o placă comemorativă, dedicată lui I.L. Caragiale, pe o altă clădire decât aceea în care locuise scriitorul, fiindcă între timp se schimbase numerotarea clădirilor orașului.

Mergând pe această cale, am aflat date neașteptate, dezvăluite de *Cadastrul Capitalei Viena* (*Häuser – Kataster der K.K. Reichshaupt und Residenzstadt Wien,* Wien und Leipzig, 1911) și anume faptul că imobilul din *Kollergasse* nr. 3 s-a construit în anul 1879, deci după plecarea lui Eminescu din acest oraș, având doar 10 apartamente și 3 etaje (op. cit. p.82). Deci, ceea ce vedem noi în prezent, sub forma unui imobil elegant, nu este construcția inițială, existentă între 1848 și 1879, clădire în care se știe că a locuit Mihai Eminescu. Cum să admitem faptul că tânărul student a locuit în camera 19, deși imobil înregistrat în evidențele cadastrale ca datând din 1879 avea doar 10 apartamente ! Deci, placa memorială din *Kollergasse 3,* având textul „*In diesem Haus whonte*.....” (În această casă a locuit.....), ar trebui să aibă textul: „*An dieser Stelle befand sich das Haus.....”*(În acest loc a fost casa în care.....).

De asemenea, placa memorială dedicată lui Mihai Eminescu, postată la adresa *Porzellangasse* nr.9, prima locuință a poetului la Viena, în anul 1869, conține aceeași eroare: „*În această casă a locuit marele poet român.....*”.

Înregistrările cadastrale (op. cit. p. 224, IX Bezirk *Alsergrund.* I Teil) dovedesc însă faptul că această nouă clădire, aflată la numărul 9, încadrată în curentul *Jugendstill*, a fost ridicată abia la începutul veacului XX (*Erbaut im Jahre 1911*).

De asemenea, clădirea situată în *Gärtnergasse* nr. 5, situată în arondismentul 3 al Capitalei, sector preferat de studenții români, a fost ridicată, ulterior, în anul 1903 (op.cit. p. 74).

Despre clădirea din *Adamsgasse* nr. 5, din păcate înregistrările cadastrale consultate nu precizează data construcției clădirii, ci numai numele proprietarului: Julius Ludwig Sonenschein (op.cit.p.67).

În concluzie, singura locuință care s-au păstrat în forma originală, din vremea lui Mihai Eminescu, este aceea situată în *Dianagasse* nr. 8, construită în 1860. Clădirea avea 26 de camere, fiind proprietatea companiei de asigurări „*K.K. priv. Lebensversicherungs – Gesellschaft Oesterr. „Phöenix*” (op. cit. p. 71), instituție care închiria camere studenților români. Avem așadar un detaliu necunoscut până în prezent din biografia lui Mihai Eminescu și anume faptul că acesta a locuit într-un spațiu deținut de o companie de asigurări, care avea în portofoliul său de afaceri și închirieri imobiliare, transformând astfel clădirea din *Dianagasse* nr.8 într-un veritabil hostel (cămin) studențesc.

Căminul studențesc unde a locuit Mihai Eminescu la Viena se afla în administrarea companiei de asigurări *„Phoenix*”

Prin urmare, în arhiva acestei companii ar trebui să existe, probabil, contractul de închiriere pe numele lui Mihai Eminescu, eventual o listă cu numele chiriașilor, precum și datele calendaristice corespunzătoare anilor 1870-1872. Aceasta ne-ar permite să aflăm, eventual, și alte nume de studenți români, care au locuit cu poetul în acest veritabil cămin studențesc ad-hoc.

Faptul că imobilul respectiv îndeplinea rolul unui cămin studențesc ne este confirmat și de faptul că prima placă comemorativă postată în anul 1924 la Viena, rodul inițiativei *Societății România Jună,* și a unor asociații studențești, ai cărei membri erau originari din România, a fost postată chiar pe acest imobil, fructificând istoria studențească a acestei clădiri.

O altă neclaritate: Pensiunea doamnei Löwenbach

În biografia lui Mihai Eminescu apare o neclaritate cu privire la locul primei întâlniri a Poetului cu Veronica Micle: Viena sau Iași ?

Multe istorii romanțate sau chiar lucrări de temeinică cercetare bibliografică, precum *Viața lui Mihai Eminescu* de G. Călinescu, preiau relatarea lui Octav Minar, conform căreia cei doi tragici îndrăgostiți s-ar fi cunoscut la *Pensiunea doamnei Löwenbach*, unde ar fi locuit cândva însuși poetul. (cf. Octav Minar, *Veronica Micle, Dragoste şi poezie*, Buc. Socec, 1923, Octav Minar, *Cum a iubit Eminescu*, București, Biblioteca Lumina, nr.22-23.) Într-o așa zisă scrisoare a Veronicăi Micle, adresată lui Mihai Eminescu, datată 20 august 1879, aceasta afirmă: *"Îţi aduci aminte, cînd te-am cunoscut pentru întîia oară la d-na Löwenbach, gazda mea, recomandat de Micle, care îţi făcuse cunoştinţă tot din îndemnul meu. Erai timid şi vecinic priveai în pămînt. Laudele mele pentru frumoasele tale poezii păreau că te măgulesc, şi atunci ai îndreptat priviri întrebătoare spre mine... Am devenit prieteni.*

Ioan Slavici *(„Amintiri*", Bucuresti 1924, Ed. Cultura Națională, p. 108) nu ne oferă indicii lămuritoare privind „*pensiunea Löwenbach*", locul unde Eminescu ar fi întâlnit-o pe Veronica Micle: „*Aflasem încă de la alţii că i-a fost recomandat unei doamne de la Iaşi ca însoţitor la vizitarea oraşului*." Totuși, scrisorii puse în atenția criticilor de către Octav Minar i se dă deplină crezare, fiind evocată, printre alții de N. Pătrașcu, („*M. Eminescu*" Editura Bucovina, I.E. Torouțiu, București, 1934, p.153) George Sanda, autorul biografiei poetei („*Veronica Micle",* Editura Cartea Românească, București 1972, p. 29) ș.a.

G. Călinescu menționează episodul, însă îl ridiculizează pe Octav Minar pentru că ar fi confundat anii în care s-ar fi produs întâlnirea prilejuită de șederea Vernicăi Micle la pensiunea doamnei *Löwenbach.*

Inițial, am crezut că Octav Minar fabulează, în maniera ce i-a fost imputată, sau că s-a produs o confuzie de nume, fiindcă, într-adevăr, în cartierul populat de studenții români există o stradă, în poziție de ax central, *Löwengasse*. Dar nu am găsit nici urmă de pensiune, având vreo legătură cu acest patronimic.

Și totuși, dacă acest nume a existat cu adevărat, deoarece în menționata evidență cadastrală am întâlnit câteva nume *Löwenbach?* De aceea, am configurat două ipoteze de lucru.

b) Dacă este adevărată legenda istorisită de Octav Minar, am putea presupune că familia Löwenbach, la care s-a cazat Veronica Micle, avea anumite rude sau prieteni în țară noastră, care au recomandat-o profesorului Ștefan Micle, motiv pentru care atât Veronica, cât și Mihai Eminescu, au fost găzduiți în casa primitoare a acestei familii. Pentru a demonstra aceasta, erau necesare însă argumente palpabile.

Astfel am ajuns să descopăr existența unui **Karl Löwenbach,** cu certe rădăcini dâmbovițene.

Dovada este textul aflat pe o piatră funerară din *Cimitirul Central al Vienei ZFH*: „*Hier ruht Karl Löwenbach, aus* ***Bukarest*** *Gest. (orben) am 30 Mai 1920 im 90 Lebens jahre*" („*Aici odihneşte Karl Löwenbach din* ***București*** *A murit la data de 30 Mai 1920, la vârsta de 90 de ani*.")

Mormântul se află în *Cimitirul Central*, Grupa 005, rândul 027, mormântul nr. 045 (Poarta IV).

Aceasta înseamnă că era născut în anul 1830, iar la vârsta de 40 de ani putea fi o persoană respectabilă, cu o locuință confortabilă. De ce nu am presupune că familia acceptase să ofere găzduire unor tineri români, fiind vorba de consoarta unui profesor universitar de la Iași, sau persoana unui student rătăcit, venit din nordul Moldovei. Procedând astfel, s-a creat aparența că familia *Löwenbach* ar deține o pensiune, care în realitate nu a existat.

a) Într-o a doua ipoteză, știind că Veronica Micle suferea de o eczemă și necesita un tratament de specialitate, de lungă durată, la un medic din Viena, am presupus că profesorul Ștefan Micle, care avea relații excelente cu colegi de breaslă de la *Universitatea Viena,* a rugat pe unul dintre ei să îi recomande un medic bun, inclusiv să îi faciliteze cazarea soției în preajma spitalului sau a clinicii.

De aceea, am verificat dacă în anii în care Veronica și Mihai Eminescu se aflau în acest oraș a existat vreo familie cu numele Löwenbach, a cărei locuință să se situeze în cartierul *Alsergrund,* în apropiere de vechiul *Spital AKH*. Spre bucuria mea, găsesc în *Maximillianplatz* nr. 16 o familie Löwenbach, alcătuită din Paula Paulina Löwenbach și Jacob Löwenbach (1827-1907), patron al unei societăți comerciale, fondată la Viena în anul 1870, purtând numele „*J. Löwenbach*", al cărei sediu era înregistrat tot la aceeași adresă (cf. „*Verzeichniss der Mitglieder des Gremiums der Wiener Kaufmannschaft.....* „*Repertoriul membrilor Comitetului Asociației Comercianților din Viena*", p. 49).

Având un standard de viață corespunzător, această familie și-a permis, probabil, să închirieze o cameră soției unui profesor universitar român. Să fie această Paula-Paulina misterioasa madam Löwenbach ? Aici, în cunoscuta piață de lângă *Biserica Votivă* și *Facultatea de Medicină,* să fi fost această pensiune ? În anul 1872, madam Paula a născut un fiu, Georg Löwenbach, care va ajunge medic dermatolog renumit, cadru didactic la *Universitatea Viena,* asistent al celebrului profesor vienez Neumann, dar decedat de tânăr în urma unui accident.

Fără să mă limitez doar la aceste direcții de cercetare, analizez și posibilitatea ca numele Löwenbach să fie unul fictiv, ori să desemneze chiar un locuitor din al treilea sector al Vienei, știind că aici pot fi întâlnite și alte locuințe având ca proprietar un Löwenbach. Unul dintre aceștia știm sigur că figura mai târziu în evidențele cadastrale, în calitate de proprietar al imobilului aflat în *Rasumofskygasee* nr. 5. (cf. *Das Buch der Häuser und Hausbesitzer Wiens : Das Buch der Häuser und Hausbesitzer Wiens /* Hrsg.: Josef Lenobel. Wien und Leipzig, 1908, p. 59). Este vorba de Siegfried Löwenbach (1868-1934), fiul lui Leopold Löwenbach (1835-1914), acesta din urmă fiind chiar contemporan atât cu Mihai Eminescu, cât și cu Karl Löwenbach.

Toate aceste amănunte reprezintă noi piste pentru a afla dacă această misterioasă doamnă Löwenbach a existat cu adevărat sau nu.

Prof. dr. IOAN IACOB

ALLAN EDGAR POE și MIHAI EMINESCU - RĂDĂCINI EUROPENE

Dacă informaţii mult mai relevante despre educaţia primară a micului Edgar din Scoţia şi Anglia sunt incluse în biografia critică semnată de Arthur Hobson Quinn, în schimb *The Poe Log* include o scrisoare extrem de importantă în contextul „rădăcinilor europene" ale operei lui Poe.

Scrisoarea este datată Cheltenham Anglia, 6 august 1817 şi include o referire la faptul că doamna Allan „*aşteaptă un papagal de la Liverpool*". O notă adiacentă menţionează că acest papagal vorbea franceza, iar în America familia Allan avusese un papagal (care putea rosti alfabetul englezesc şi despre care Poe mărturiseşte în poemul *Romance* – din 1843 – că l-ar fi învăţat alfabetul; în orice caz un papagal – afirmă el – îi era „*o pasăre familară*", iar în *Filosofia compoziţiei* – din 1846 – Poe declarase că, în proiectul poemului *Corbul*, luase în calcul prima dată un papagal (ceea ce ar putea justifica repetarea cu obstinaţie a unui singur cuvânt), apoi o bufniţă (superstiţiile occidentale atribuind bufniţei puteri sumbre, iar la grecii antici era considerată pasărea zeiţei înţelepciunii, Atena), pentru a se stabili în cele din urmă la un corb.

Chiar dacă mai târziu relaţiile dintre John Allan şi tânărul Edgar se vor deteriora, totuşi într-o scrisoare datată 22 iunie 1818, John Allan scria: "*Edgar is a fine Boy and reads Latin pretty sharply*" („Edgar este un băiat foarte bun şi citeşte latină destul de curat"), informaţie relevantă pentru faptul că asimilarea cunoştinţelor de prozodie latină (de care marele poet american va face uz în eseurile sale de mai târziu) începuse în Europa.

La 28 septembrie 1819, John Allan scrie unchiului său William Galt: „*Edgar creşte minunat, se bucură de o bună reputaţie şi este capabil şi dornic să fie instruit*".

În 26 iunie 1819, se menţionează că Edgar Poe este lăsat în Scoţia, la Irvine, până în septembrie, iar într-o scrisoare din Londra, datată 27 noiembrie 1819, John Allan scrie aceleiaşi rude că „*Edgar se află în provincie, la şcoală, este un băiat de foarte bună calitate şi un elev bun".* Ceea ce înseamnă că tatăl adoptiv a avut, cel puţin în perioada de început a studiilor lui Edgar Poe, o părere bună despre acesta şi şi-a îndeplinit – în acea perioadă – obligaţiile de părinte adoptiv şi l-a susţinut la studii. Într-o însemnare, datată Liverpool, 8 iunie 1820, se menţionează că, în seara acestei zile, familia Allan şi Poe sosesc aici pentru călătoria lor de întoarcere la Richmond, în Statele Unite.

La celalalt capăt al arcului poetic transatlantic, Eminescu se confruntase şi el cu o perioadă de „*pelerinaj educaţional"* (în copilărie la Cernăuţi, mai târziu, la Viena şi Berlin), dar este important de relevat faptul că ambii poeţi nu s-au supus unor rigori educaţionale stricto sensu, ei preferând să își însușească singuri o cultură ce se plia pe specificul personalităţii lor şi care venea în întâmpinarea necesităţilor lor cognitive.

Poate nu întâmplător au ajuns astfel să aibă „*rădăcini europene*" congruente, între care am enumerat educaţia, cultul pentru mari poeţi din Anglia, propensiunea către filosofia germană şi fascinaţia pentru mitologia nordică. În introducerea la Jurnalul lui Poe este făcută o comparaţie cu publicarea, în 1951, de către Jay Leyda, a Jurnalului lui Melville (*The Melville Log*), care a oferit cercetătorilor americani din domeniul literaturii o cronologie detaliată a vieţii lui Herman Melville, o întreprindere similară fiind şi *Jurnalul lui Poe*, un alt autor a cărui carieră a fost umbrită de controverse şi neînţelegeri.

Autorii compilaţiei recunosc că lui Poe i-a fost aplicată adeseori denumirea de geniu, un statut controversat, care atrage opinii divergente din partea criticilor, unii proclamând cu tărie meritele sale, alţii negându-le zgomotos.

Vom reproduce un fragment din introducerea în care autorii afirmă c ă – dincolo de orice consideraţii critice – este argumentat plauzibil faptul că Poe a fost şi rămâne „*cel mai cunoscut şi cel mai citit autor american, atât în Statele Unite cât şi în străinătate. Nici un american nu a atins nivelul reprezentat de Shakespeare şi Dante; dar ceea ce Poe a îndeplinit în scurta şi tragica sa viaţă conduce la întrebarea dacă ar fi avut aceste realizări în circumstanţe mai puţin potrivnice. Importanţa sa istorică este clară. Din 1835, când şi-a asumat conducerea redacţională de la The Southern Literary Messenger, până la moartea sa din 1849, el a fost protagonistul principal al literelor americane, fiind simultan criticul de direcţie, cel mai original poet şi cel mai versatil povestitor*".

Înainte de a continua acest capitol, vom preciza faptul că lucrarea noastră nu își propune o reiterare sau o nouă lectură asupra informaţiilor legate de Eminescu, ceea ce am făcut în studenţie, ci încearcă revelarea posibilelor apropieri (ca şi a diferenţei specifice) dintre universurile a doi mari poeţi, ce constituie – în viziunea noastră – două extremităţi ale unui arc poetic transatlantic, precum şi o nouă viziune asupra lui Poe (văzut ca poet exponenţial al Americii, ceea ce constituie o contribuţie a acestei lucrări).

Înainte de a lua în considerare ceea ce am numit metaforic „*rădăcinile europene"* ale lui Poe (educaţia primară, filosofia germană, mitologia nordică), merită s ă subliniem specificitatea celor două extremităţi ale arcului poetic transatlantic Eminescu – Poe; dacă Eminescu va fi ancorat într-un autohtonism exponenţial spiritualităţii româneşti (care nu exclude universalismul demersului său), Poe va cunoaşte cumva o situaţie paradoxală; el își va fundamenta opera pe „*rădăcinile sale europene*", fiindcă nu putem acredita la Poe o ancorare într-un autohtonism al „*Lumii Noi*", care nu avea o istorie şi tradiţii comparabile cu „*Vechea Europă*" şi a cărei *„edificare literar-culturală*" deriva din „*bătrânul continent"* (faţă de care America va încerca să se distanţeze nu doar politic, ci şi economic şi cultural). A releva de aceea *„rădăcinile europene*" ale lui Poe rămâne un fapt extrem de important fiindcă aceleaşi „*rădăcini*" le vom întâlni – diacronic – şi la Eminescu; educaţia (primară la Poe, universitară la Eminescu), filosofia germană (cu preponderenţă Schopenhauer la Eminescu, Schelling la Poe), mitologia nordică sunt circumscrise aceleiaşi arii europene şi acest lucru validează încercarea noastră de a releva congruenţele arcului poetic transoceanic Eminescu – Poe.

(Fragment din teza de doctorat „*Arc poetic transatlantic: Mihai Eminescu – Edgar Allan Poe* ", Iaşi, Ed. JUNIMEA, Colecţia Eminesciana, 2017)

INTERVIURI

LAURA TĂTULESCU

O VIAȚĂ DEDICATĂ MUZICII

Fotografie: Holger Borggrefe

LAURA TĂTULESCU a urmat Masteratul la *Universitatea de Muzică* din București, în 2005, dând viață foarte dificilului rol Margareta din opera „*Faust"* de Gounod, rolul interpretat pe scena Operei Naționale, a rămas în amintirea multor melomani, obținând totodată 3 Premii I la Concursurile naţionale „Marţian Negrea", „Mihail Jora" şi „Concursul de Lied" de la Braşov.

Îndată după succesul eclatant dobândit în țară, Laura Tătulescu devenea, la numai 24 de ani, cea mai tânără membră a valorosului corp de soliști ai **Operei de Stat din Viena** (caz rarisim, fiind angajată după începerea stagiunii).

Aici a strălucit în roluri ca: *Susanna* („Nunta lui Figaro”, sub bagheta maestrului *Phillipe Jordan*), *Despina* („Cosi fan tutte” sub bagheta maestrului *Riccardo Muti,* ulterior fiind invitată de domnia sa să preia acelasi rol și la Tokyo), *Sophie* („Werther”), *Pamina* („Flautul fermecat), *Musetta* („Boema”).

În stagiunea 2005/2006, a primit premiul "*Uli Maerkle*" singurul acordat vreodată, pentru cel mai promițător tânăr debutant la **Wiener Staatsoper** .

În anul 2009 a devenit solistă la **Bayerische Staatsoper** unde a interpretat diverse roluri: *Susanna, Adina, Despina, Zerlina, Musetta, Gretel,* rolul titular din „*L'enfant et les Sortileges"* (sub bagheta lui Martyn Brabbins), *Creusa* („Medea din Corinto” de Mayr, cu Ivor Bolton), *Marzelline, Erste Dame*, etc…

În același an, 2009, aceasta devine una dintre cele mai apreciate membre ale Ansamblului de soliști ai **Operei de Stat Bavareze (Munchen)**, o soprană despre ale cărei succese presa a vorbit mereu la superlativ - în special în rolul Susannei din spectacolul „Le Nozze di Figaro" (rol interpretat și pe scenele din ***Viena, Glyndebourne, New York, Berlin, Munchen, Seattle, Budapesta***), precum și rolul Despinei (***Viena, Munchen, Edinburgh, Amsterdam, Seattle, Lille, Tokyo, Seoul, Hong Kong***) din „Cosi fan Tutte” de Mozart.

A creat roluri importante în trei premiere mondiale. Pentru premiera mondială a operei „*Make No Noise*" de Miroslav Srnka, alături de renumitul amsamblu „*Ensemble Modern*" - a primit mult râvnitul *Münchener Festspielpreis - cântăreața anului 2011*.

De asemenea, a interpretat roluri memorabile, precum *Leonore* în premiera mondială a operei *Catarsi* de Benedikt Brachtel (2017) - în cadrul Festivalului de operă de la München și premiera mondială a operei *Requiem,* de Thierry Huillet (2018), în cadrul Festivalului de la Sylvanes, *Festivalul Pirineos Clasic* (Sylvanes) și *Musique en Madiran,* înregistrat ulterior pe disc cu *Orchestre de Chambre de Toulouse* în 2019.

A avut colaborari importante cu Opera din **Los Angeles** (*Lauretta* din „*Gianni Schicchi*”, premiera în regia lui *Woody Allen* – producție care a fost prezentată și la Festivalul de la Spoleto, sub bagheta dirijorului James Conlon).

Solista se afirmă fulminant pe scenele marilor temple ale muzicii: Festivalul de la **Glyndebourne, Concertgebouw Amsterdam, Maggio Musicale Fiorentino, Mostly Mozart Festival din New York, Konzerthaus Berlin, MUPA Budapesta, English National Opera** (producția *Castor et Pollux* a obținut premiul pentru cea mai bună producție a anului la *Oliver Awards*), **Edinburgh, Glasgow, Seattle Opera, Cincinnati Opera, Hong-Kong, Korea National Opera, Santa Fe Opera, Stadttheater Klagenfurt, Lille Opera, Florida Grand Opera, Gewandhaus Leipzig** (*Debussy* – vocal simfonic – James Gaffigan), **München er Rundfunk** (*Caplet* - Vocal Simfonic), **Dialogue Festival - Mozarteum Salzburg** (festival de muzica modernă, fiind oaspetele percuționistului Christoph Sietzen), **Atlanta Symphony** (*Simfonia a II-a de Mahler* și *Fidelio* în concert), **Jacksonville Symphony** - (*Mahler - Simfonia a II-a*).

Laura Tătulescu a susținut recitaluri de arii la: **Rudolfinum** în Praga (sub bagheta lui Jakub Hrusa), **Carnegie Hall** (Weill Hall - la pian Vlad Iftinca), **Ateneul Român** din București, la **Opera din Lille**, la **Teatro Mayor din Bogota** și multe alte recitaluri și concerte.

A cântat sub bagheta a unor nume mari ale scenei lirice (dirijori sau regizori), marcând astfel o notabilă colaborare: *Riccardo Muti, Seiji Ozawa, Philippe Jordan, Andris Nelsons, Ivan Fischer, Adam Fischer, Kent Nagano, James Conlon, Marco Armiliato, Renaud Doucet & Andre Barbe, Laurent Pelly, Vera Nemirova, Immo Karaman, Sebastian Weigle, Danielle Gatti, Daniel Oren, Robin Ticciati, James Gaffigan, Corrado Rovaris, Peter Schneider, Constantinos Carydis, Juraj Valcuha, Ivor Bolton, Tomas Hanus* și alții.

Repertoriul acestei artiste cunoscute a fost și este variat, pornind de la Rameau, Mozart, Rossini, Poulenc, Debussy, Britten, și ajungând la operă contemporană și un vast repertoriu vocal-simfonic și de lied.

Dan Toma Dulciu: Încep acest interviu, mărturisind de la început că port o admirație fără seamăn artiștilor, oricare ar fi ei, pentru talentul dăruit nouă, admiratorilor de frumos, dar mai ales pentru sacrificiile îndurate în această perioadă cruntă. Nădăjduiesc să oferim cititorilor atât un exercițiu de franchețe, o confesiune neretușată, ci mai ales spovedania de suflet a unei artiste excepționale, a cărei voce trebuie auzită nu numai de pe scenă, dar și ale cărei păreri merită a fi citite și din paginile unei reviste dedicate culturii. Așadar, doamnă Laura Tătulescu, cine sunteți în viața de zi cu zi, cum ați „picta" în cuvinte portretul artistului de dincolo de sala de spectacol ?

Laura Tătulescu: Încerc, pe cât posibil, să îmi trăiesc viața în mod simplu. Prin lucrurile simple am avut parte de cele mai profunde momente, prin lucrurile simple mi-am găsit liniștea și claritatea. Prin simplitate ne întâlnim cu o vulnerabilitate pe care de multe ori ne-o negăm, dar care are atâta nevoie să iasă la suprafață și să respire pentru că vulnerabilitatea ne face umani. Îi sunt recunoscătoare Lui Dumnezeu pentru tot ce îmi trimite (fie că sunt bucurii, fie că îmi îngăduie greutăți – știu că îmi va da putere să le și duc) și mă rog să mă lumineze ca să pot înțelege minunile de care am parte în fiecare zi. Am avut șansa să fi crescut practic în biserica, aproape de Dumnezeu, și nu îmi pot închipui existența fără EL. Este cu mine neîncetat.

DTD: **Aș dori să ne spuneți care au fost resorturile intime care v-au îndreptat pașii spre universul fascinant al muzicii. Cum s-a născut această pasiune, cum v-ați dat seama că aveți o menire aparte, un har ceresc într-o lume profană?**

LT: Muzica a făcut dintotdeauna parte din viața mea. A fost și va rămâne prima mea dragoste. Am ascultat de mic copil muzică clasică. Părinții mei aveau biblioteca plină de discuri de vinil și ascultam mereu, fie simfoniile lui Mozart și Beethoven, fie arii din opere de Mozart cu Hermann Prey, Dietrich Fischer-Dieskau și Elisabeth Schwarzkopf. Îmi plăcea enorm. (Ascultam și muzica pop a anilor 80 - pe care și acum o ador. Țin minte că aveam vreo 4-5 ani și au dădeau la radio melodii pe care începeam să le cânt și pe care îmi făceam propriile regii! – Făceam lucrul acesta și mai târziu cu arii de operă interpretate la mine în dormitor). Nimic din drumul meu către operă (cu multă muncă, suișuri și coborâșuri), nu a fost întâmplător. Nu întâmplător am ajuns, în clasa a V-a la liceul de Muzică „Dinu Lipatti", nu întâmplător am făcut 4 ani un instrument care nu mi-a plăcut (deși mi-a folosit foarte mult), nu întâmplător mă pregăteam să dau în clasa a IX-a la secția de teorie muzicală și cântând un solfegiu mi-a spus profesoara că am voce frumoasă și că să consider să dau la canto. Nu întâmplător exact asta am făcut și nu întâmplător, am intrat. Am știut, de atunci, că asta mi-este menirea. Am avut un înger păzitor tot timpul în spate care-mi spunea: „vei reuși". Nu m-am uitat înapoi. Am dat la Conservator, am intrat și imediat după primirea diplomei de Masterat, am fost angajată în primul meu teatru: opera de stat din Viena.

DTD: **Copilăria sau adolescența sunt etape importante, privite cu nostalgie de fiecare dintre noi. Ce amintiri sau episoade ați putea să ne povestiți, în care copilul sau adolescentul de odinioară ar vrea să se regăsească?**

LT: Verile petrecute la mătușa mea de la țară, în Prahova, au fost unele pline de bucurii și descoperiri. Ele erau verile în care mergeam și mă scăldam împreună cu sora mea la gârlă, în care mâncam porumb fiert în câmp cu prietenii, verile în care jucam Remi ore în șir pe terasa mătușii mele, verile în care mergeam în pădure să culegem bureți cu întreaga familie. Aerul curat pe care îl respiram... Toate aceste lucruri au însemnat enorm pentru un copil care își întâlnea rudele pentru prima oară (eu fiind născută in Statele Unite, din părinți Români, și venind abia în 1991, la vârsta de zece ani, în țară) și care începea să descopere frumusețile României în profunzime. Aceste amintiri îmi dăruiesc întotdeauna un zâmbet îmbălsămător în suflet.

DTD: **Îmi permit să pun o întrebare oarecum indiscretă. Sunteți o femeie frumoasă. Ați atras întotdeauna atenția prin distincție și rafinament. Ați ieșit în evidență prin talent muzical eclatant. Desigur, ați avut și aveți admiratori numeroși. Puteți să îmi răspundeți dar putem să trecem la întrebarea următoare: ați fost îndrăgostită, ați iubit, iubiți ? Cum a fost prima iubire din viața Dumneavoastră? Desigur, excepțăm veșnica iubire, muzica!**

LT: Sigur că am fost îndrăgostită! Dar face parte dintr-un trecut atât de îndepărtat. De la o anumită vârstă felul în care iubim se schimbă, devenind mult mai profund. În prezent, (de câțiva ani deja) trăiesc o poveste sinceră și frumoasă de dragoste, de adâncă însemnătate, cu cel care este acum soțul meu – tot muzician, tot cântăreț - tenorul Kristofer Lundin. Este omul care mă face să zâmbesc de bucurie când deschid ochii în fiecare dimineață, și lângă care am liniște noaptea înainte să adorm. Așteptăm primul nostru copilaș in iulie.

DTD: **Când privim în urmă, când ne gândim la semenii cărora le vom purta recunoștință pentru ceea ce suntem, pentru impactul avut în devenirea noastră, care poate ne-au schimbat destinul, ne răsar în gând numele acelora pe care îi putem numi persoane providențiale. Cine a fost mentorul sau călăuzele Dumneavoastră ?**

LT: Ei sunt profesorii care m-au învățat prin exemplul propriu și prin multă răbdare nu numai ce înseamnă și ce este nevoie pentru a fi un bun muzician / cântăreț / artist, dar și ce înseamnă aceste lucruri dublate de modestie și pasiune. Le sunt etern recunoscătoare.

DTD: **În ce măsură statutul de vedetă internațională, cu o carieră prodigioasă pe marile scene ale lumii, afectează viața personală ? Care sunt sacrificiile pe care trebuie să le facă un artist în plină afirmare, pentru a face față exigențelor profesiei, dar și pentru a da sens și consistență vieții sentimentale, împlinirii ca femeie, soție, mamă?**

LT: Nu sunt vedetă. Mi-am construit drumul în cântat cu dorința de a da ceva mai departe, indiferent de scenele pe care m-am aflat. A fi vedetă impune un cu totul și cu totul alt stil de viață cu care nu rezonez. În ce privește cariera propriu-zisă: am avut nevoie să învăț și să înțeleg care este disciplina de care aveam nevoie atât mental cât și pentru vocea mea. Pentru fiecare persoană asta înseamnă altceva. Pentru mine înseamnă să îmi fac mereu timp să studiez, să fac cercetările de care am nevoie ca să pun un rol la punct. Disciplina înseamnă să nu vorbesc înainte de spectacol. Prietenii mei apropiați știu să nu mă sune atunci și vorbim prin scris. Nu mănânc anumite lucruri care mi-ar putea dăuna (și mănânc lucruri de care are corpul nevoie ca să poată susține vocea). Nu ies serile, nu beau. Dar lucrurile astea nu le consider dificile de urmat, mai ales că știu că mă ajută. M-am învățat ușor cu ele. Sacrificii? Am fost departe de familie și de cei dragi. Am lipsit de la multe evenimente importante pe care nu am avut cum să le recuperez după aceea. Din fericire, familia mea a înțeles ce fac și m-a susținut mereu. Timpul nu îl pot da înapoi, dar viitorul stă in față cu speranța de a fi mai aproape. Și apoi, singurătatea. Suntem constant pe drumuri, suntem in mod permanent nevoiți să ne adaptăm situațiilor mereu necunoscute, trebuie să fim extrem de flexibili, suntem într-un stres continuu, foarte rar avem parte de stabilitate și lucrul acesta uneori poate fi dificil de digerat.
Cu toate astea, nu aș face altceva. Bucuria de a da viață muzicii este una pe care nu o pot descrie. O simt până în străfunduri.

DTD: **Ați cântat pe marile scene ale lumii, dovadă fiind impresionantul Dumneavoastră CV. Viena este prima capitală a muzicii unde ați strălucit într-o pleiadă de vedete de prim ordin. Ce amintiri aveți din perioada de care vorbim ? Cum ați putea caracteriza acea etapă din viața și cariera Domniei voastre ?**

LT: Primul meu contact cu Viena a fost în 2005 când mă aflam acolo pentru un concert la ORF (Radiodifuziunea Austriacă) și domnul Ioan Holender fiind în sală și ascultându-mă, m-a invitat să dau o audiție a doua zi la Wiener Staatsoper. Am mers și țin minte că nu am avut deloc emoții pentru că nu mi-am dat voie să am așteptări. Ceea ce m-a emoționat, însă, a fost să realizez unde mă aflam știind ce artiști au păsit pe aceasta scenă legendară. Am fost condusă în sală, am cântat două arii (nu venisem pregătită pentru asta. În dimineața audiției, la ora 8, căutam printre partiturile pianistei să găsesc câteva arii pe care le știam). După aceea mi s-a pus în față o partitură ca să o cânt la prima vedere. Când am terminat, mi-au spus scurt: „Da, te luăm". Atunci au început genunchii să îmi tremure. Clipa aceea mi-a schimbat toata viața. Două luni după aceea, m-am văzut angajată la opera din Viena, după începerea stagiunii. A fost primul teatru în care pășeam imediat după absolvirea Conservatorului și în care mi-am început cariera. A fost o perioadă extrem de bogată, o perioadă de studiu intens, de lucru cu pianiștii, de învățat regii, o perioadă în care fiecare experiență era o descoperire.

Am avut debut după debut, am cântat cu mari artiști, mi-am făcut prieteni acolo (pe care îi am aproape și acum), am descoperit mirosul extraordinar al scenei, am savurat orașul din plin, unde mă simt acasă de fiecare dată când ajung. Cântam enorm de mult, mergeam la spectacole să mai „fur" câte ceva de la cântăreții pe care îi admiram și de la cei pe care îi descopeream pentru prima dată. Primul spectacol pe care l-am văzut la Viena a fost „Ariadne auf Naxos" de Richard Strauss cu Edita Gruberova în rolul Zerbinettei și Adrianne Pieczonka în rolul titular. O pleiadă extraordinară de voci, dublate de un joc pe măsură. N-o să uit cum a izbucnit publicul în aplauze frenetice (care au durat minute în șir) după ce Gruberova și-a terminat aria. Energia din sală era incredibil de puternică. A fost o perioadă pe care am trăit-o cu mult entuziasm, multă intensitate și care mi-a deschis toate drumurile.

DTD: **Ați cutreierat lumea în lung și lat. Sunteți cunoscută pe toate meridianele. Dintre marile scene, adevărate temple ale muzicii, care a fost cea mai impresionantă ? Unde v-ați simțit în largul Dumneavoastră ? Unde ați mai vrea să reveniți ?**

LT: Fiecare scenă există pentru a fi pusă în slujba artei. Și acum, după 15 ani de carieră, încă mă cutremură acest gând. Pe orice scenă am cântat m-am simțit acasă. Faptul de a putea fi acolo și de a putea împărți muzica cu dragoste și emoție, împreună cu oameni minunați este lucrul care mi-a dat cel mai profund sens al împlinirii. Așadar, aș spune că revenirea în sine pe scenă, oricare este ea, ar fi cea mai mare bucurie, mai ales într-o perioadă ca cea pe care o trăim acum.

DTD: **Ați colaborat cu cei mai mari conducători de ansambluri simfonice, cu mari regizori. Toți desigur au fost sau sunt artiști colosali. Ne-ar interesa un top 3 al celor care v-au creat o impresie specială. De asemenea, cine dintre ei vi s-a părut ca fiind o mare personalitate nu numai artistică ci și ca om, cu calități de excepție.**

LT: Nu am să fac un clasament. Sunt mulți dirijori de la care am învățat și cu care am avut o comunicare extraordinar de bună. Am să vorbesc puțin, fără vreo ordine anume, despre câțiva dintre ei: Maestrul Muti venise la Viena pentru o producție de „Le Nozze di Figaro" și am cerut voie să pot asista la repetiții. Mi s-a permis și am stat într-un colț, lipită de scaun cu partitura în brațe încercând să prind tot ceea ce spunea și tot ce se făcea, fără să mă fac simțită. Am vrut să văd și să înțeleg cum lucrează cu cântăreții. Ei, deși făceau aceste roluri de ani de zile, își notau fiecare amănunt, sorbeau tot ce spunea Maestrul. Au dominat în sală respectul și dragostea pentru muzică și pentru artă. A fost fascinant. Sunt recunoscătoare că am putut asista la aceste ore de lucru. Au fost de aur. La un an după aceea, m-am văzut eu însumi, începând lucrul cu Maestrul Muti. Am debutat în 2008 rolul Despina din „Cosi fan Tutte" de Mozart, la Wiener Staatsoper cu dânsul la pupitru (rol pe care l-am reluat cu dumnealui și la Tokyo, stagiunea următoare). Am lucrat enorm la recitative, am învățat despre subtextele lor (care nu se limitează la unul sau două...), cum să le scot in evidență, am învățat să caut să fiu muzician înainte de orice altceva și să mă pun in slujba muzicii (așa cum spunea și marele nostru pianist Dinu Lipatti: „Nu vă serviți de muzică, ci serviți-o!"). A fost o lecție extraordinară. Iar acest rol l-am dus după aceea cu mine prin toată lumea. Fără îndoială această pregătire unică a rolului a fost factorul care a determinat acest lucru.
În producția de „Le Nozze de Figaro" (rolul Susanna) de Mozart, dirijată si regizată de Maestrul Ivan Fischer am sărit pentru o colegă indispusă, cu câteva zile înainte de începerea repetițiilor. Am primit un telefon cu întrebarea dacă îmi pot da drumul cei de la opera din München, unde mă aflam, ca să pot face această producție. Din fericire, a fost posibil și am pornit spre Budapesta. Nu mai lucrasem înainte cu Maestrul Fischer, dar îl știam de mare artist. Am fost emoționată să îl cunosc. Este o minte absolut briliantă, plină de umor, atât de generos în arta sa, având darul de a face vocile fericite. Am făcut cele trei spectacole în concert la Budapesta (în superba sală „Müpa"), după care am mers pentru același spectacol dirijat de el și la New York și apoi la Berlin. A fost o bucurie nespusă și o perioadă foarte fericită in cariera mea. Ca și Despina, Susanna este un rol pe care l-am cântat pe mapamond cu imensă bucurie. În 2015 îmi făceam debutul într-un rol foarte diferit față de cele pe care le abordasem până atunci. Este vorba despre Blanche de la Force din opera „Dialogues des Carmelites" de Poulenc. Un rol extrem de intens, plin de momente muzicale dramatice și emoții puternice. Am avut o conexiune aparte cu acest rol. Dirijorul acestei (splendide) producții era Alexander Soddy. Cu el am lucrat foarte amănunțit la toate aceste aspecte. Din fericire ne-a permis și timpul (ceea ce nu se întâmplă des). Am discutat deschis, am căutat împreună în profunzimea muzicii și a libretului. El mi-a făcut acest debut unul extrem de special și pentru asta îi port foarte multă recunoștință. Blanche este rolul meu de suflet.

DTD: **Toți cei care trăim în afara țării ducem în suflet un colț din meleagurile natale, ducem cu noi dorurile și singurătățile, resimțim lipsa prietenilor. Cum vedeți viața în comunitatea românilor din Germania ? Ce le lipsește să fie uniți ? Ce ar trebui să facă pentru a fi fericiți ?**

LT: Am intrat în comunitatea Românilor din Germania (la München) prin biserica Ortodoxă. Este o comunitate strâns unită, care își ține semenii aproape prin Dumnezeu și în care mi-am găsit liniște sufletească și sprijin. În ea mi-am găsit o familie departe de casă. În fruntea ei se află PreaSfințitul Episcop Vicar Sofian Brașoveanul, un mare om și un mare duhovnic care își găsește întotdeauna timp pentru a fi alături de fiecare enoriaș în parte. Este un exemplu pentru noi toți. De câțiva ani a început construcția unei mănăstiri la München. Vă îndemn din suflet să intrați pe www.cbrom.ro și să vedeți cine sunt și ce fac Românii din München , cum s-au unit în bine pentru o cauză atât de frumoasă.

DTD: **Deși nu aș vrea să vorbim despre pandemie, aceasta este totuși un subiect inevitabil. Cum ați trecut prin această grea încercare ? Ce fac ceilalți artiști pe care îi cunoașteți și cu care țineți legătura ?**

LT: Am încercat să văd partea pozitivă a situației. Am primit în dar TIMP - timp pentru studiu, timp să lucrez mai profund și mai amănunțit la roluri noi. Cel mai dificil lucru a fost nu să îmi țin vocea în formă, ci nervii. Artiștii au nevoie să iasă în public și să își antreneze emoțiile. Fără energia și prezența publicului, este extrem de dificil acest lucru. Am făcut câteva concerte de muzică sacră, unul dintre ele online din München pentru festivalul Lugoj Clasic – festival organizat de mezzosoprana, colega și prietena Aura Twarowska (cu care am cântat la Viena foarte des) care în această perioada a făcut și inițiat foarte multe proiecte în sprijinul artei și artiștilor (și nu numai). Și așa cum spune chiar sloganul festivalului Lugoj Clasic: „Nu lăsăm muzica să tacă!" – exact asta a făcut și ea în această perioada și am fost bucuroasă să pot face și eu acest lucru prin implicarea în aceste proiecte. Sigur că pandemia ne-a lovit dur, dar realizarea că sunt alții care suferă nu numai de acum, ci de o viață întreagă, m-a ajutat să fiu recunoscătoare pentru ceea ce am și să încerc să fiu de folos așa cum pot. În acest sens m-am alăturat inițiativei Asociației de Muzică, Artă și Cultură (organizat de neobositul Mihai Stan) în a sprijini copiii și adolescenții care suferă de Autism printr-un concert de caritate care, din nefericire a fost anulat. Toate fondurile strânse din vânzarea biletelor acestui concert s-ar fi dus în sprijinul acestor tineri (care fac parte din Fundația HELP AUTISM) pentru a putea primi terapia de care au nevoie. Din fericire, s-au creat în acest scop alte proiecte prin care să fie ajutați și din care iarăși am avut bucuria să fac parte. De asemenea, am avut ocazia în această perioadă, să ascult o serie de tinere talente, oferind personal două premii speciale la secția de Canto, în cadrul concursului internațional „Youth of Music", inițiat de excepționala pianistă Sînziana Mircea, împreună cu MUSEART Academy. Este un concurs aflat la prima ediție, care s-a desfășurat cu mult succes, contribuind la afirmarea tinerelor talente din toată lumea

DTD: **Știu că recent ați demarat un proiect generos, dedicat celor afectați de acest sindrom teribil, COVID. Puteți să ne oferiți detalii pentru cititorii noștri ?**

LT: Am încheiat de foarte curând un alt proiect de suflet, unic în România. Este vorba despre proiectul „Respirăm Împreună", inițiat si conceput de Aura Twarowska care a adunat pe câțiva dintre cântăreții de operă din țară și din străinătate (Leontina Văduva, Ruxandra Donose, Cellia Costea, Marius Vlad Budoiu și alții) pentru da viață acestui program, din care am făcut și eu parte cu mult entuziasm. El constă într-un suport suplimentar recuperării pacienților care au suferit de Covid (pacienți rămași cu sechele fizice și/sau psihice în

urma acestei boli) cu ajutorul exercițiilor de respirație. Am colaborat cu doctori din toată țară care ne-au sprijinit, în frunte cu domnul Doctor Virgil Musta de la Spitalul Clinic de Boli infecțioase si Pneumoftiziologie Dr. Victor Babeș, Timișoara - ca să-i putem ajuta pe cei care, fie au trecut prin boală, fie au anxietăți, sau fie, pur și simplu au dorit să își antreneze respirația. Am fost 13 mentori în total, fiecare dintre noi având câte un invitat din diferite domenii (medical, îndrumători spirituali, instructori de yoga, de pilates, de tehnica Alexander, etc). Am avut bucuria să îl am în seara mea invitat pe PreaSfințitul Episcop Vicar Sofian Brașoveanul de la München, care ne-a ajutat să privim această pandemie dintr-o perspectivă cu mai multă speranță și apropiere de Dumnezeu. Proiectul s-a desfășurat pe platforma ZOOM, având aproape în fiecare seara câte 200 de participanți fideli și atât de implicați. A fost un proiect care a fost creat într-o perioada nefastă, cu scopul de a ne aduna pe toți pentru a da viață unui lucru bun. Astfel, am putut artiștii să dăruim mai departe și acum, o parte din sufletul nostru și experiența noastră celor din jurul nostru. Am fost cu toții ca o familie, acest proiect a dovedind că, în ciuda tuturor restricțiilor, putem fi și mai aproape unii de ceilalți.

DTD: **Vom trece acum la domeniul profesional, rugându-vă să ne răspundeți la câteva întrebări. Consider muzica un univers existențial, în care dacă ai norocul să pătrunzi nu te vei mai despărți de el niciodată, fie ca artist, fie ca meloman. În acest sens, cum ați vrea să vă conturați existența în raport cu acest domeniu fabulos: muzica ? Plusez ! V-ați putea imagina viața Dumneavoastră în afara muzicii, mai precis dacă nu ați fi artist, ce profesie v-ar fi plăcut să faceți ?**

LT: Una din bucuriile pe care le am pe scenă este să pot nu numai cânta, dar și juca un rol. Și atunci, cred că dacă nu ar fi fost opera, probabil că aș fi ales drumul teatrului sau filmului. Împlinirea mi-am găsit-o dintotdeauna în jurul artei. Am studiat-o de mic copil. Și m-am bucurat nu numai de o educație în sensul ăsta, dar am avut dintotdeauna pentru ea o pasiune imensă. A fost și este cel mai firesc și frumos lucru pe care îl cunosc și pe care îl simt.

DTD: **Ucenicia și șlefuirea talentului muzical, în timpul studenției, ulterior prin pregătire profesională continuă, până la treapta de divă a muzicii clasice, vă distinge printr-o progresie constantă în planul perfecțiunii artistice. Ce resort intim vă mână să căutați desăvârșirea în interpretarea unui rol ?**

LT: Caut să înțeleg ceea ce stă in spatele cuvintelor. Caut să înțeleg în ce stadiu se află personajul atunci când ne întâlnim cu el pentru prima oară; să înțeleg pe cât posibil psihologia lui și de unde vine. Dau viață personajului, implicit și muzicii cu mult mai multă profunzime cercetând toate aceste lucruri.

DTD: **Ați interpretat o listă lungă de roluri, având grade de complexitate din ce în ce mai ridicată. Cum reușiți această asumare de roluri atât de diferite, ca grad de dificultate muzicală, ca stil sau manieră de redare artistică, ca factură regizorală?**

LT: Prin orele de studiu, nenumăratele ore de cercetare la bibliotecă și prin disciplină. Sunt mulți factori care contribuie la tot ce înseamnă crearea unui rol. Fiecare artist își are propriul mod de a se desfășura, propria psihologie și abordare. Pentru mine, întâi de toate, vocal trebuie să fie un rol pe care să știu că îl pot cânta. După ce am învățat muzica, intru mai profund în textul întregii opere și apoi le îmbin. Când încep repetițiile pentru o producție, chiar dacă nu știu cum va arăta regia, trebuie să am clare toate aceste lucruri pentru că atunci pot fi flexibilă și deschisă. Apoi începe adevărata creație, împreună cu colegii. Ei vin cu pregătirea și talentul lor și, în mod ideal, căutam să fim un tot unitar care dă viață poveștii în cel mai fidel și sincer mod posibil. Este o muncă de echipă. Nu este loc de EGO în artă.

DTD: **Sunteți cunoscută drept o personalitate plurivalentă a muzicii clasice. Interpretă de roluri din opere, interpretă de lieduri etc. Cum vedeți școala de muzică românească?**

LT: Este copleșitor când mă gândesc la comoara de minți strălucitoare și talente ieșite din comun pe care le-a dăruit România lumii (în absolut toate domeniile). Pe oriunde m-am perindat, am întâlnit oameni care îmi vorbeau despre experiențele fantastice pe care le-au avut cu Românii, emoțiile pe care le-au trăit ascultându-i pe viu sau pe discuri. Sufletul Românesc este ceva cu totul și cu totul aparte și asta se aude în sunetul muzicianului Român, dublat de seriozitate, de perseverență și de o disciplină incredibilă.

DTD: **Dirijorii, interpreții și instrumentiștii români pot fi găsiți în marile orchestre ale Europei, în numeroase orașe de pe continent. Vedeți oportună crearea unei asociații sau organizații a acestor artiști, care să îi reunească și să îi unească pe plan artistic?**

LT: Pe oriunde am fost, am întâlnit artiști Români atât de dornici să se întoarcă în România, să cânte ACASĂ, dar care din diverse motive nu au reușit. Organizarea unui proiect de acest gen ar fi un lucru extraordinar, mai ales că mulți dintre cei plecați sunt mai cunoscuți în străinătate decât în țară. Cu siguranță se vor găsi soluții, mai ales când există dorință de ambele părți.

DTD: **Vă este desigur dor de scenă, de sala de spectacol. În perspectiva revenirii la normalitate, care ar fi rolul pe care ați vrea să îl interpretați cel mai mult?**

LT: Am făcut multe roluri din repertoriul clasic de soprană, roluri cunoscute, dar am avut mereu o înclinație specială către repertoriul ușor mai obscur; mai puțin cunoscut. Am făcut premiere mondiale de-a lungul anilor cu muzică nouă care mi-au deschis curiozitatea către un drum pe care am pășit cu mintea deschisă și care mi-a adus mari satisfacții. În acest sens și, revenind la întrebare, sunt două roluri pe care le-am studiat pe perioada pandemiei și care mă atrag în mod deosebit: rolul titular din opera "Jenůfa," de Leoš Janáček (i-am citit recent toate scrisorile și mi-au dat o înțelegere mult mai profundă, nu numai a acestei capodopere, ci și a compozitorului, a stării în care era când a compus opera, cine l-a inspirat, de ce a făcut anumite alegeri) și "La Voix Humaine" de Poulenc (libretul lui Jean Cocteau) – un fascinant și intens „one-woman-show", unde urmărim sfârșitul – desfășurat prin telefon – unei relații, și, până la final, și sfârșitul femeii. Sigur că sunt si alte roluri pe care îmi doresc să le fac, dar pe acestea în mod deosebit.

DTD: **Ce ați dori să transmiteți cititorilor noștri, în finalul acestui interviu ?**

LT: Un Sfânt Paște aproape de Dumnezeu, de familie, plin de bucuria Învierii în Hristos! Această sărbătoare să ne facă pe toți mai buni, cu compasiune către semeni și către noi înșine. Viața este trecătoare și nu luăm nimic cu noi. Este doar o punte către viața de dincolo. Ceea ce contează este ceea ce lăsăm în urmă. Oamenii își vor aduce întotdeauna aminte de cum i-ai emoționat. Îmi doresc din suflet să știu că am putut sa fac acest lucru.
Mii de mulțumiri!

Vă mulțumim, stimată Doamnă Laura Tătulescu, și vă urăm în numele redacției și al cititorilor noștri sănătate multă și să ne bucurăm în continuare de cariera Dumneavoastră de excepție.

În rolul Susannei din opera „Le Nozze di Figaro" cu Maestrul Iván Fischer la pupitru, în sala de concerte Müpa din Budapesta.
Foto: Gordon Eszter

Laura Tătulescu pe scena de la Carnegie Hall, împreună cu pianistul Vlad Iftinca Foto: Ștefan Peca

Laura Tătulescu împreună cu soțul său, tenorul Kristofer Lundin, în premiera mondială a operei „Catarsi” la Bayerische Staatsoper, Münchеn.
Foto: Wilfried Hösl

Laura Tătulescu în rolul Blanche de la Force din opera „Dialogues des Carmélites" la Opera Klagenfurt, cu Maestrul Alexander Soddy la pupitru. Foto: Jean-Louis Fernandez

Tanța Tănăsescu

Măria sa Țăranul, Palatul său – Muzeul Satului !

„A trăi la sat înseamnă a trăi în zarişte cosmică şi în conştiinţa unui destin emanat din veşnicie.” (Lucian Blaga)

În timpuri cu zări tulburi, când apăsări venite subit și de niciunde prezic o mare calamitate, răscolind neliniști de sfârșit de veac, abăteți-vă din drumurile voastre și veniți până la *Muzeul Satului (Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”* din București*)*, aici veți găsi leacul supraviețuirii, al “fericirii absolute”. Și veți cugeta mai profund la țăranul român, promotorul *Green Deal*-ul cu sute de ani înainte de a fi pus pe tapet în Uniunea Europeană.

Nu este un loc spectaculos, nu veți întâlni fapte neobișnuite. Parafrazându-l pe Gabriel Garcia Marquez, aici nu s-a întâmplat nimic, nu se întâmplă nimic şi nu se va întâmpla niciodată nimic. Satul acesta este un sat fericit. (*Un veac de singurătate* -1967).

Muzeul Satului dă chip unei filosofii arhitecturale, care pune în acord finitul ființei umane cu infinitul naturii, care asigură armonia dintre locuirea umană și natură – exemplu de *arhitectură organică*.

Păşesc duios pe această insulă de vis și neuitare, un spațiu sacru condensat în infinit, fiind convinsă că părinții săi, ctitorii muzeului ce împlinește în aceste zile 85 de ani, l-au conceput ca un instrument invincibil, prin care un popor treaz și cu conștiința perisabilității istoriei își apără sorgintea milenară, identitatea inconfundabilă și moștenirea strămoșească.

Puține țări își permit să dedice satului un muzeu național, fiindcă nu multe popoare au șansa noastră ca satul, el însuși, să fie un muzeu național, multiplicat în mii de variante.

Astfel, profitând de un însorit sfârșit de săptămână, am păşit în perimetrul „sfânt” al satului românesc, acea prezență vie și nemuritoare, dar atât de pământeană, pe cât de celestă pare.

Cu ajutorul camerei de fotografiat am imortalizat câteva secvențe din ceea ce Lucian Blaga definea drept realitatea sufletească a satului românesc și tiparele sale definitorii.

Învrednicită de înalta cinste de a reînvia o experiență vie, de om născut la țară, unde am trăit copilăria, singura mare și adevărată copilărie, în cursul acestei vizite mi-am reconfirmat convingerea, pe care de altfel o aflăm învederată mult mai convingător în surse livrești, potrivit căreia există o întregire reciprocă, organică, a universului copilăriei cu satul de obârșie.

Gândul mă chema să descopăr răspunsul la o stăruitoare întrebare: în zilele noastre posomorâte, mai poate consona un citadin apăsat de grijile cotidiene cu farmecul unui sat atemporal, cu prelungiri inefabile în cosmos, mai poate gusta plenitudinea vieții?

Păşind pe aleile muzeului, de fapt ulițele satului, voiam să găsesc țăranul autentic, odihnindu-se pe prispa casei sale, cu ochii ațintiți spre cer.

Mă uit spre văzduh să văd cocorii, despre care Marin Sorescu spunea că sunt „*sonetele țăranilor*” în formă fixă, dar văd doar berze albe, căutând să-și facă cuib în pomii *Parcului Herăstrău*. Acestea leagă cerul de pământ, realizând o punte între trecut și prezent, între departe și aproape, între puritate și stricăciune.

Voiam să văd plugarul nostru tradițional dar nu l-am găsit.

Doream să văd forfota satului autentic, dar nu reușeam să zăresc decât satul orânduit anume în jurul bisericii şi al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu şi al morților, așa cum frumos spunea Lucian Blaga.

Uitasem că țăranului îi este dedicat un alt muzeu, cu alt rost, aflat în apropiere, aici este doar universul său, integrat într-un destin cosmic, situat în centrul lumii și prelungit în mit.

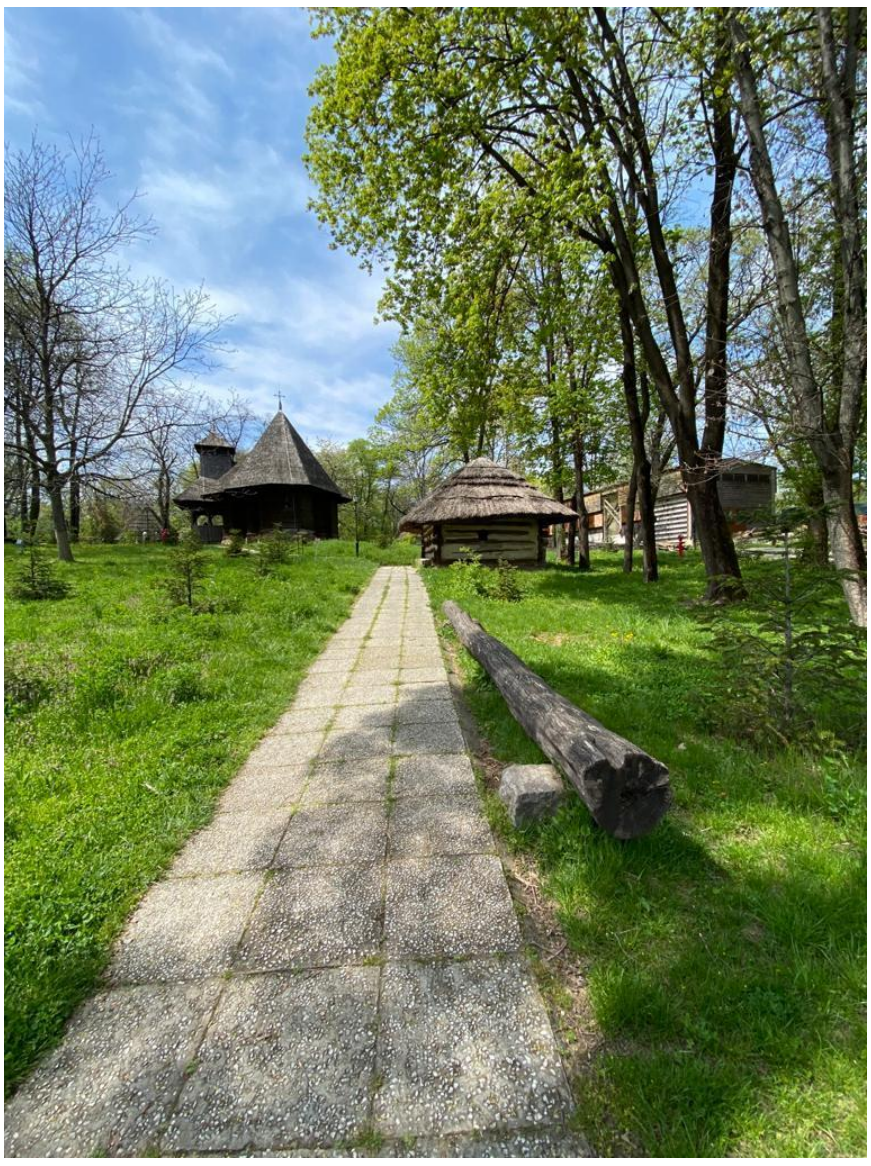

Păşesc printre casele tăcute şi primitoare ale satului devenit muzeu. Sunt impresionată de porţile sculptate, un fel de arc de triumf al eternităţii, arătând ca o pasăre cu aripi desfăcute.

O parte dintre case sunt construcţii de lemn, unele sunt de-a dreptul somptuoase, cu acoperişuri de şindrilă, în maiestuoasa lor înfăţişare, devenind în imaginaţia mea un palat al Măriei Sale, Ţăranul Român.

Altele mai modeste, din chirpici, cu acoperişuri de stuf, au în comun acelaşi bun gust coloristic, un dezvoltat simţ al spaţiilor utilitare, reprezentate de întocmiri gospodăreşti.

Biserica din acest muzeu este adusă din Dragomireşti, Maramureş, fiind edificată din cununi de bârne, din lemn de brad, în conformitate cu specificul arhitecturii ecleziale maramureşene. Meşterii dulgheri au utilizat în construcţia monumentului de cult aceleaşi tehnici constructive prezente la construcţiile din gospodăria ţărănească maramureşeană, conferind astfel o excepţională unitate stilistică arhitecturii din zonă.

Privind la bogăţia de exponate, la denumirile lor specifice regiunii de proveniență, medităm la adevărul rostit de marele Blaga, în lauda ce o făcuse satului românesc în anul 1936: „*Fiecare sat se simte, în conştiinţa colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii, cum, optic, fiecare om se plasează pe sine de asemeni în centrul lumii”.* Adică, mândria satului de a se găsi în centrul lumii şi al unui destin ne-a menţinut şi ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc.

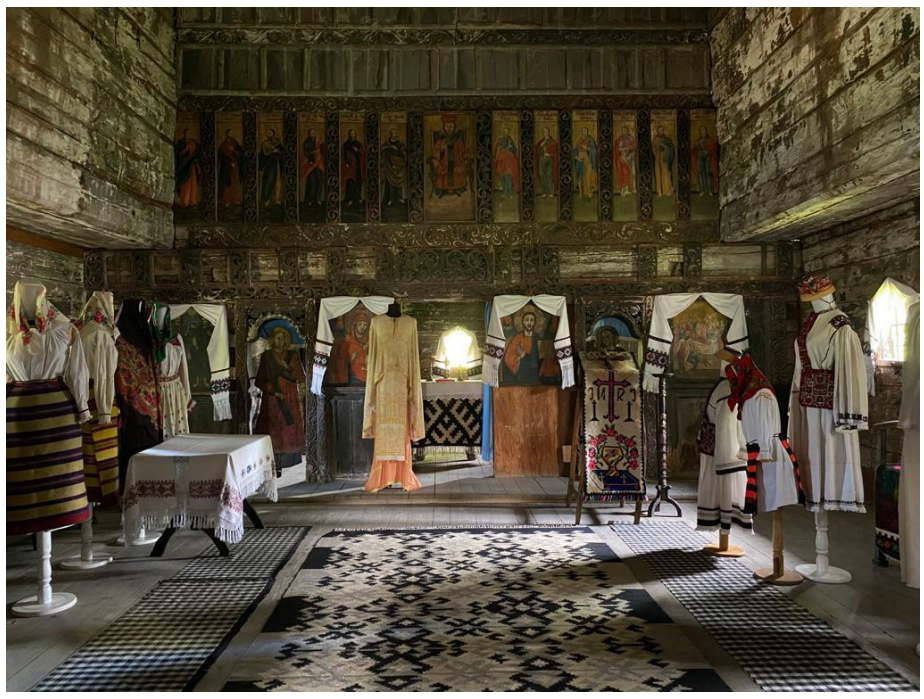

Satul este un univers în conexiune cu alte culturi ale lumii, care și-a păstrat totuși originalitatea, specificitatea și prin aceasta perenitatea.

Muzeul Satului este o lecție deschisă, în care geniul poporului român este principalul profesor, care se adresează vizitatorilor, fără cuvinte, de peste opt decenii.

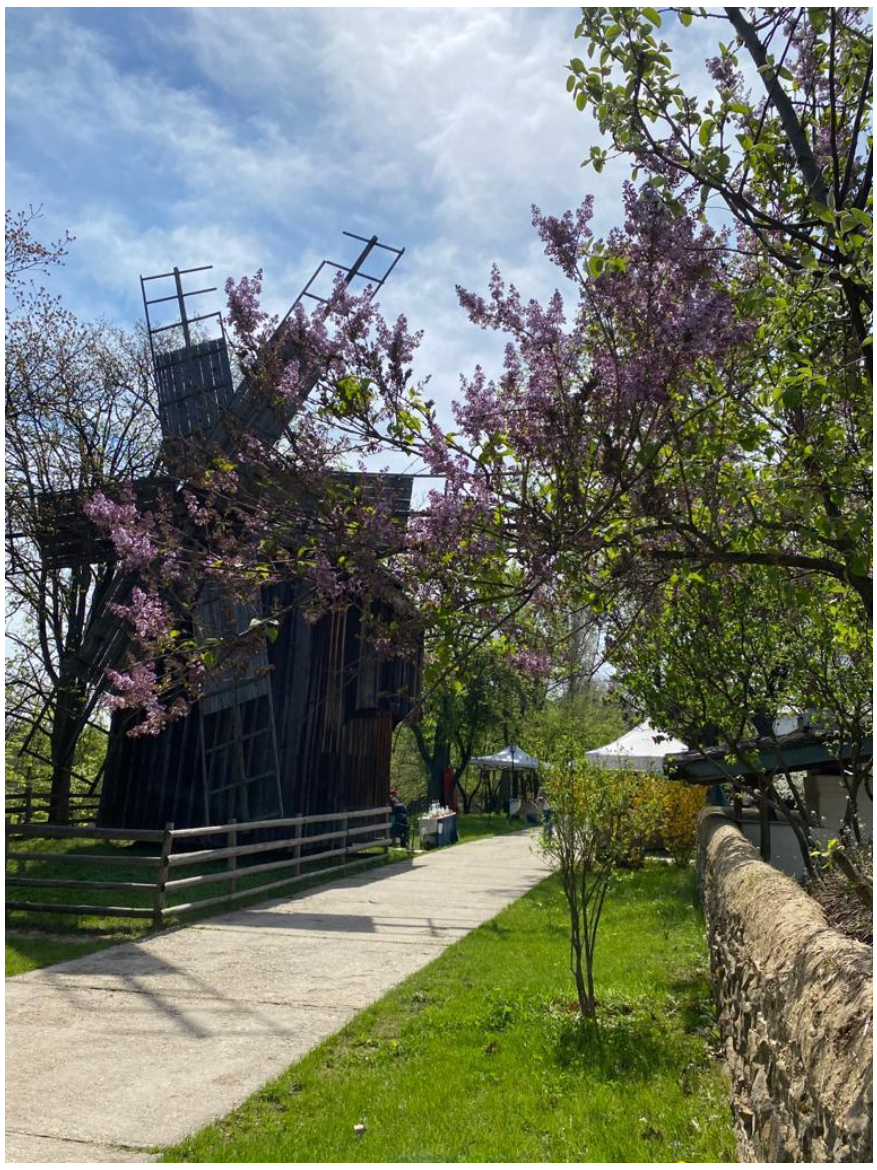

Fotografii realizate de Tanța Tănăsescu la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București

DANIEL ERNESTINA

INCREDIBILA AVENTURĂ A BABEI SMARANDA

(Capitol din „*Flăcări vii pe o perlă albastră*”, Editura Astralis, 2021)

1.

Am abordat-o pe babă cu tot respectul pe care-l aveam la mine în seara aceea şi mi-a răspuns cu cea mai dură privire pe care o avea la ea in acel moment. Apoi m-a măsurat atent din freză până la bombeuri, ori m-a scanat „high definition” cum ar spune un scriitor „mai la zi” decât mine.

Am stat amândoi la poveşti până noaptea târziu, ori până dimineaţă devreme, ambele variante având o oarecare doză de adevăr.

Mi-a povestit despre viaţa si mare aventură a babei Smaranda. Povestea mi s-a părut, până la un punct, extrem de banală. Bănuiesc că, în cazul în care aş fi scris un articolaş despre ea, milioane de alte babe din toate colţurile lumii ar fi convinse că am scris despre ele, numele neavând absolut nici o importanţă.

Smaranda a trait toată viaţa în satul ei de aiurea ruptă cu munca la câmp, cu vitele, păsările de curte, bucătăria şi cam atât.

N-a fost bogată, dar nici săracă n-a fost. A muncit zece, douăsprezece ore pe zi, iar de distrat se distra pe la nunţile la care a fost invitată, la botezuri şi-nmormântări, niciodată departe de casă.

A stat întreaga viaţă cu „omul ei”, care, după un timp, s-a dus la străbuni, lăsând-o singură, singurică pe băncuţa de lemn, bătută cu pari din lemn, lângă poarta din lemn, să îşi aştepte pensia şi, in secret, un ceva extraordinar, habar n-avea ce.

De venit, a venit numai pensia.

Uşor, uşor, baba a uitat ce aşteaptă, dar nu pleca de pe banca din lemn niciodată, nici dacă luau foc parii din lemn care o prindeau de poarta din lemn.

Pe scândurile acestea, extrem de incomode, a brodat ea ştergare, pe care apoi le punea pe pereţi în camera din faţă, pregătită în fiecare moment pentru oaspeţii care n-au sosit niciodată. Iar atunci când n-a mai fost nici un loc pe pereţi, a stat pur şi simplu cu gânduri şi amintiri, tresărind ori de câte ori prin faţa porţii ei trecea câte o maşină.

La fericire nu s-a gândit niciodată pentru că nu prea ştia ce înseamnă. Asta a scutit-o, însă, de nefericire şi cam atât.

2.

Dinu Columb a scos o carte de mare succes între critici. O carte în care a încercat să demonstreze că Dumnezeu nu există, că este doar un mit durabil, convingător şi nerealist. Apoi s-a dus la biserică, a aprins o grămadă de lumânări la toţi sfinţii care erau în incintă şi s-a rugat pentru vânzarea în milioane de exemplare a cărţii scrise de el.

Cine putea să ridice întâiul piatra pentru a-l pedepsi? Toţi alergăm voioşi pe aceeaşi autostradă. Toţi visăm să ne rupem lanţurile de fier de la picioare şi să ne punem unele de aur la gât.

La urma urmei, sărmanul filosof a făcut exact pe dos decât i se spusese să facă, adică s-a luat după ce face popa, nu după ceea ce spune. Argumentul care m-a convins, totuşi, să-i public bazaconiile în lungi fragmente în ziar a fost imbatabil:

- Vezi? am spus admirativ lui, casa Domnului este întreţinută cu bani, ochiul dracului, aşa că...

Apoi a venit cu „Tărâmul ispăşirii”, o teorie răsuflată deja, conform căreia, noi oamenii suntem, de fapt, spirite rătăcite, închise în carcase de lut, apoi trimise într-o altă dimensiune (!!) pentru a fi recuperate.

Cine le-o fi trimis dacă Dumnezeu nu există?

În mintea lui uşor nesănătoasă, dacă mă întrebaţi pe mine, s-a cuibărit ideea că cei care au o viaţă plină de durere şi chin au fost într-o altă dimensiune suflete aproape pierdute, iar cei care au o viaţă uşoară aici alături de noi, au un suflet mai puţin vinovat.

Cei ce trăiesc sub înfăţişarea de om o viaţă de huzur şi desfrâu, sunt scoşi din carcasa de lut în care se află, reîncarnaţi într-o alta, fiind nevoiţi să o ia de la capăt.

Neplăcut pentru mine a fost că cinci ediţii consecutive de ziar, a trebuit să laud o enormitate ca asta pentru ca el să vândă bine cartea, să se umple de bani, să poată intra în politică pentru a-şi înmulţi averea, care oricum era uriaşă.

3.

Faţă de tizul său, deja celebru, Columb al doilea cum îi plăcea să-şi spună în faţa oglinzii, avea dezavantajul că America era din cale afară de cunoscută ca să o mai poată descoperi cineva, iar Terra, deja fotografiată din sateliţi şi dacă aveai mult noroc puteai să mai descoperi, cel mult, o insulă amărâtă care nu folosea nimănui la nimic.

Dinu, cum îi spuneau amicii, n-a descurajat. El nu era navigator, era filosof, aşa că n-a descoperit un nou continent, ci o lume mai bună. Lume în sens filosofic, desigur.

Visa aproape în fiecare noapte că-l bate pe Jean-Paul Sartre la şah, deşi nici el nici francezul n-au practicat niciodată sportul acesta. Singurul punct comun între cei doi titani ai gândirii fiind pasiunea pentru femei. Asta neoficial. Oficial era desigur preocuparea neobosită şi permanentă pentru om. Om, bineînţeles, tot în sens filosofic.

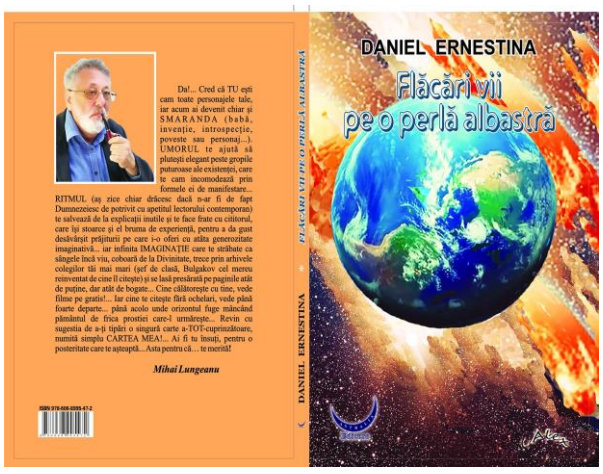

4.

Când un personaj ca domnul Columb te invită la o cafea, are un singur motiv: să te roage ceva foarte greu de făcut, dacă nu imposibil. Are însă modul său personal de a te ruga, iar tu trebuie să găseşti urgent modul tău personal de a refuza şi, dacă nu eşti convingător, e de rău.

Cu mine a fost linguşitor încă de la intrare, ceea ce m-a făcut să transpir.

- Îmi placi, a continuat filosoful, mutându-mă de la frică la groază. Te-am urmărit încă de la debut. Am auzit că primii tăi bani i-ai câştigat în liceu scriind scrisori de dragoste în locul unor idioţi cu bani dar fără creier. Frumos! A fi capabil să scrii ceva înălţător, fără să simţi nimic din ceea ce scrii, este o calitate fără de care nu ai ce căuta în presă.

- Totuşi, aţi înfiinţat un partid care vorbeşte în numele oamenilor cinstiţi.

- Dă-mi tu exemplu de un singur partid care vorbeşte în numele ticăloşilor. Toţi promit numai lapte şi miere. Toţi! Absolut toţi! Dragul meu, dacă nu eşti ipocrit, nu eşti politician, nu-ţi e clar? Adu-ţi aminte Comuna din Paris. Libertate, egalitate, fraternitate! De atâta fraternitate s-au sfâşiat între ei după două luni.

- Chiar vroiam să vă spun că Partidul Oamenilor Cinstiţi duce cu gândul la prima Republică Franceză, după părerea mea.

- Mă faci să râd. Crezi că sunt eu atât de prost să mor ucis în baie de o curvă? Nu am nimic în comun cu Jean Paul Marat. Am învăţat doar ceva din istorie şi atât.

Nu am găsit argumente să-l contrazic. Chiar dacă aş fi găsit, n-ar fi fost înţelept să am o altă opinie decât el, aşa că a trebuit să tac ca să rămân filosof.

Apoi gânditorul a eliberat replica aceea îngrozitoare de care m-am temut din momentul în care am fost invitat:

- Am nevoie de tine.

Pentru că eu rămăsesem blocat în tăcere, Dinu Columb a continuat să vorbească, uşor înflăcărat, ca un adevărat orator.

- Vreau să îmi faci un ziar. Un ziar care să se citească singur pentru că astăzi lumea nu mai citeşte. Totul este online. Este ceva între televiziune si ziar. Fiecare articol este citit de cel care l-a scris. Este citit în faţa camerei de filmat, bine-înţeles. Este editat de urgenţă, montat în formatul de ziar, iar acesta este postat pe un site pe care se intră în baza unui abonament sau a unei plăţi prealabile online. Ştirile scurte, nervoase, percutante, atent verificate, au pe fundal imagini sugestive, filmate în ziua ori noaptea precedentă, transmise online, editate în format, apoi postate pe site. Nu mă pricep la partea IT aşa că iartă-mi unele exprimări eronate. Totul este să prinzi ideea.

De publicat eşti liber să publici tot ce doreşti, îţi alegi gazetarii pe care îi vrei, fără să mă întrebi. Îmi cunoşti ideile foarte bine de când mi-ai comentat primele două cărţi. Te rog doar să nu ieşi din ele.

Îţi pui ce salariu doreşti. Nu urmăresc să fac bani cu ziarul, ci numai adepţi. Sau fani, cum se zice mai bine.

Ah, chiar! Apropo de întâia Republică Franceză şi de Marat, cred că „Ziarul poporului” este un nume cât se poate de nimerit pentru o jucărie ca asta.

Bănuiesc că nu arătam a fi cuprins de entuziasm, aşa că interlocutorul meu fiind un bun psiholog, m-a citat, m-a recitat, după care a atacat dintr-o direcţie noua.

- Şarlatanule! Am văzut-o pe Veronica aseară. Arăta minunat. Nici nu mai contau bijuteriile şi parfumul. Ea, ca femeie, era o perlă rară. Probabil te costa enorm. Ca să nu mai spun că şi soţia ta arată fabulos, chiar dacă e ceva mai în vârstă. Apropo! Se cunosc?

Derbedeul minţea. Nu avusese cum să o vadă pe Veronica aseară pentru simplul motiv că fusese cu mine afară din oraş. A vrut să înţeleg ce urmează dacă refuz şi să îmi aducă aminte că am nevoie de bani pentru o femeie ca ea.

Nici perspectiva de a lucra pentru o secătură ca el nu mă făcea fericit. Nu aveam nici un chef să fiu etichetat drept „omul lui Dinu Columb”.

Făcusem destule „ghiduşii” până în momentul acela, dar le făcusem când, cum şi pentru cine vroiam. La nevoie, chiar puteam da înapoi, ori mă puteam opri pur şi simplu, de dragul propriilor mele interese.

Dacă voi fi nevoit să accept, va trebui să lucrez pentru interesele lui. Să-i înmulţesc la nesfârşit penibila turmă de oi gregare şi proaste, care formează, în termeni prozaici, masa lui de vot, pentru că în democraţia de turmă în care trăim, cu cât mai mulţi papagali cari după tine, cu atât mai puternic se cheamă că eşti.

Cel mai mult mă durea, însă, faptul că urma să-mi pierd complet libertatea. Va trebui să dansez după muzica lui. Dacă el îmi cânta Ceaikovski, eu trebuie să fac pe prinţul şi să dansez pe Lacul lebedelor. Dacă lacul e îngheţat, dansez pe gheaţă, dacă nu-i îngheţat, dansez pe apă, iar dacă nu mă descurc, sunt pierdut.

5.

Când am plecat de la ticălos, eram ca apa la o sută de grade. Mai aveam puţin şi scuipam foc pe nări. Columb ştia foarte bine că lumea descoperită de el era o utopie de predicat poeţilor, visătorilor, ori beţivilor fără leac.

Important pentru el era să aibă o poveste frumoasă de spus, să furnizeze celor mulţi şi năpăstuiţi un motiv pentru care să se sfâşie între ei.

Practic, idioţii, canaliile, paranoicii „au pus piciorul pe grumazul planetei”, motiv pentru care nu mai are cine să-i clintească de-acolo. Îi pot schimba doar păpuşarii, care, din umbră, îi manipulează prin nevăzute sfori, dar îi înlocuiesc întotdeauna cu alţii mai idioţi, mai canalii, mai paranoici. Pentru indivizii din această categorie, miza nu mai e banul, ci puterea.

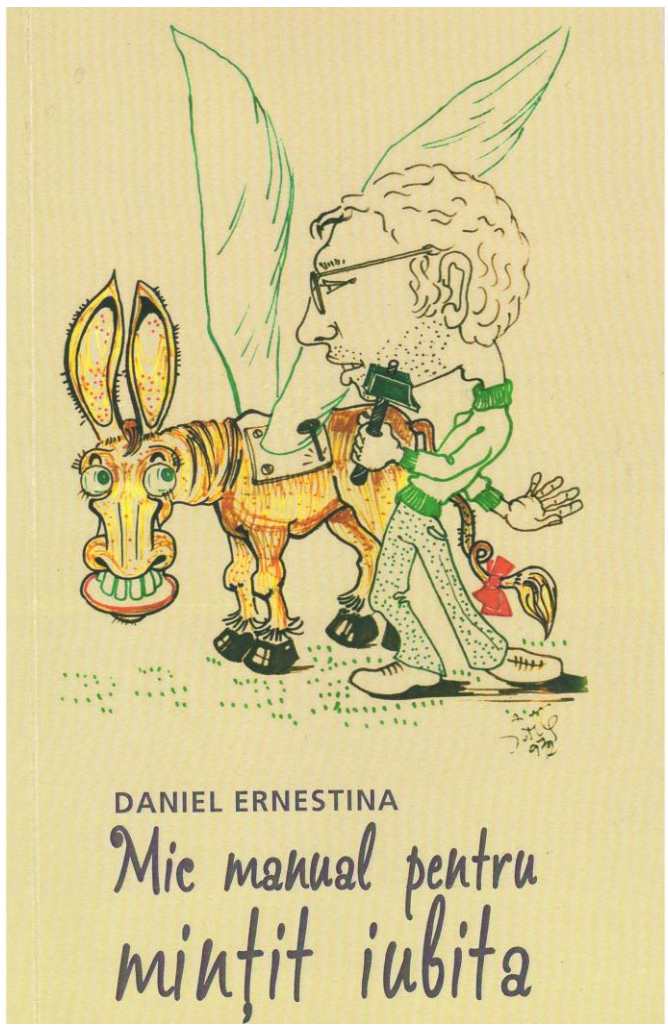

6.

Pe vremea când eram doar copil, visam să fac artă. Scriam poezii, visam, iubeam animalele şi natura. Pentru Dumnezeu! Când am devenit eu canalie? Când?

M-am urcat în maşină fără să am în minte o direcţie, o adresă, o persoană la care să merg. Pe nesimţite, am ieşit din oraş gonind nebuneşte. Tot ceea ce simţeam era furia.

Am fost urmărit încă de la debut!? Nu cred că ştie cineva, în afară de mine, cât am fost eu de ticălos încă de la debut. Columb ştia, cu siguranţă, numai o parte, dar era suficient. Fugeam ca turbatul cu trecutul sufllându-mi fierbinte în ceafă, cu viitorul repezindu-se către mine ca un camion uriaş, cu prezentul greu de ambiţii mărunte care nu mă lasă nici să scriu poezii, nici să visez, nici să iubesc animalele şi natura. Brusc, am realizat că trec aiurea prin viaţa mea, ocupat să adun la întâmplare femei frumoase, bani, case, maşini, tot felul de nimicuri, ca să-mi hrănesc cele două fiare care mă însoţesc: lăcomia şi vanitatea.

Acceleraţia era lipită de podeaua maşinii.

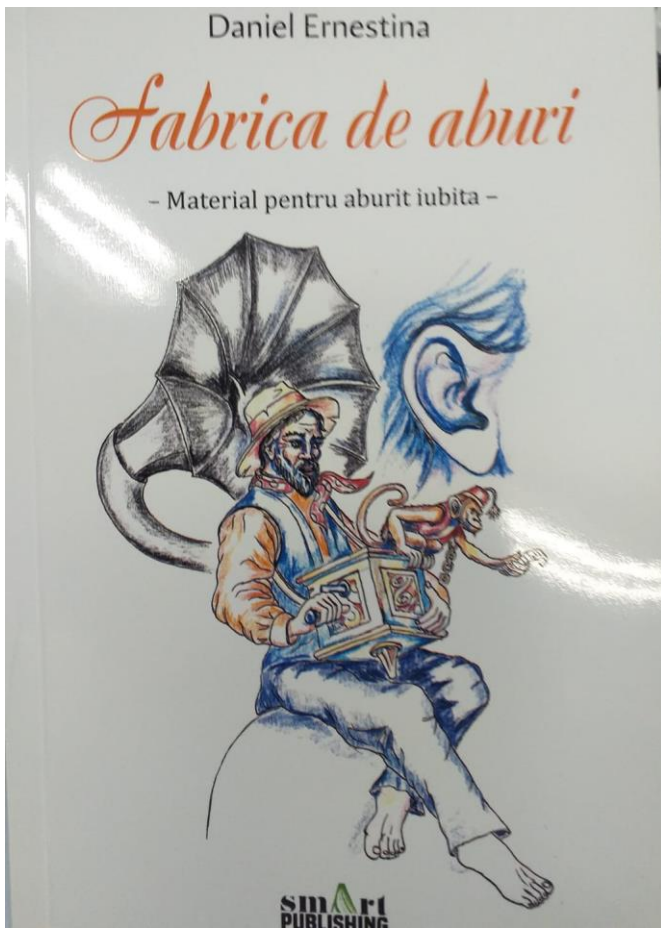

7.

Dacă cineva mă întreba unde am cunoscut-o pe Angelica, îi răspundeam cu mândrie:

- Am dezgropat-o! Nevasta mea este o adevărată comoară.

Întâmplător, nu minţeam. Angi era o femeie superbă, calmă, liniştită, dar ferma, inteligentă, răbdătoare, cinstită, singura ei greşeală fiind căsătoria cu mine.

Spre deosebire de ea, care venea dintr-o familie înstărită, eu am avut o copilărie plină de griji. Ca să termin liceul, a trebuit să lucrez cu cârca într-un depozit de stofe.

Când am intrat la facultate, pentru că nu îmi lipsea talentul din pix, m-am angajat la un ziar, un fel de ajutor de reporter. Căram truse foto, culegeam informaţii şi ponturi, scriam chiar articole nesemnate ori semnate de alţii. Ba mă distram uneori cu găleata şi mopul. Primul care m-a ajutat a fost, cu siguranţă, tupeul. Aveam din belşug. Apoi m-am remarcat cu o imaginaţie debordantă. Când am văzut că în lipsă de ştiri poţi inventa bazaconii, nimic nu a mai stat în drumul meu către bunăstare.

Nu am avut nici pile, nici relaţii, dacă nu luăm în calcul o întâmplare imposibil de trecut cu vederea. La un moment dat, şi-a băgat dracul coada.

Patronul ziarului era un individ putred de bogat, putem să spunem putred în general. Un fel de Columb expirat. Nici soţia lui nu mai era în termen de garanţie, dar încă mai era o femeie de nerefuzat. De aceea cred că am avut un mare noroc, atunci când „şefa”, cum îi spuneam toţi la ziar, împinsă de libidoul ei remarcabil s-a aplecat să-mi explice că drumul succesului meu trece exact prin dormitorul ei, deocamdată pustiu.

Cel care a spus întâia oară că norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi, a fost un înţelept bătrân care vorbea limba latină fără cusur. Eu n-am avut chiar nici o legătură cu limba lui Caesar, dar cu norocul şi îndrăzneala, da. Cred că toate calităţile mele au fost puse în valoare de îndrăzneală, peste care a plouat cu noroc.

Faptul că am devenit răsfăţatul soţiei patronului, mi-a influenţat cariera fantastic. De la mop la rubrică permanentă în ziar, este un salt colosal. I-am spus „zeiţei” mele protectoare că vreau să scriu săptămânal „Curierul Inimilor Distruse”, iar ziua următoare am început să lucrez.

La început a fost nevoie să inventez nişte scrisori pe care, vezi Doamne, le-aş fi primit de la cititoare. Apoi chiar am început să primesc. Este îngrozitor cu câtă uşurinţă pot nişte gâsculiţe să îşi deschidă sufletul în faţa unui necunoscut pe care îl văd ca pe un tată ocrotitor, plin de înţelepciune, răbdare, dar mai ales experienţă.

Eu nu eram decât un mucios excroc plin de imaginaţie, lipsit de scrupule, dornic de glorie şi bani.

În momentul acela Angelica şi-a exprimat dorinţa de a mă întâlni personal. Deşi Beatrice, zeiţa mea ocrotitoare, s-a opus categoric, fata era atât de pornită încât m-a sunat la redacţie, cerându-mi să ne întâlnim în secret.

Era fetiţa adorată a putredului patron şi a soţiei sale ieşite din garanţie, aşa că nu puteam s-o refuz.

Naiva domnişoară crezuse toate balivernele mele ridicându-mă în inima ei la rangul de zeu al iubirii. În zadar mama ei încerca să îi deschidă ochii cu numeroase poveşti inventate, o parte, reale în marea lor majoritate, poveşti din care reieşea că sunt un şarlatan, un aventurier interesat numai de carieră, de avere, de glorie, nicidecum un zeu al iubirii. O tânără indrăgostită aude numai ce vrea. Beatrice a devenit o vrăjitoare bătrână care m-a aruncat din dormitorul ei în braţele ficei sale.

Până la urmă, cu toată impotrivirea bătrânei vrăjitoare, fiica patronului mi-a devenit soţie, iar eu director de ziar. Nu mai puteam fi oprit.

Ediţiile online încă nu apăruseră în vremea aceea, iar ziarele pe hârtie se vindeau foarte bine. Dar banii luaţi din vânzarea de ziare nu ajungeau. Oricâţi ar fi, banii nu sunt niciodată destui. Am pus repede ochii pe câteva companii în plină ascensiune, pe câteva îmbogăţite peste noapte, apoi am început atacuri furibunde în ziar demascând fărădelegi de neimaginat. Nu era foarte greu. Se făceau aproape la vedere. Băieţii înţelegeau şi veneau la ziar cu reclame, iar aceste reclame se plăteau foarte scump. Am început să câştigăm enorm, dar nu suficient.

Mi-a venit, în consecinţă, ideea cu barul. Un bar la care ziarul se dădea gratuit pentru consumatori. La o cafea, un ziar, doar că preţul cafelei includea desigur preţul de producţie al ziarului. Un fel de gratuit contra cost.

Apoi am introdus formula: ziarul se citeşte singur. De fapt ţi-l citea o tânără domnişoară, care de multe ori apărea sumar îmbrăcată în ziar.

Pasul următor a fost ziarul vine singur acasă. Bineînţeles că nu venea singur. Venea cu domnişoara care ţi-l citea la ureche. Se spunea despre fetele noastre că sunt atât de bune încât îţi provoacă erecţie doar când îţi sună la uşă, iar după ce pleacă ai nevoie de două, trei zile să te refaci.

Fetele nu aduceau bani la ziar. Aduceau informaţii pe care eu le foloseam cu cea mai mare măiestrie profesională.

Ramolitul meu patron era fericit, expirata lui soţie îşi încheiase revolta mulţumindu-se doar să-mi numere amantele, iar Angelica, fetiţa lor cuminte, nu vedea nimic altceva decât frumuseţe şi nu simţea nimic în afară de fericire.

Dinu Columb nu mă băga in mocirlă. M-a găsit în ea până la gât, iar acum încercam disperat să fug cu trecutul suflându-mi fierbinte în ceafă, cu viitorul repezindu-se către mine ca un camion uriaş, cu prezentul greu de ambiţii mărunte care nu mă lăsau nici să scriu poezii, nici să visez, nici să iubesc animalele şi natura.

Brusc am realizat că n-am viitorul în faţă, ci chiar un camion uriaş care înaintează cu furie către mine. Am virat brusc în dreapta, apoi instantaneu s-a făcut întuneric, după aceea încet, încet s-a făcut lumină. M-am scurs ca o apă prin parbrizul spart, apoi pe lângă pomul pe care botul maşinii mele îl îmbrăţişase cu drag, după care greu, foarte greu, m-am ridicat în picioare. La început n-am văzut decât ceaţă. La scurtă vreme, aşa cum se developa o poză în revelator în vechile laboratoare foto, mi-a apărut în faţă un peisaj de sat într-o zonă de deal.

În dreapta mea, pe o băncuţă din lemn, bătută cu pari din lemn, lângă o poartă din lemn, stătea o ţărancă bătrână. Dacă i-aş fi făcut o poză, milioane de alte ţărănci s-ar fi recunoscut în poza aceea.

8.

Am abordat-o pe babă cu tot respectul pe care îl aveam la mine în seara aceea şi mi-a răspuns cu cea mai dură privire pe care o avea la ea în acel moment. Apoi m-a măsurat atent din freză până la bombeuri, şi m-a scanat „high definition”, cum ar spune un scriitor „mai la zi” decât mine.

Am stat amândoi la poveşti până noaptea târziu, ori până dimineaţa devreme. Ambele variante având o oarecare doză de adevăr.

Mi-a îndrugat banalităţi despre o oarecare babă Smaranda, până când politeţea mea a cedat.

- Dar ce-i aşa grozav la bătrâna asta?

- Păi, e ceva mai greu de crezut, mai greu de înţeles, chiar dacă ai multă ştiinţă de carte. Să-ţi zic?

- Păi zi-mi!

- Smaranda asta a fost cuminte de mica până s-a dus la Domnul. Aşa a fost ea educate, să-şi asculte părinţii, apoi soţul, iar Smaranda, în toată viaţa ei nu a ieşit vreodată din vorba părinţilor întâi, din vorba soţului mai la urmă. Numai o dată, cam pe la vârsta de zece ani, s-a dus în fundul curţii unde erau nişte bălării mai înalte ca omul, curioasă nevoie mare să vadă ce este în desişul acela. Până să apuce, a intra însă tatăl ei, a prins-o de mână, a tras-o înapoi şi a bătut-o, că a zăcut săraca de ea patru zile.

De atunci, cum se apropia puţin de locul acela, îşi aducea aminte de bătaia primită, se oprea îngrozită şi fugea înapoi.

Asta până acum trei zile, când plictisită, stătea singură pe un scaun în curte, a văzut stufărişul care i-a fost interzis, l-a privit cu tristeţe, gândind că oricum nu mai are ce pierde, nu mai are cine să o bată, oricum, la urma urmei ce i s-ar putea întâmpla?

A intrat. După numai doi paşi pământul pe care călca a început să se înmoaie, piciorul ei îngropându-se mai adânc pas cu pas. A gândit că e mlaştină şi s-a gândit să se întoarcă, dar nu mai putea să păşească. Era îngrozită. Panica a pus stăpânire pe ea. În momentul în care groaza a atins apogeul, ierburile cele înalte s-au dat la o parte, în jurul ei totul s-a umplut de lumină. Iar în lumina aceea, ireal de puternică, a apărut “omul ei” mort de o grămadă de ani, i-a întins mâna lui, a tras-o puternic spre el începând să plutească uşor pe un nor alb apărut de aiurea. Se îndreptau amândoi, încet, către o poartă, care nu era într-un zid, aşa cum se cuvine să fie o poartă. Din ea izvora, însă, lumina care venea spre ei, ori spre care ei se duceau.

- Nu te mira, Smarandă, morţii se pot vedea între ei. Cei vii nu ne văd.

Apoi bărbatul tăcu, o introduse pe poartă, întoarse ochii spre ea cu mult reproş în privire, adăugând:

- M-au trimis după tine pentru că am vrut să te întreb: de ce m-ai minţit toată viaţa şi ai trăit în păcat? Pentru că a trăi în minciună e cel mai mare păcat.

Bătrâna, încă speriată, se uita către el cu uimire în ochi, pentru că nu ştia să fi trăit în minciună.

- Uite femeie! Acolo e raiul, dar nu poţi intra până nu dezlegi cuvintele mele. Nu te judecă nimeni. Eşti singurul tău judecător. Ţine însă minte, femeie, că poarta nu se va deschide până când nu ai să înţelegi şi ai să te căieşti.

Eram convins că baba de lângă mine a luat-o cu minţile razna, dar nu m-am putut abţine să nu o întreb.

- Păi ziceai că Smaranda a fost întreaga viaţă un copil cuminte, întâi, apoi o soţie cuminte.

- Da. Aşa a gândit sărmana de ea. A bântuit prin sat, pentru că cei vii nu o puteau vedea, a ascultat ce vorbeau oamenii despre ea şi a auzit numai cuvinte frumoase. Sunt singurul meu judecător, îşi spunea, n-am să bântui aiurea întreaga veşnicie. A privit oamenii, i-a urmărit cum trăiau, ce făceau, cum se purtau unii cu alţii, cum aveau ori nu aveau grijă de sufletul lor şi până la urmă, a înţeles.

Fecioară fiind, trăia într-o sărăcie cumplită. Când a venit sa o ceară un flăcău cu puţină stare, a zis că i-a pus Dumnezeu mâna-n cap. Nici măcar n-a privit către el. S-a dus, s-a măritat, iar seara, la culcare, s-a-ntins cuminte pe spate şi l-a lăsat pe bărbat să se bucure cât poftește. Aşa a trăit toată viaţa. Copii n-au făcut pentru că ea n-a rămas niciodată.

S-a întâmplat totuşi, ca într-o zi, mergând la o nuntă, să simtă privirea unui băiat aţintită pe chipul ei. A privit către el. El a insistat fixându-şi privirea în ochii ei superbi. Nu au putut minute în şir să mute privirea nici unul nici altul. Ea a simţit că roşeşte, corpul întreg s-a muiat, fluturi au început să-i zboare prin stomac, carnea a început să-i ardă, să tremure încet, apoi simtind că moare s-a prăbuşit la pământ. Oamenii au sărit, au stropit-o cu apă rece de la fântână, iar când şi-a mai revenit, au trimis-o acasă cu omul ei puţin speriat, puţin furios.

În noaptea aceea, nu ştie ce a apucat-o, a sărit pe bărbatul ei şi s-au iubit nebuneşte până în zori. S-a întâmplat o singură dată în noaptea aceea, dar tot în noaptea aceea s-a întâmplat să rămână gravidă. A născut un băiat leit tânarul de la nuntă. Şi semăna de parcă ar fi fost al lui, deşi nu era cu putinţă să o lase grea doar privind-o. A iubit copilul acela ca o nebună. Îl ţinea la piept sorbindu-l din ochi, iar gândul îi zbura către misteriosul bărbat.

Copilul însă nu a trăit, iar Smaranda s-a întors la viaţa fără gust dinainte. Singurul fapt care s-a schimbat a fost acela că distanţa sufletească faţă de soţul ei a devenit şi mai mare. Din cauza aceasta, desigur, îi spusese bărbatul că a trăit în minciună.

După ce a-nţeles acest lucru, biata femeie bântuie aiurea încercând să îşi imagineze cum ar fi fost viaţa ei cu un bărbat pe care să-l iubească cu întreaga ei fiinţă.

O ascultam zâmbind, dar îmi era clar că trebuie să-l refuz pe Dinu Columb, să renunţ la splendida Veronica, apoi să-ncerc să-i ofer Angelicăi ceea ce merită ea cu adevărat. De dragul discuţiei am întrebat-o, totuşi, pe babă:

- Bine mătuşă, dar de unde ştii dumneata lucruri atât de intime despre această Smaranda?

- De unde!? Păi eu sunt Smaranda.

NOAM CHOMSKY – DIZIDENTUL DE SERVICIU

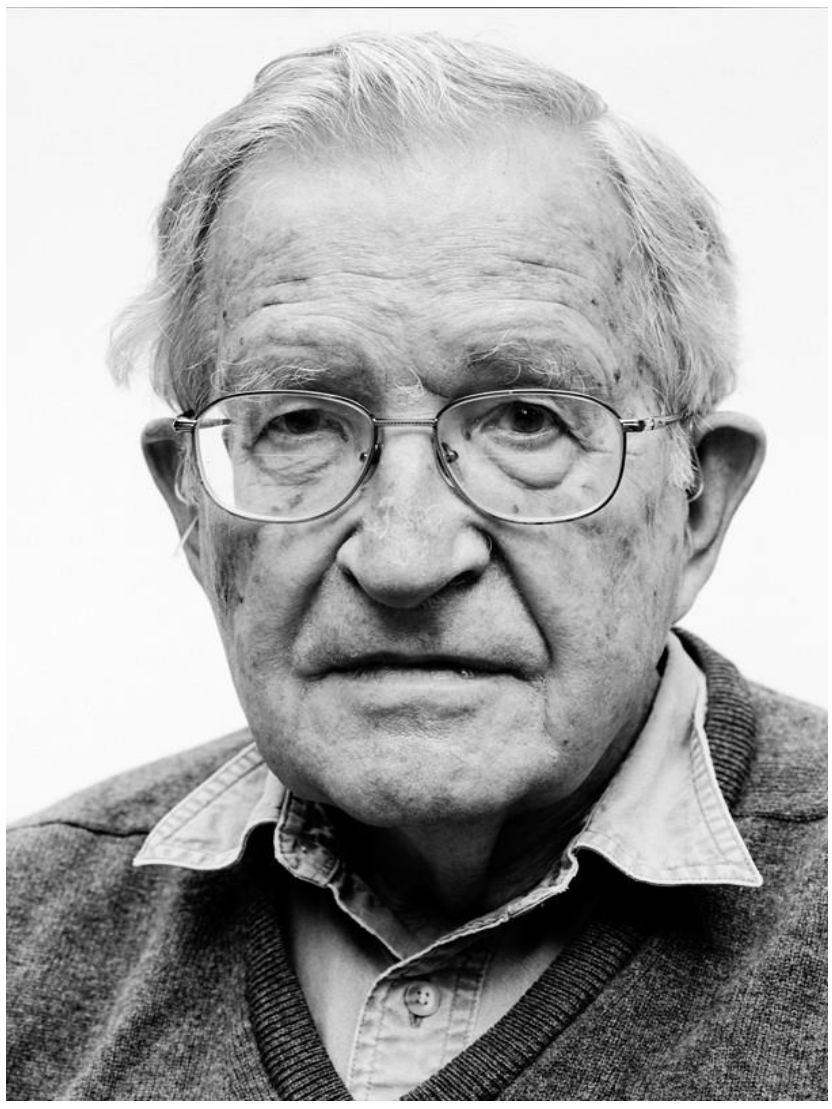

Foto: Jimi Giannatti

Nonagenarul Noam Chomsky, caracterizat în termeni biografici drept lingvist, filosof, istoric, profesor emerit în lingvistică la *Massachusetts Institute of Technology* (MIT), unde a predat mai mult de o jumătate de secol, este recunoscut în lumea academică drept părintele *gramaticii generativ-transformaționale* cât și pentru contribuțiile sale în domeniul lingvisticii teoretice (*gramatica universală*).

A scris peste o sută de cărți, fiind o figură academică influentă, deși s-a spus despre el că este un disident politic, un anarhist convins, fiind citat de prestigioasa platformă „*Arts and Humanities Citation Index (A & HCI)*” mai des decât oricare alt cărturar în viață, din 1980 până în 1992.

Opera sa a influențat o gamă largă de domenii, inclusiv inteligența artificială, științele cognitive, informatica, logica, matematica, teoria și analiza muzicii, psihologia și imunologia.

Revoluționând teoriile lingvistice moderne prin celebrele sale modele generative, acesta a intrat în lista celor mai influente 100 de personalități ale lumii, care au determinat salturi importante în cunoașterea umană.

Chomsky a dezvoltat, de asemenea, împreună cu Edward S. Herman, un concept atocuprinzător de analiză critică a mijloacelor masmedia contemporane.

Pe plan politic este un cunoscut dizident al Americii, criticând Washingtonul și alte guverne ale lumii pentru politica externă belicoasă, fiind asociat în plan ideologic cu stânga americană, cu așa numitul curent *anarho-sindicalist*. Un pasaj din „*Istoria războiului peloponezian*” de Tucidide, intitulat „*Mesajul atenienilor către Melos*” și anume „*cei puternici fac ceea ce doresc, iar cei slabi suferă ceea ce trebuie*”, caracterizează și în prezent lumea în care trăim.

Chomsky a dezvoltat, de asemenea, împreună cu Edward S. Herman, un concept atocuprinzător de analiză critică a mijloacelor masmedia contemporane.

Concepția sa postulează câteva principii de bază, care pornesc de la ideea că specia umană este înzestrată cu mecanisme înnăscute, care dau posibilitate omului să genereze noul, natura umană fiind aceea care îl înzestrează cu creativitate pe om. Însă, creativitatea, mai precis munca creativă, cercetarea creativă sunt incompatibile cu lipsa de libertate, mai ales cu limitele arbitrare impuse de instituțiile coercitive.

O societate normală trebuie să maximizeze condițiile de exprimare a creativității umane, să evite represiunea și opresiunea, care există ca reminiscențe istorice în orice societate.

Chomsky recunoaște că este influențat de curentele anarhiste tradiționale, unele cu originea în iluminism dar și de liberalismul clasic.

Cu toate acestea, se consideră aderent al socialismului libertarian, simpatizant al anarho-sindicalismului, văzut nu sub latura distructivă ci mai degrabă un sistem descentralizat de asocieri libere între instituții economice și sociale.

Cele două direcții de acțiune ale lui Noam Chomsky sunt înțelegerea naturii puterii totalitare, a opresiunii și terorii din societatea contemporane iar a doua este imaginarea unei societăți viitoare mai dreaptă, având la bază o „*teorie socială umanistă, bazată, pe cât posibil, pe concepte ferme și umane despre esența sau natura umană”.*

Deci, este necesară o cunoaștere a modului cum funcționează instituțiile statului: administrația, poliția, armata, dar și alte instituții centrale economice, comerciale și financiare, atrăgând atenția asupra puterii colosale pe care o capătă marile corporații, și mai ales o deconspirare a mecanismelor manipulării, a rolului mass media în lumea contemporană.

Chomsky deplânge faptul că tinerii din ziua de azi nu mai au puterea de a citi un text de ziar, un articol sau o carte, fiindcă există „*acest tip de cultură a satisfacției instantanee, care atrage oamenii către aceste rezumate rapide. Practic toată lumea este pe Facebook*” („cu excepția mea”, spune filosoful).

De asemenea, ideologul american atrage atenția asupra unui fenomen considerat grav, experimentat în mod demonstrativ, înainte de pandemie, de către anumite grupuri susținute de companii, pentru a demonta educația publică, pentru a adopta legislația pentru înlocuirea cadrelor didactice cu educație online, pentru înlocuirea școlilor publice cu cartele finanțate privat.

Această agendă corporativă pentru școlile americane a fost vizibil implementată în Arizona, un stat care cheltuie cel mai puțin pe cap de locuitor pentru educație. „*Ceea ce încearcă să facă* – spune Chomsky - *este să încerce să distrugă în esență sistemul de învățământ public, să transforme totul în tichete și școli charter. Va fi o bătălie interesantă, este o imensă ofensivă corporativă*.”

Educația online va avea un rezultat catastrofal, spune filosoful: „*Elevii vor fi controlați și disciplinați*”. O asemenea educație nu lasă loc de interacțiune, de activitate creativă, nu permite profesorilor să facă lucruri pe cont propriu.

Chiar și salariul profesorului depinde de modul în care se conformează standardului impus.

„*Deci, nu poți face nimic creativ ca individ. Respecți regulile. Faci ceea ce ți se spune. Este un sistem perfect pentru crearea unei societăți profund autoritare”.*

În lucrările sale, ideologul american a explicat regulile manipulării prin mass media, cunoscute în manualele clasice de politologie drept

„*Decalogul lui Chomsky*”.

1. Poporul trebuie să fie mereu ocupat cu altceva decât cu problemele lui adevărate.
2. Poporul trebuie să creadă că cei care îi conduc sunt salvatorii națiunii. Pentru ca totul să fie credibil inventează false amenințări, ori creează probleme grave, care îngrijorează şi angajează opinia publică, iar apoi oferă soluţiile.
3. Poporul trebuie permanent pregătit pentru mai rău. Pentru aceasta: Mecanismele propagandei „*albe”* (oficială, integral asumată de guvern), „*gri”* (parţial asumată) şi „*negre*” (niciodată asumată) trebuie să promoveze imaginea unui guvern în permanență preocupat pentru ameliorarea condițiilor tot mai sumbre ale viitorului.
4. Poporul trebuie să creadă că şi ceea ce guvernele îi pregătesc spre a trai mai rău este tot pentru binele său.
5. Poporul trebuie să aibă o gândire care să nu-i permită sesizarea legăturii dintre cauze şi efecte.
6. Poporul trebuie dezobișnuit să problematizeze realitatea, trebuie dezvățat sau mai degrabă privat de dreptul de a manifesta în stradă, aceasta fiind ceva dăunător societăţii, care are repercusiuni asupra economiei.
7. Poporul trebuie obișnuit cu satisfacții ieftine, cu distracții mărunte, care să-i ocupe timpul şi să-l demotiveze în atingerea unor idealuri superioare.
8. Poporul nu trebuie să aibă acces la mijloace de informare completă, exactă, corectă şi obiectivă.
9. Poporului trebuie să-i fie indus spiritul turmei.
10. Poporul nu trebuie să creadă că există mijloacelor oficiale de manipulare, și mai ales să nu dea crezare teoriei conspirației.

În exemplificarea acestor idei, Noam Chomsky a prezentat cu mulți ani în urmă o parabolă, cunoscută sub numele:

Principiul broaştei fierte

Imaginează-ți o oală plină cu apă rece în care o broască înoată în liniște.

Focul se aprinde sub oală, apa se încălzește încet. În curând se încălzește. Broaștei i se pare destul de plăcut și continuă să înoate.

Temperatura crește. Acum apa este fierbinte. Un pic mai mult dar suficient ca broasca să nu își dea seama. Obosește puțin, dar nu se sperie.

Apa este mult prea caldă acum. Broasca o găsește foarte neplăcută, dar e slăbită, nu are putere să reacționeze. Atunci rabdă și nu face nimic. Între timp temperatura tot crește, până când broasca este terminată - pur și simplu – moare fiartă.

Dacă aceeași broască era scufundată direct în apă la 50° dădea din lăbuțe cu putere, sărea direct din oala.

Această experiență arată că - atunci când schimbarea este suficient de lentă – nu este sesizată iar conștiința nu se trezește - de cele mai multe ori – nemanifestându-se nicio reacție, nicio opoziție, nicio revoltă.

Dacă ne uităm la ceea ce se întâmplă în societatea noastră de câteva decenii, realizăm că suferim o derivă lentă cu care ne obișnuim. O mulțime de lucruri care ne-ar fi îngrozit acum 20, 30 sau 40 ani, puțin câte puțin au devenit banale, acceptabile și - astăzi - ne tulbură doar puțin sau cu siguranță lasă majoritatea oamenilor indiferenți. În numele progresului și științei, cele mai grave atacuri asupra libertăților individuale, demnității persoanei, integrității naturii, frumuseții și fericirii de a trăi se desfășoară încet și inexorabil cu complicitatea constantă a victimelor, ignorante sau lipsite de reacție.

Semnele mohorâte anunțate pentru viitor, în loc să provoace reacții și măsuri preventive, nu fac altceva decât să pregătească psihologic oamenii să accepte condiții de trai decadent, chiar dramatic.

Mass media spală în permanență creierul, care nu mai poate discerne, nici gândi singur.

Deci, dacă nu ești ca broasca, jumătate fiartă deja, dă din lăbuța sănătoasă până nu este prea târziu!

Dan Toma Dulciu

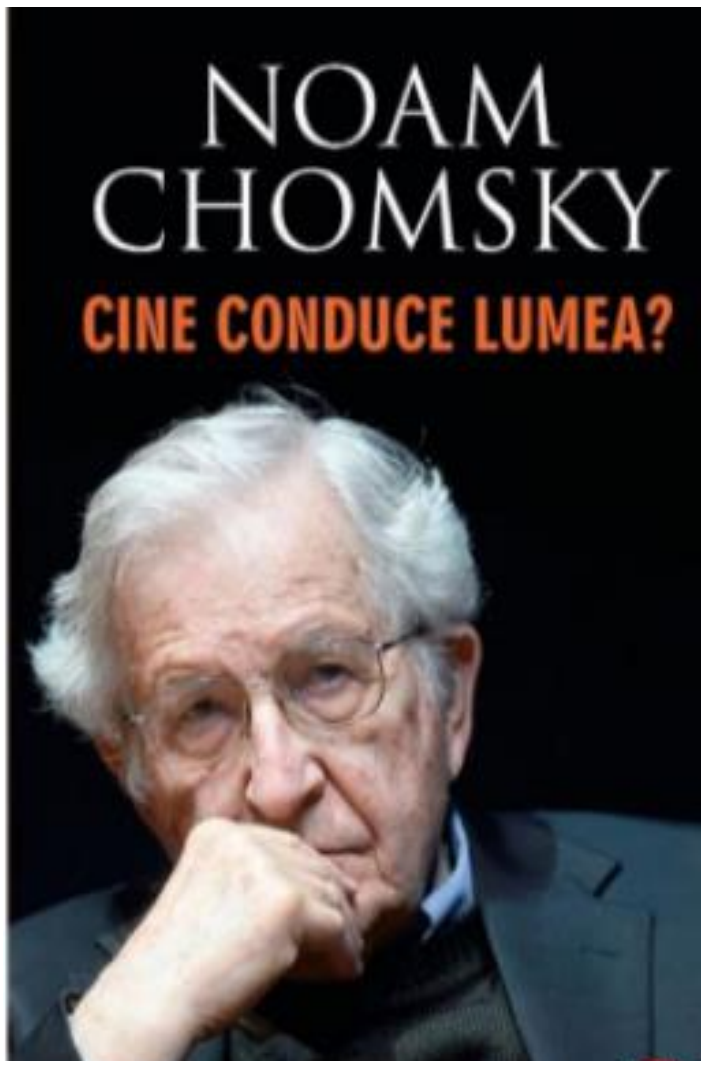

MARIUS ROBU – POETUL IUBIRII FĂRĂ SFÂRȘIT

Nu mi se pare nimic mai potrivit, când vreau să mă descriu, decât vorbele lui Emil Cioran: „*Să nu ai nimic în comun cu oamenii, decât faptul de a fi om*.”

În mine sunt mări de lacrimi neplânse.

Un poet are libertatea să vorbească şi obligaţia să tacă.

Eu nu mai vreau să fiu soarele nimănui;

De ce să tot apun în fiecare seară?

Eu n-am simțit niciodată fluturi în stomac.
Dar de pe la 10 ani, am simțit în inimă
frunzele toamnei căzând.

Viața mea nu e din zile, ci din poezii compusă.
Cele cu tine, iubire, sunt duminicile mele.

Câte anotimpuri are sufletul?
Că al meu știe doar două: cu tine și fără tine.

Mi-e dor de pașii tăi porniți la mine,
De tălpile-ți cu dor visând pe cale
Spre buzele-mi ce vor să li se-nchine,
Icoane pline la icoane goale.

Când nu am nimic și totuși am ceva, e sufletul!
Aș vrea să fiu primul poet care va scrie o poezie fără cuvinte.
Cu tăceri, doruri, tristeți, aduceri aminte,

1. resemnări, priviri, surâsuri, speranțe, iubiri

MĂRTURISIRE

Aceste zile îmi aduc aminte de copilăria mea: Singur, izolat în curte, fără frați, era pustiu pe drum, trecea un om pe oră, dacă trecea, vedeam pâine albă o dată pe an, dacă vedeam, curentul electric era o bucurie, televizor nu am avut niciodată în copilărie, în tabere nu am fost niciodată, părinții nu aveau bani de asta. Mă plictiseam infinit. Pășteam caprele, singur, iar zilele de vară mi se păreau nesfârșite. Setea venea imediat ce apa din sticla grea era terminată sau „*boalcă”*, adică prea caldă să o mai pot bea. Fiecare clipă trecea greu.

Nu aveam ceas, dar mi-l doream atât de mult, încât îmi închipuiam că e la mână și urmăream imaginar, cu ochii sau cu degetul, acul secundar, minutarul, orarul…De joacă nu vă mai spun. Eu m-am jucat mai mult singur.

Era totul exact ca acum. Diferența e dată de faptul că atunci, deși eram copil, nu mă temeam de moarte, poate chiar o așteptam…

Acum, influențat de psihoza din jur, mă tem de moarte de parcă aș muri de mai multe ori, de parcă aș fi Dumnezeu, de parcă mie mi s-ar datora toată responsabilitatea și toată libertatea existenței umane, de parcă s-ar sfârși toată mâncarea de pe pământ mâine, iar eu aș muri de foame.

Ce bou sunt! Ce javră! Am uitat că în copilărie, în cest timp eu posteam, până la Paști, că mâncam doar dragavei, cules de lângă gardul de la drum, prăjit deseori fără ulei, că am trecut peste ierni grele, fără a avea lemne de foc pentru soba din camera mea, asta foarte târziu, după 20 de ani, când, din primele mele burse la facultate, am cumpărat un televizor color pentru părinții mei, second hand, dar nu mai contează, și mi-am făcut sobă în camera mea…

O viață de câine, dar, repet, în care nu m-am temut niciodată că voi muri. Acum am evoluat, am căldură, hrană, familie, stau la oraș, sunt responsabil, respect toate legile și indicațiile autorităților, fac pe deșteptul, bag în mine mâncare fără saț, după care, firește, trebuie să bag medicamente cu pumnul, privesc la televizor cam aceiași politicieni de 30 de ani, cred ca idiotul, când în unii, când în alții, îmi mai fac iluzia că am o țară, că sunt liber, că trăiesc înconjurat de oameni culți, moderni, civilizați etc.

Așa o fi. Poate că sunt minunat, iar eu nici nu îmi dau seama. De fapt, mă simt mai străin, mai singur, mai izolat, mai sărac, mai flămând, mai necredincios, mai fără Dumnezeu și mai lipsit de libertate ca oricând. Nimeni din jurul meu nu știe asta, nu vreau să-i încarc pe ei cu mine, cu viața mea.

Numai poezia mea mă știe.

Îmi aduc aminte că, în copilărie, îi puneam mamei multe întrebări la care răspunsul era unul de felul acesta: „*așa e bine*” sau „*nu e bine*”. Îl primeam, de răspuns zic, nemulțumit, dar resemnat, împăcat oarecum, spunându-mi: „*asta e*!”

Era ceva mistic aproape, făcea parte din suita de superstiții în care se regăsesc și cele legate de faptul că nu e bine să stai pe locul 13, că nu e bine să-ți taie pisicul calea, că trebuie să scuipi în sân de trei ori, că așa e bine etc.

Puțini se întreabă de ce, de fapt, nu e bine sau de ce, de fapt, e rău sau de rău. Sunt aproape sigur că puțini s-au întrebat, de pildă, la ce au folosit declarațiile scrise, acestea din vremea pandemiei sau ce-o fi. Dacă declari în scris, la plecarea din casă, că te duci la magazin, înseamnă că păstrezi o distanță pe drum, în magazin, că nu dai mâna cu alte persoane??? Dacă ești „*prins*” de poliție, ca la cireșe, și spui unde mergi sau de ce ești acolo, nu e același lucru cu a fi scris pe o hârtie aceleași lucruri? Poate fi la fel de adevărat sau fals, indiferent dacă e scris sau vorbit. Dar noi suntem obișnuiți, nouă ni se cere o hârtie pentru orice, aproape pentru orice. Orice dosar conține multe hârtii… Suntem atât de obișnuiți, încât nu ne-am mai întrebat de ce sau la ce bun.

Pentru mulți, „*hârtia*” e și o aroganță, deoarece nu știu sau nu prea știu să scrie. Tatăl meu, de pildă, are altă problemă: îi lipsește mâna dreaptă, pierdută în câmpul muncii. Cum să scrie declarație când se duce să-și ia pâine, să schimbe butelia, să aducă apă de la fântână, să nu lase nemuncit pământul din câmp???

RUGĂCIUNE PENTRU ȚARA MEA

Eminescu mâine se va naște,
Eminescu încă n-a murit;
De Crăciun, de Ziua Lui, de Paște –
De trei ori pe an sunt fericit.

În ajunul sărbătorii sale
Nu e niciun fel de obicei,
Nu-i decât un post de osanale
Hibernarea codrilor de tei…

Singur mag mă simt la recea-i stea –
Un luceafăr veșnicind pe cer;
Cald sălaș găsind în Țara mea,
Mâine să se nască iar îi cer!

LA MULȚI OAMENI BUNI

La mulți oameni, Țară,
Că mulți dintre noi
Ți-au plecat afară
Ca după război!

La mulți oameni, Mamă,
Că mulți dintre fii
Nu au nicio teamă
Că n-o să mai fii!

La mulți oameni, Limbă
Frumoasă, cu rost,
Că prea mulți te schimbă,
Vorbindu-te prost!

La mulți oameni, Umbră
Ascunsă prin sate
De vânzarea sumbră
A codrului-frate!

La mulți oameni, Vatră
De foc, din străbuni!
Viitor de piatră!
La mulți oameni buni!

MI-E CEVA

Mi-e ceva între sete şi dor,
Simt c-aş vrea să trăiesc şi să mor,
Mi-e ceva între foame şi frig,
Să şoptesc îmi doresc şi să strig.

Amalgam de trăiri am în gând,
Mă trezesc ba râzând, ba plângând,
Mi-e ceva între tine şi tot;
Sunt chiar eu. Pot să spun: Nu mai pot!

NECUVÂNTĂ-DRAGOSTEA

Motto: „Fiecare dragoste pe îndoiala sa piere.”

Eu te visez în fiecare clipă,
Realitatea mea de îndoieli,
Tu doar mă judeci și mă certi în pripă,
Intrând la fel și fel de bănuieli.
.
Uitând că dragostea ce ne frământă
Nu-i o realitate cunoscută,
Ci visul unei păsări care cântă
Frumos în somn, dar se trezește mută.

IAR (N-AM)

Nu știu ce ai de te iubesc,
Sau poate-o fac pentru că n-ai
Ce-aș fi putut să-ți dăruiesc
Doar eu, a mea dacă erai.

Nu știu ce am de te iubesc,
Sau poate-o fac pentru că n-am
Ce-ai fi putut, nu mă-ndoiesc,
Să-mi dai doar tu, de-al tău eram.

Iubirea ne șoptește calmă:
– Cine mă are, nu mai are
Nimic, precum un fulg în palmă,
De care, când se-atinge, moare.

CER ÎNFLORIT

Pe mormântul mamei plouă,
Cerul parcă-i după somn,
Încolțind iubire nouă:
Ție doamnă, mie domn!

Ți-a-nflorit mormântul, mamă,
Căci în ziua de Florii,
Cerul te primea la vamă
Bucuros, cu bucurii...

Cât ai îndurat, măicuță
Să mă vezi din cer zâmbind,
Roagă-te și-acum, drăguță
Pentru mine, mulțumind.

Să mai înfloresc o dată
Din rugăciunea-ți curată,
Din ochii-ți din cer plouată,
Să răsar, să fiu iar tată!

PLÂNG ÎN SCRIS

E primăvară, mamă, stau mugurii să nască,
Miroase-a viorele, a dor și a colastră,
Pe câmpuri, iarbă crudă ies oile să pască,
Nepoții tăi sunt bine…privesc de la fereastră.

Stă lumea-n case, mamă, nu pot să spun ce-o ține,
Dar ăsta e motivul din care nu-s prezent,
La șase ani din ziua din care-s fără tine,
S-aprind o lumânare la crucea ta. Absent,

Îți fac o pomenire în suflet, stau închis,
Îți fac o pomenire din suflet, plâng în scris

PRIVIRE DE DIMINEAȚĂ

Să nu pleci de-acasă neiubită,
Femeie frumoasă, când iubeşti,
Dacă vrei să fii frumos privită
Şi dacă frumos vrei să priveşti.

Să nu pleci de-acasă dimineața,
Dacă nu ți-e visul împlinit,
Ca, zâmbind, să te privească viața
Și, zâmbind, să te privesc iubit.

LA SEMĂNAT DE PRAF DE STELE

Când mă gândesc la tine zbor,
Ai semănat aripi în mine
Și m-ai lăsat încet să mor,
Grăbindu-te să-ţi fie bine.

Când mă gândesc la tine cad,
Ai semănat în mine pietre,
Pe care le-ai furat din vad
Și le-ai zidit cu foc în vetre.

Când mă gândesc la tine ard,
M-asemăn unui meteor;
Mi-ar trebui un miliard
De ani cereşti, să scap de dor.

Din ochii tăi murind subit,
Să pot de-a pururi accepta
C-am fost doar un meteorit
De lacrimi pe retina ta.

PETALE ȘI LACRIMI

Sunt ca un trandafir de vânturi frânt,
Petalele mi-s lacrimi care-ngheață,
În lipsa ta e iarnă pe pământ,
În orice anotimp și-n a mea viață.

Dar ce vorbesc de viață fără tine?
Secundele au devenit milenii,
Etern, chiar timpul s-a retras în sine,
Ca martor al acestei ciudățenii.

Pot supraviețui fără lumină,
Și fără aer cred că aș putea,
Dar nu fără prezența ta divină
De înger păzitor, o, DOAMNA MEA!

Nimic din tot ce am nu-mi aparține
Și absolut nimic nu ți-e străin,
Rămâi, te rog, alături de mine,
Să nu fiu mult prea singur când mă-nchin

De dorul tău, plângând, la Dumnezeu,
IUBIREA MEA ȘI TRANDAFIRUL MEU!

MEDITAŢIE LA MINE

Mă simt legat de limbă şi de mâini
În jurul meu şi-n mine latră câini
La Dumnezeu la geam s-a stins lumina;
S-o fi culcat sau doar a tras Cortina?

Să strig la el, o fi târziu acum,
Doar frunzele şi vântul sunt pe drum
La mine-n piept stă inima şi bate
De frig, de dor şi de singurătate…

Aceste versuri le-am compus în pat
Că n-aveam somn, şi mă credeam ratat
Iar Dumnezeu pe la fereastra mea
Dădea târcoale şi de frig murea

Eu m-am gândit că-i cerşetor sau câine,
Dar nu i-am dat nici drumul şi nici pâine

UN CUI ÎN TIMP

Ne imită primăvara,
Suntem foarte schimbători,
Când ca toamna, când ca vara,
Când ca iarna, uneori.

Doamne, cât e de schimbată
Și față de cum venea
Primăvara de-altădată,
Din copilăria mea!

Ne imită-mbătrânirea
Chiar și primul anotimp,
Nu cu vârsta, cu iubirea
Pusă ca-ntr-un cui (,) în timp.

MĂRTURISIRE MICĂ

Aş vrea să îţi mărturisesc,
Să mor în pace, dacă mor,
Că eu, de fapt, nu te iubesc,
Eu pur şi simplu te ador!

CERERE DE MÂNĂ

Când îți voi cere mâna de la singurătate,
Priviri nenumărate se vor mira la mine;
Puțin vor fi surprinse, mai mult contrariate,
Crezând că ți-era totul în viață foarte bine.
.
Când îți voi cere mâna, singurătatea doar
Va ști de câtă vreme ne-a logodit iubirea;
Se vor mira prieteni și rude în zadar,
De cererea de mână, semnată cu privirea.

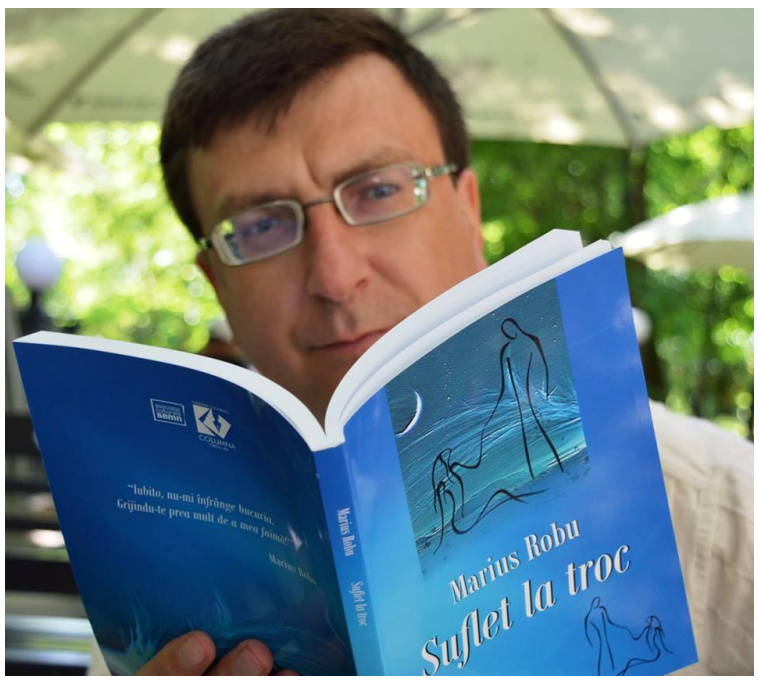

Tanța Tănăsescu

Corbii de Piatră – Kogaionul din Miazăzi?

Triunghiul de aur al creștinătății române, fascinant prin descoperirile arheologice și prin legendele din vechime, se află în județul Argeș, în zona cuprinsă între bisericile rupestre Cetățuia, Nămăești și Corbii de Piatră.

Ctitorie a Basarabilor, Mănăstirea Corbii de Piatră a fost ridicată în locul unui monument de cult dacic, sub o stâncă din gresie alb-gălbuie, fiind cea mai veche vatră ascetică din țara noastră, a cărei primă atestare documentară datează din 1512. Atunci, Maica Magdalena a dat viață, ca sălaș mânăstiresc, unui locaș destinat unei obști monahale de slujitoare a Domnului. Monahia Magdalena, mătușă a voievodului Neagoe Basarab a restaurat un locaș sfânt, mult mai vechi, aflat pe vatra actualei biserici. Despre trapeza bisericii săpată în stâncă, o legendă a locului spune că aici își ținea Neagoe Basarab judecățile publice, căruia îi este dedicată această bazilică.

Redată cultului, în 2003, ca așezământ monahal, locașul păstrează încă părți din pictura originală: *Bunavestire, Jertfa lui Avraam, Naşterea Domnului, Întâmpinarea Domnului, Învierea lui Lazăr, Arhanghelul Gavriil....*

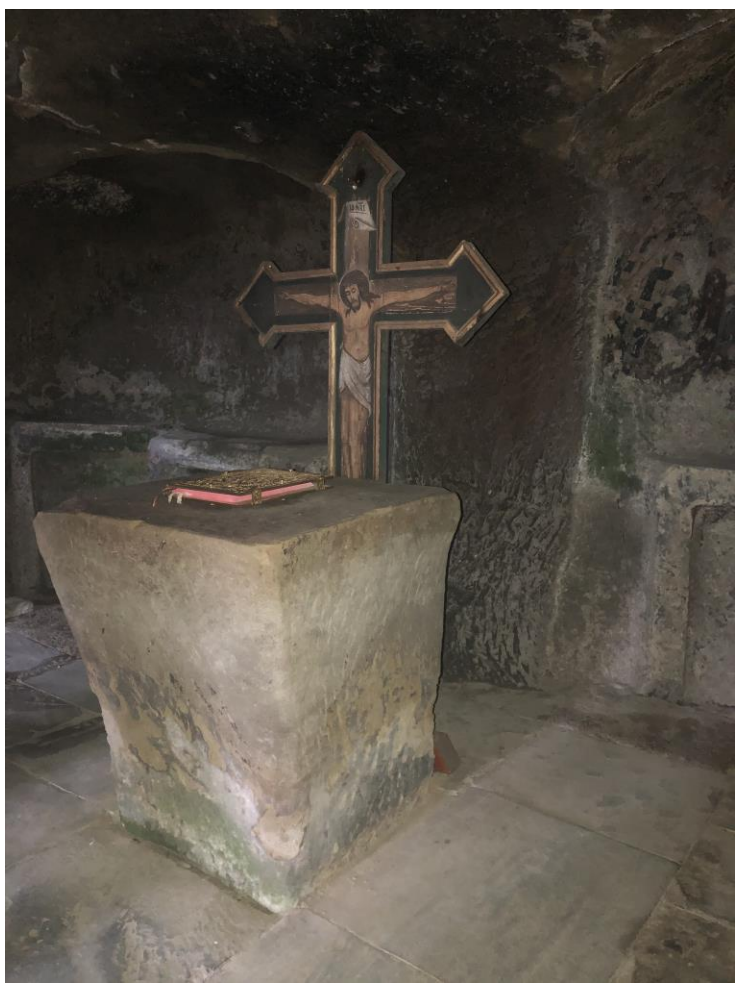

Iconografia în frescă, ce îi împodobește pereții, este cea mai veche pictură religioasă păstrată în Țara Românească, lucrată în jurul anului 1300. Legendele nescrise ale locului spun că, în vechime, aici erau chilii de închinăciune ale anahoreților lui Zamolxis, când pe altare curgea sângele celor mai viteji fii ai dacilor. Acele altare au ajuns mai apoi să fie acoperite de cărți sfinte, chiliile fiind locuite de asceți creștini, ce au transformat fostele chilii ale ucenicilor zeului dac în lăcaș pentru schimnice recluziuni.

Urme ale vechii credințe propovăduite de preoții daci ți se arată, parcă, oriunde privești. Surprinzătoare efecte de lumină amintesc de misterioșii Kapnobatai (termen tradus de Vasile Pârvan prin „*călător prin nori*" sau „*umblători prin fum*"), Ktistai (asceți) sau Pleistoi („*cei mari"* sau „*conducătorii*", denumiri ale preoților geto-daci). Sanctuarele erau amplasate pe înălțimi, adesea lângă cetăți, în afara acestora, oferind mereu liniște prielnică meditației.

Locașul de cult este unic la noi în țară și prin faptul că are două altare, ambele ortodoxe, fiecare dintre ele fiind prevăzută cu sfânta masă și proscomidiar.

Corbi... Corbul este poate cea mai inteligentă pasăre și a fost una dintre vietățile venerate de strămunii noștri dacii. Alături de lup, corbul a fost una dintre călăuzele spirituale ale Kapnobatailor. Chiar până în Evul Mediu, el a reprezentat dezlegarea către lumea misterioasă „de dincolo”, considerată ajutor spiritual și „cheie” de pătrundere în locuri permise numai celor inițiați. Corbul este pasărea heraldică din stema Valahiei, întâlnită și pe blazonul lui Nicolae Alexandru Basarab, fiul voievodului Basarab I, domnind în perioada 1352-1364, așa cum se poate vedea și în Muzeul Municipal Câmpulung Muscel.

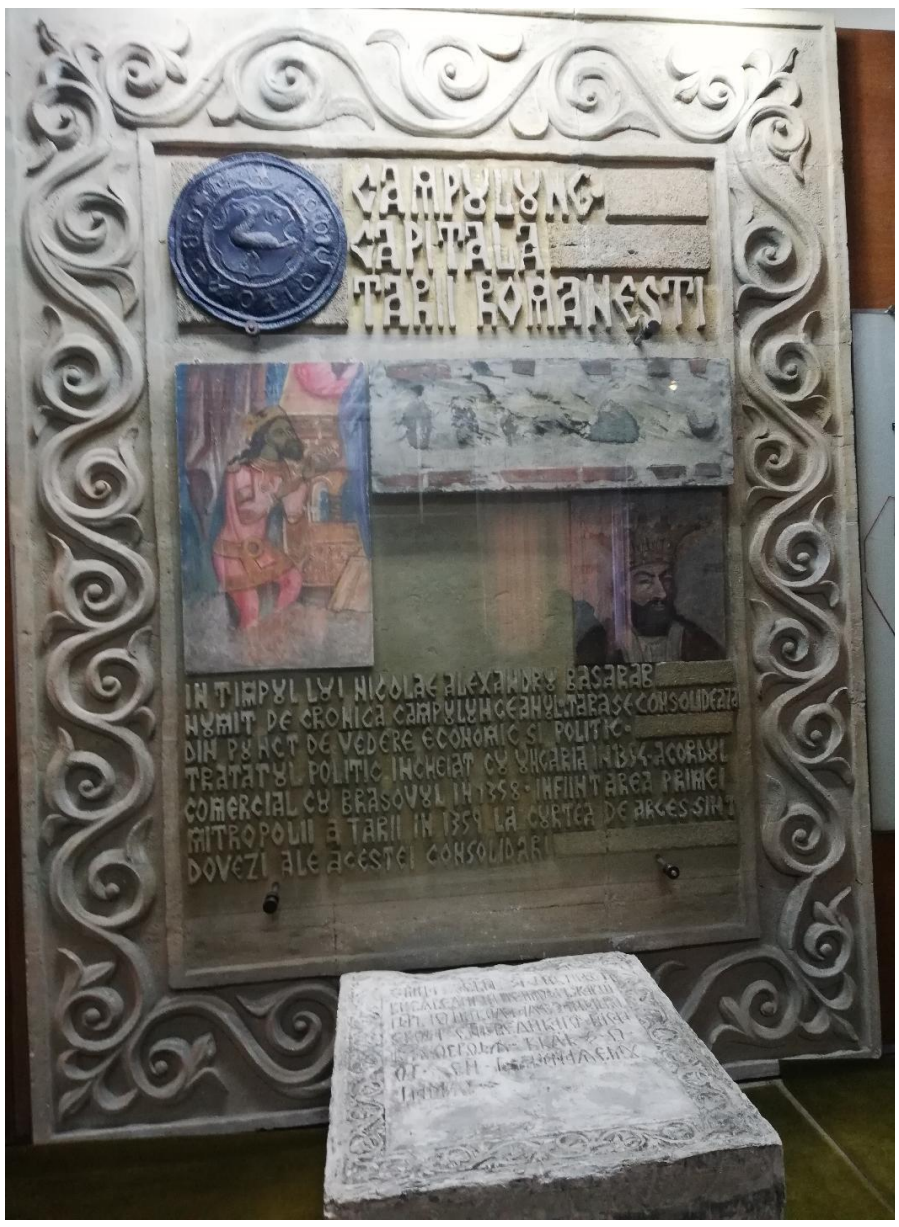

Și mă întreb:
Să fi fost acesta Kogaionul din Miazăzi?...

NICOLAE TĂNĂSESCU

Ostilitatea lui Stalin față de fostul jurnalist și lider social-democrat Ștefan Voitec

Este puțin probabil ca Ștefan Voitec să fi intrat în „ grațiile" tătucăi Stalin, dacă înainte de 1944 nu ar fi fost lider social-democrat și ziarist. „Onoarea" ce dictatorul Rusiei comuniste și unul dintre cei mai puternici oameni politici din lume o face lui Ștefan Voitec de a se afla în vizorul său se datorează interesului său pentru spațiul geo-politic românesc. Nu-i era indiferent trecutul politic al unor politicieni, care după 1944 ajung în posturi de conducere în Partidul Comunist, manipulat potrivit intereselor rusești. Vroia oameni „ siguri" în posturi cheie.

Ștefan Voitec, prin așa-zisa unificare din 1948 dintre Partidul Social-Democrat și Partidul Comunist, are acces la înalte demnități în stat și partid: vicepreședinte al Consiliului de Stat, ministru și vicepreședinte al unor organisme de stat, membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.R. și ulterior al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. etc.

După moartea lui Lothar Rădăceanu în 1955, este cel mai important dintre foștii lideri social-democrați menținut în importante funcții de partid și de stat de către comuniști, dar controlat riguros de instanțe ale P.C.R.-ului și Securității.

Opiniile lui Ștefan Voitec au fost întotdeauna de stânga. Din 1918 a fost membru al Partidului Socialist, apoi al Federației Partidelor Socialiste, iar după părăsirea lor a înființat împreună cu Litman Ghelerter formațiuni de esență radical socialistă (Partidul Socialist al Muncitorilor din România, Partidul Socialist Independent și Partidul Socialist Unitar, care în 1937 revine la matca P.S.D.). A fost adept al unității muncitorești și a militat uneori cu succes în această direcție, motiv pentru care a trezit interesul comuniștilor încă înainte de 1944. Fermitatea cu care apără unitatea de acțiune muncitorească este cea care deranjează pe unii lideri social-democrați, utilizată mai târziu ca argument „forte" în atitudini denigratoare la adresa sa.

Unii dintre aceștia, după moartea sa, au realizat că l-au cunoscut prea puțin pe fostul lor camarad acuzat și de „trădare" față de cel mai bun prieten al său, Constantin Titel-Petrescu, care în 1946 se retrage din P.S.D. formând Partidul Social-Democrat Independent ce participă pe liste proprii la alegerile din acel an.

Potrivit „partiturii" pe care Ștefan Voitec o interpretează în vremea dictaturilor dejistă și ceaușistă apare în postura de lider comunist la „suprafață". Era însă masca ce îi proteja profundul și intimul său crez socialist, pe care nu l-a abandonat niciodată. Era și o dedublare a atitudinii și demersurilor sale necesară propriei protecții și deopotrivă împlinirii misiunii sale asumate conștient: să sprijine pe foștii camarazi socialiști și social-democrați și familiile lor și să încerce, când condițiile se arătau prielnice, reabilitarea social-democrației române. A dat dovadă de mult curaj când a utilizat pozițiile de conducere ce le-a deținut după 1944 în regimul comunist ca să sprijine fuga în străinătate a unor camarazi sau cunoștințe. A riscat și când a antrenat propria familie (cumnata,cumnatul și fiica sa) precum și prieteni apropiați în prevenirea unor cunoștințe urmărite de Securitate că urmau să fie arestate și în susținerea unor familii ale foștilor militanți social-democrați.

N-a fost arestat, deși era pe „lista neagră", fiindcă regimul comunist utiliza „aureola" sa de fost social-democrat în relațiile cu partidele de aceeași esență politică din Occident, care aveau influență considerabilă în planul raporturilor internaționale. Ștefan Voitec cunoștea acest aspect, pe care dealtfel l-a exploatat cu dibăcie.

N-a știut până în iarna anului 1944 că și sovieticii aveau cunoștință de trecutul său social-democrat și mai ales de activitatea sa de jurnalist din timpul celui de al Doilea Război Mondial. Se convinge când delegația guvernamentală română, din care face parte, trebuia să fie primită de către I.V.Stalin, conducătorul atotputernic al Rusiei victorioase în războiul recent încheiat.

Prezența lui Voitec în delegație îi irită pe ruși, care nu vor ca fostul lider social-democrat să apară în fața marelui lor conducător.

Doctorul Petru Groza, conducătorul delegației, insistă ca Voitec să fie primit de Stalin chiar dacă „omul acesta a făcut multe greșeli de partid (a silit pe mulți profesori să se înscrie în Partidul Social-Democrat). Acum, însă, se îndreaptă. *L-am luat sub grija mea* (subl.n.s.-*n.n.*)[1]", după cum afirma acesta la discuția cu reprezentanți ai conducătorului Rusiei. Partea sovietică acceptă argumentele premierului României, apreciind în final că „Ați făcut bine că l-ați adus la primire...", ceea ce lasă loc interpretării că Ștefan Voitec nu figura printre persoanele care trebuiau să fie primite de generalissim.

Refuzul initial al șefului statului sovietic își avea probabil explicația în informațiile furnizate de Gheorghiu-Dej, Ana Pauker și Gheorghe Apostol care l-au vizitat pe acesta la vila sa de la Moscova înainte de venirea delegației, precum și de Emil Bodnăraș, prin intermediul lui Ghiorghi Dimitrov, care era înștiințat de către acesta că „cel mai activ ministru social-democrat, Voitec, duce o politică partizană brutală". Din aceleași surse, dar și din surse sovietice directe, I.V.Stalin ar fi reacționat și la informațiile cu privire la activitatea de ziarist a lui Ștefan Voitec, cu accent asupra perioadei celui de al Doilea Război Mondial.

Voitec, ziarist profesionist în adevăratul înțeles al cuvântului, și-a exersat condeiul atât în publicistica militantă de factură politică cât și în cea de inspirație istorică, socio-economică, științifică. Își începe ucenicia ziaristică la „Socialismul" în 1923, unde ajunge secretar de redacție, colaborează intens la „Lumea nouă", apoi are un rol important în editarea publicațiilor socialiste „Proletarul", „Drumul Nostru", „Cooperația liberă". Publică frecvent în ziare și reviste cu orientare democrată („Adevărul", „Evenimentul", „Fapta" ș.a.). Scrierile sale sunt apreciate de Pamfil Șeicaru, care îl utilizează ca redactor la una din publicațiile editate de trustul propriu de presă. „Pe Voitec – se confesa Șeicaru fostului administrator al ziarelor „Adevărul" și „Dimineața" între 1932-1938, Otto Eduard Moscovici – **l-am avut redactor la** „**Evenimentul"** (subl. în text – *n.n.*) și, în 1943, i-am dat însărcinarea să alcătuiască un dicționar politic. Plecasem de la ideea că o democrație cere în prealabil o clarificare a noțiunilor. Voitec era bine pregătit în sociologia marxistă și cunoștea istoria Rusiei Sovietice[2]".

În timpul celui de al Doilea Război Mondial colaborează la versiunea în limba italiană a publicației „Soldatul" („Il Soldato") și la „Sentinela" – gazetă săptămânală pentru soldați ce apare între 1939-1944. Apariția ambelor ziare era asigurata de Serviciul de presă și propagandă al Marelui Cartier General al Armatei. Paginile celor două „ziare de front", difuzate în special printre ofițerii și soldații români care luptau pe frontul antisovietic, conțin articole al căror conținut reflectă pozițiile sale patriotice și o vădită ostilitate față de ruși. Demonstrează, totodată, „prin documente istorice dreptul României asupra Basarabiei" și „demască regimul rusesc de teroare din Rusia instalat după venirea la putere a bolșevicilor[3]".

Într-adevăr, Stalin avea motive temeinice să nu-l agreeze pe Ștefan Voitec.

---

[1]Apud: Florian Tănăsescu, *Între social-democrație și comunism. O nouă perspectivă asupra vieții și activității lui Ștefan Voitec*, în *„Arhivele totalitarismului"*, nr.3-4/2018, p.164

[2]Mihaela Glilor, Miriam Caloianu (coord.), *Intelectualii evrei și presa exilului românesc*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014, p.240

[3]Horia Dumitrescu, *Ștefan Voitec și Țara Vrancei* – biblioteca-digitala.ro/reviste/cronica-vrancei/dl/asp/file-homecronica...XVI...,p325

REVISTA
An I Nr. 2 Mai 2021

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI